

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Jan Bouda

**KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY TRESTNÝCH
ČINŮ Z NENÁVISTI**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování (uzavření rukopisu): duben 2016

„Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne

Podpis

Obsah

Úvod	3
1. Vymezení pojmu trestné činy z nenávisti	5
1.1. Pojem a charakteristické znaky trestných činů z nenávisti	5
1.2. Typologie trestných činů z nenávisti.....	7
2. Právní úprava trestných činů z nenávisti.....	10
2.1. Česká republika.....	10
2.2. Právní úprava trestných činů z nenávisti ve vybraných státech.....	13
2.2.1. Spojené státy americké (USA).....	13
2.2.2. Velká Británie (VB).....	15
2.2.3. Spolková republika Německo (SRN)	17
2.2.4. Srovnání zahraničních úprav trestných činů z nenávisti s ČR.....	18
3. Extremismus	20
3.1. Pojem extremismus a jeho definice.....	20
3.2. Politický extremismus.....	21
3.2.1. Pravicový extremismus.....	22
3.2.1.1. Současný pravicový extremismus v ČR.....	22
3.2.2. Levicový extremismus.....	24
3.2.2.1. Současný levicový extremismus v ČR	25
3.2.3. Islamofobní extremismus.....	26
3.3. Náboženský extremismus.....	27
3.4. Národnostní extremismus.....	29
3.5. Ekologický extremismus.....	29
3.6. Pojmy související s extremismem.....	30
3.6.1. Rasismus	30
3.6.2. Antisemitismus	31
3.6.3. Terorismus	33
3.6.4. Nacionalismus.....	34
3.6.5. Xenofobie.....	34
4. Trestné činy z nenávisti - kriminologické hledisko	35
4.1. Fenomenologie trestných činů z nenávisti	35
4.1.1. Formy spáchání nenávistné trestné činnosti	35
4.1.1.1. Verbální projevy	35
4.1.1.2. Grafické projevy.....	36
4.1.1.3. Brachiální útoky	37
4.1.2. Aktuální stav, dynamika a struktura nenávistné trestné činnosti v ČR	38
4.1.3. Pachatelé trestných činů z nenávisti	41
4.1.3.1. Pojem pachatele trestného činu	41
4.1.3.2. Typologie pachatelů trestných činů z nenávisti.....	42
4.1.3.3. Skladba pachatelů trestných činů z nenávisti na území ČR	45
4.1.4. Oběť trestné činnosti z nenávisti.....	47
4.1.4.1. Legální vymezení pojmu „oběť trestného činu“.....	47
4.1.4.2. Oběť trestného činu z nenávisti pohledem viktimologie.....	49
4.1.4.3. Viktimizace a reviktimizace	50
4.1.4.4. Skladba obětí kriminality z nenávisti	52
4.2. Etiologie trestných činů z nenávisti	54
4.2.1. Stereotypy a předsudky jako kriminogenní faktory.....	54
4.2.2. Kriminogenní faktory společensko-ekonomické	56

4.2.2.1.	Obecné kriminogenní faktory	56
4.2.2.2.	Skupinové a individuální kriminogenní faktory	58
4.3.	Kontrola trestných činů z nenávisti – represe a prevence	59
4.3.1.	Represe	59
4.3.2.	Prevence	61
4.3.2.1.	Prevence sociální, situační a viktimizační (viktimologická)	61
4.3.2.2.	Prevence primární, sekundární a terciární	62
5.	Vybraná problematika – projevy nenávisti v internetovém prostředí	65
5.1.	Základní charakteristika nenávistného projevu na internetu	65
5.2.	Zdroje nenávistných projevů na internetu	66
5.2.1.	Sociální sítě	66
5.2.2.	Internetové diskuze	67
5.3.	Trestněprávní ochrana před projevy nenávisti na internetu	69
5.4.	Aktuální stav a dynamika projevů nenávisti na internetu	70
Závěr	73	
Seznam zkratk	74	
Seznam použité literatury a pramenů	75	
Seznam příloh	84	
Abstrakt	89	
Abstract	91	
Název práce v českém jazyce	93	
Klíčová slova	93	
Název práce v anglickém jazyce	93	
Key words	93	

Úvod

V roce 2011 dosáhla lidská populace sedm miliard lidí. Dnes, o pět let později, již planetu Zemi obývá 7,4 miliardy členů lidského druhu a toto číslo každým dnem velmi rychle narůstá. Do roku 2050 by dle odhadů mělo na světě žít přibližně 9,7 miliardy lidí.¹ Při tak obrovském počtu osob vzájemně se lišících rasou, národnostním původem etnicitou, kulturními zvyklostmi, jazykem, náboženským vyznáním a dalšími charakteristickými znaky je při jejich setkávání nejdůležitější vzájemná tolerance a porozumění, neboť jak kdysi řekl francouzský spisovatel, publicista a filozof Albert Camus: „Pravá svoboda neexistuje bez vzájemného porozumění“. Bohužel, tak jako lidský druh je i lidská povaha velmi rozmanitá, a proto se liší také míra porozumění a tolerance ve společnosti. Vzájemné konflikty členů různých společenství tak nejsou ve světě ničím výjimečným.

Jinak tomu není ani v České republice (ČR), kde po dlouhou dobu docházelo nejčastěji ke konfliktům mezi obyvateli české a romské národnosti. V současné době se však ČR, stejně jako mnoho dalších evropských zemí, potýká s vlnou nesnášenlivosti vůči migrantům proudících na starý kontinent převážně ze států severní Afriky a Předního a Středního východu. V tom spatřuji určitý paradox, jelikož se migrační krize našeho státu zatím příliš nedotkla a nenávist je tak dle mého názoru spíše důsledkem paniky, kterou vyvolávají média i řada politiků šířením často nepřesných a zavádějících informací. Nejextrémnější projevy nenávisti ve společnosti postihuje právní řád České republiky prostřednictvím trestního práva, a ačkoliv se řadu let jednalo o nepřiliš frekventovaný druh trestné činnosti, minulý měsíce ukázaly, že se s touto kriminalitou budou lidé v budoucnu pravděpodobně setkávat častěji.

Cíl této diplomové práce spočívá v poskytnutí komplexního náhledu na problematiku trestných činů z nenávisti v ČR se zvláštním zaměřením na jejich kriminologické aspekty. V úvodní části se zaměřuji na obecné vymezení termínu „trestné činy z nenávisti“, jejich charakteristické znaky a typologii. Dále se věnuji právní úpravě nenávistné kriminality jak v právním řádu ČR, tak také právních řádech Spojených států amerických, Velké Británie a Spolkové republiky Německo a následně

¹ UNITED NATIONS, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). *World Population Prospects: The 2015 Revision, Key Findings and Advance Tables* [online]. New York: United Nations. 2015 [cit. 2016-02-03].

Dostupné z WWW: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf> s. 2.

tyto úpravy podrobují vzájemné komparaci. Pozornost jsem, vzhledem k úzké provázanosti extremistické scény a jejích aktivit s kriminalitou páchanou z nenávisti, věnoval rovněž tématu extremismu a pojmům s extremismem souvisejících. Jádro celé práce však tvoří část věnovaná fenomenologii, etiologii a kontrole trestných činů z nenávisti, tedy kriminologickému pohledu na tento druh kriminality. V závěrečné části se zabírám problematikou projevů nenávisti na internetu, což považuji za téma velmi aktuální, neboť virtuální prostor internetu je jako nejúčinnější a běžně dostupný komunikační prostředek, používaný k předávání informací mezi široký okruh uživatelů, čím dál častěji využíván také k šíření nenávisti a k jejímu podněcování.

1. Vymezení pojmu trestné činy z nenávisti

1.1. Pojem a charakteristické znaky trestných činů z nenávisti

Problematika trestných činů z nenávisti představuje ve společnosti závažné a medializované téma. Koncept pochází ze Spojených států amerických, kde se fenomén trestných činů z nenávisti (hate crime) začal rozvíjet v sedmdesátých letech minulého století, v osmdesátých letech se pak stal předmětem politických debat, což se projevilo také v legislativě.² Původně označoval pojem hate crime pouze násilné útoky proti etnickým a náboženským menšinám, postupně byl ale okruh viktimizačních faktorů rozšířen o sexuální orientaci, postižení, věk, sociální status a další.³

Za téměř čtyřicet let existence termínu hate crime vzniklo množství definic; tu pravděpodobně nejširší poskytli Levin a McDevitt, kteří uvádějí, že se jedná o trestné činy motivované zcela nebo z části skutečností nebo předpokladem, že oběť se liší od pachatele.⁴

Přestože v mnoha zemích byl již koncept hate crime určitým způsobem přijat a je užíván (Kanada, Velká Británie, Nizozemí a další), v České republice zákonná formulace zločinů z nenávisti stále chybí. Na tomto místě je třeba uvést, že samotný pojem „trestné činy z nenávisti“ je objektem kritiky. Zvláště vymezení nenávisti působí problémy, neboť motivem značné části páchané trestné činnosti je nějaký druh nenávisti, tudíž ji nelze pojmově přiřazovat pouze k hate crime.⁵ To je jedním z důvodů, proč se odborníci tomuto pojmu často vyhýbají a používají termíny alternativní jako

² MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime: Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům - analýza pro Ministerstvo vnitra* [online]. Brno, 2011. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hatecrimes.aspx>> s. 12.

³ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*. Vyd. 4. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 369. ISBN 978-80-7478-614-3.

⁴ „*Criminal offenses motivated either entirely or in part by the fact or perception that a victim is different from the perpetrator*“. LEVIN, J., McDEVITT, J. *Hate Crimes*. In: LESTER, K., TURPIN, J. *Encyclopedia of violence, peace & conflict* [online]. San Diego: Academic Press, 1999. [cit. 2015-11-17]. s. 89. ISBN 978-0-12-227010-9.

Dostupné z WWW:

<<https://books.google.cz/books?hl=cs&id=59tQBAAAQBAJ&q=levin#v=snippet&q=jack%20levin%20ack%20mcdevitt%20hate%20crime&f=false>>

⁵ HOLAS, J. *Extremismus, hate crime nebo obojí?* In: GOODEY, J., AROMAA, K. (eds.). *Trestné činy z nenávisti: příspěvky ze Stockholmského kriminologického symposia 2006 a 2007*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. s. 4. ISBN 978-80-7338-121-9. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/396.pdf>>

„trestné činy z předsudku“ nebo „trestné činy z předpojatosti“, které jsou obdobou termínu „bias crime“. Někteří se přiklánějí k pojmu „trestné činy s kolektivní předsudečnou motivací“⁶ jako ke vhodnému pro české právní prostředí.⁷ V bezpečnostně-právních dokumentech se pak setkáme s termíny „kriminalita s extremistickým podtextem“⁸ a „trestná činnost páchaná z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek“⁹, které kriminalitu motivovanou nenávistí pokrývají.¹⁰

Herczeg nicméně ve své monografii pracuje s pojmem trestných činů z nenávisti, které definuje jako „protiprávní jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho pohnutkou¹¹ je apriorní nenávist pachatele vyplývající z příslušnosti oběti útoku k určité rase, národnosti, etnické skupině, náboženství, třídě či jiného sociální skupině.“¹²

Z uvedené definice vyplývá, že ke spáchání trestného činu z nenávisti musí pachatel splnit dvě podmínky:

- 1) Jeho jednání musí být natolik závažné, aby naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu obsaženého v trestním zákoníku.
- 2) Musí být motivován nenávistí k oběti, která spočívá v její odlišnosti (tzv. předsudečný motiv).

Delikty páchané z nenávisti jsou zvláštním druhem trestné činnosti, jejichž hlavní znak, odlišující je od ostatních trestných činů, spočívá v pachatelově motivaci k jejich spáchání. Pachatel je k trestné činnosti primárně poháněn nenávistí či negativními předsudky vůči oběti, která je, byť jen domněle, příslušníkem odlišné rasy, národnosti,

⁶ např. MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime*, c. d. (pozn. 2), s. 37.

⁷ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*. c.d. (pozn. 3), s. 369.

⁸ Termín je používán Policií ČR a Ministerstvem vnitra ČR. Viz. např. MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014* [online]. Praha, 2015. [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

⁹ Pod tímto pojmem vykazuje případy nenávistné trestné činnosti Nejvyšší státní zastupitelství. Viz. např. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2014* [online]. Brno, 2015. [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>>

DANICS, Š. *Koncept „hate crimes“ – zločiny z nenávisti*. In: SVATOŠ, R., KŘÍHA, J. (eds.) *II. kriminologické dny* [online]. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. [cit. 2015-11-18]. s. 30. ISBN 978-80-87472-65-1. Dostupné z WWW:

<<http://www.czkrim.cz/files/Svato%20A1,R.,K%20C5%99%C3%ADha,J.-II.%20kriminologick%C3%A9%20dny.pdf>>

¹¹ „Vnitřní podnět, který vedl pachatele k rozhodnutí spáchat trestný čin“. JELÍNEK, J. et. al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 4. Praha: Leges, 2014. s. 247. ISBN 978-80-7502-044-4.

¹² HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti: právní monografie*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. s. 11. ISBN 978-80-7357-311-9.

etnické skupiny, náboženského vyznání, třídy nebo jiné sociální skupiny. Další pohnutky k trestné činnosti (např. majetkové obohacení pachatele) nejsou sice vyloučeny, nenávistný motiv ale musí být dominantní. Nenávist, jež je pociťována, přitom nemusí mít a ve většině případů vskutku nemá racionální základ, neboť u pachatele zpravidla absentuje osobní negativní zkušenost s danou společenskou skupinou, přesto k ní přistupuje předpojatě, a to kvůli předsudkům, přejatým ze svého okolí. Jelikož je ve společnosti zakořeněno mnoho předsudků, jedinec, zvláště pokud se jedná o osobu věkově či rozumově nevyzrálou, jim může snadno podlehnout a přijmout je za své.

Další znak tohoto druhu trestné činnosti se týká osoby oběti. Pachatel na oběť útočí kvůli jejím charakteristickým osobnostním znakům, jež daná osoba není schopna ovlivnit. To pro ni představuje nebezpečí také do budoucna, jelikož nemůže přijmout preventivní opatření, jimiž by se vyhnula dalším útokům. Pachatelovo počínání navíc nemá dopad pouze na přímou oběť útoku; ta není ani jeho hlavním cílem, tím je totiž sociální skupina, kterou přímá oběť reprezentuje, protože právě tu se snaží útokem zastráhit. Útok proti členu sociální skupiny tak slouží jako poselství.¹³ Zasažena však nemusí být jen skupina, do níž přímá oběť náleží, také ostatní minoritní skupiny se mohou útokem cítit ohroženy. V konečném důsledku útok ovlivňuje společnost jako celek, a to narušením klidného soužití. Napětí mezi skupinami pak může eskalovat a vyvolat odvetné útoky. Prokázání pachatelovy pravé motivace je však velmi složité, což s sebou přináší problém při právní kvalifikaci jím spáchané trestné činnosti.

1.2. Typologie trestných činů z nenávisti

Ve Spojených státech amerických, jako zemi původu pojmu hate crime, je základní klasifikací trestných činů z nenávisti jejich dělení podle formy, jíž byly spáchány, na nenávistný projev (hate speech) a násilí z nenávisti (hate violence). V rámci České republiky existuje několikero dělení. Herczeg klasifikuje trestné činy z nenávisti podle toho, zda jsou páchany v souvislosti s existencí organizovaných nelegálních skupin nebo nezávisle na nich.¹⁴ Čírtková se zmiňuje také o dvou základních formách, mluví

¹³ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. s. 242. ISBN 978-80-247-4580-0.

¹⁴ HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*, c. d. (pozn. 11), s. 12.

však o extremistických činech. Uvádí, že jednu formu tvoří činy páchané ve jménu většiny, aby utlačovaly menšinu, a formu druhou pak činy organizovaných skupin nenávisti páchané jménem vyšší instance, idolu s cílem změnit a napravit hodnoty lidí, popřípadě alespoň poškodit stát a vládu.¹⁵ Dále se zaměřuje na motivaci ke spáchání extremistického násilí a podle tohoto kritéria rozlišuje 4 základní typy: zážitkové extrémistické násilí (sensations hate crimes), reaktivní extrémistické násilí (reactions hate crimes), symbolické extrémistické násilí (missions hate crimes), organizované extrémistické násilí (organized hate crimes).¹⁶

Zážitkové extrémistické násilí je typické svou nepřipraveností a spontánností, kdy útok vyplyne z nastalé situace. Pachatelem tohoto typu extremistického násilí je většinou frustrovaný a nespokojený mladý jedinec, jehož jedinou možností jak se ve společnosti prosadit a zviditelnit představuje násilný útok. Jeho motivací se tak stává získat obdiv a uznání ve svém kolektivu a stát se středem pozornosti ve společnosti. Cílem útoku se může stát prakticky kdokoliv, kdo se pachateli zdá v danou chvíli něčím odlišný a tato odlišnost jej zároveň v očích útočnicka dělá slabším a zranitelným. Pachatelé zážitkového extrémistického násilí prochází kriminálním vývojem, kdy jejich útoky začínají verbálními výpady a užíváním symbolů, postupně se pak propracují až k brutálním fyzickým útokům. Tento vývoj má spojitost s vnitřním prožitkem pachatele, pro něhož se násilí stává závislostí, neboť se při něm dostává do stavu příjemného vzrušení – tzv. „viktimitační extáze“. Taková závislost může vyvrcholit až v útoky proti běžnému, ničím se nelišícímu obyvatelstvu, a to jen pro naplnění pocitu uspokojení z útoku. Zajímavostí je, že nejvíce agresivní útoky provádí často původně nejslabší členové skupiny, pro něž představuje agrese způsob, jak se posunout výše v hierarchii skupiny.

Extremistické násilí reaktivní povahy je reakcí na změny, které útočník vnímá jako hrozbu pro většinovou populaci. Jedinci uchylující se k tomuto druhu násilí pociťují strach z cizích vetřelců, jež vnímají jako osoby omezující jejich životní prostor a práva. Tento strach pramení z předsudků, xenofobních postojů a také ekonomické a politické situace. Sami sebe pak vnímají jako ochránce majority proti minoritě. Jejich útoky jsou rovněž odstupňovány. Nejdříve se pokouší příslušníky menšinové skupiny zastrašit

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 156. ISBN 978-80-7380-461-9.

¹⁶ tamtéž s. 158-160

slovně, např. pomocí anonymních dopisů, pokud to není dostačující, zaměří se na jejich majetek, a nepostačí-li ani to, přejdou útočníci k fyzickému násilí.

Extrémistické násilí misionářské povahy je motivováno úsilím zbavit svět zla, které je představováno určitými skupinami, ohrožujícími pachatelovu rasu, víru nebo jiný pro něj důležitý princip. Pachatelé jsou jedinci s narušenou osobností a fanatickou představou, že tyto skupiny je potřeba ze světa vymýtit a zajistit tak jeho očištění. Čírtková mezi tyto pachatele zařazuje např. Anderse Breivika,¹⁷ strůjce norských teroristických útoků z 22. července 2011, jejichž výsledkem bylo 77 obětí na životech.

Organizované násilí z nenávisti je pácháno více jedinci najednou a jménem určité skupiny. Vyznačuje se zpravidla velmi závažnými útoky, jejichž prostřednictvím se organizovaná skupina pokouší sdělit nějaké poselství. Nejčastějším cílem je destabilizace společnosti pomocí strachu a paniky. Organizovaná skupina má typicky jednoho vůdce a systém víry, jehož základem je nenávist a násilí. Většinou se jedná o uskupení vytvořené na delší časový úsek, pro jehož členy je velmi důležitý pocit vzájemné sounáležitosti, být součástí většího celku. Tato skupina dokáže fungovat velice efektivně díky svému personálnímu aparátu a vybudované logistice, své členy navíc mnohdy podrobuje výcviku pro nadcházející plánované projekty a akce. Činnost organizované skupiny však není zaměřena pouze na přímé akce, ale také na získávání prostředků pro financování vlastního chodu a propagaci ideologie, kterou šíří pomocí internetu, televizního a rádiového vysílání.

¹⁷ DRBOHLAV, A. *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti* [online]. Vyd 1. Praha: Grada, 2015. [cit. 2016-02-01]. ISBN 978-80-247-5599-1. s. 197. Dostupné z WWW: <<https://books.google.cz/books?id=SEqECwAAQBAJ&pg=PA197&lpg=PA197&dq=#v=onepage&q&f=false>>

2. Právní úprava trestných činů z nenávisti

2.1. Česká republika

Již preambule Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, deklaruje, že ČR je „*demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti*“, na což navazuje článek 1 Ústavy, který garantuje úctu k právům a svobodám člověka a občana.¹⁸ Z hlediska ochrany lidských práv je nejdůležitější součástí ústavního pořádku Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (LZPS). Stěžejní úlohu má článek 3 LZPS, zaručující základní práva a svobody „*všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení*.“ Tato práva a svobody jsou dle článku 1 LZPS nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Důležité jsou rovněž články 15 a 16 LZPS zakotvující svobodu náboženského vyznání. Pro národnostní a etnické menšiny je klíčovým ustanovením článek 24 obsažený v hlavě III. V tomto článku je řečeno, že „*příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu*“, čímž LZPS ještě více zdůrazňuje jejich ochranu.¹⁹

Problém české hmotněprávní úpravy trestných činů z nenávisti spočívá v tom, že zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TZ), neobsahuje ve své zvláštní části samostatnou hlavu, v níž by byly tyto trestné činy upraveny, místo toho jsou rozesety po celé zvláštní části zákona. V TZ se trestné činy z nenávisti vyskytují ve třech formách.

První formu představují trestné činy, u nichž tvoří nenávistná motivace jeden ze znaků základní skutkové podstaty a ta zde tedy tvoří nutnou podmínku vyslovení viny pachatele. Nalezneme je v hlavě X, určené trestným činům proti pořádku ve věcech veřejných, dílu 5, jehož obsahem jsou trestné činy narušující soužití lidí. Konkrétně jde o přečiny § 352 odst. 2 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci,

¹⁸ Česko. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. 12. 1992, Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1, s. 3-16, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Česko. Ústavní zákon č. 2. ze dne 16. 12. 1992, Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1, s. 17-23, ve znění pozdějších předpisů.

§ 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Obsaženy jsou také v hlavě XIII, věnované trestným činům proti lidskosti, proti míru a válečným trestným činům. V dílu 1 této hlavy jsou to tyto trestné činy: zvláště závažné zločiny § 400 genocidium, § 401 odst. 1 písm. e) útok proti lidskosti, § 402 apartheid a diskriminace skupiny lidí, § 403 založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a přečiny: § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a § 405 popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia a v dílu 2 pak zvláště závažný zločin § 413 perzekuce obyvatelstva.

Druhou, o poznání širší formu, představují trestné činy s nenávistnou motivací v kvalifikované skutkové podstatě. Spáchání trestného činu „*na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání*“ je tak doprovázeno zvýšením trestní výměry, čímž zákonodárce dává najevo vyšší nebezpečnost a společenskou škodlivost. Nenávist je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby u zvláště závažných zločinů § 140 odst. 1, odst. 3, písm. g) vraždy a § 145 odst. 1, odst. 2 písm. f) těžkého ublížení na zdraví, přečinu § 146 odst. 1, odst. 2 písm. e) ublížení na zdraví, zločinu § 149 odst. 1, odst. 2 písm. c) mučení a jiného nelidského a krutého zacházení, zvláště závažného zločinu § 170 odst. 1, odst. 2 písm. b) zbavení osobní svobody, zločinu § 171 odst. 1, odst. 3 písm. b) omezování osobní svobody, zvláště závažného zločinu § 172 odst. 1, odst. 3 písm. b) či § 172 odst. 2, odst. 3 písm. b) zavlčení, zločinu § 175 odst. 1, odst. 2 písm. f) vydírání, přečinů § 183 odst. 1, odst. 3 písm. b) porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí a § 228 odst. 1, odst. 3 písm. b) nebo § 228 odst. 2, odst. 3 písm. b) poškozování cizí věci, zvláště závažného zločinu § 329 odst. 1, odst. 2 písm. b) zneužití pravomoci úřední osoby, přečinů § 378 odst. 1, odst. 2 urážky mezi vojáky, § 379 odst. 1, odst. 2 písm. d) urážky mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí, § 380 odst. 1, odst. 2 písm. c) urážky vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí, § 382 odst. 1, odst. 2 písm. c) porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti, § 383 odst. 1, odst. 2 písm. c) porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností.

Poslední formu tvoří obecná přitěžující okolnost podle § 42 písm. b) TZ, a to v případě, že pachatel spáchal trestný čin „z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti“. To znamená, že u trestných činů, jejichž základní ani kvalifikovaná skutková podstata neobsahuje předsudečnou motivaci, může soud při ukládání trestu přihlídnout k této přitěžující okolnosti a uložit trest přísnější, při horní hranici základní výměry trestní sazby.²⁰ V praxi se uplatňuje přitěžující okolnost, např. u přečinu § 358 výtržnictví, vykazovaném v policejních statistikách mezi trestnými činy s extrémistickým podtextem. Uvažovat o ní lze rovněž u zvlášť závažného zločinu § 185 znásilnění a také přečinu § 354 nebezpečného pronásledování.

Souvislost s trestnými činy z nenávisti mají i další trestné činy, které nespadají do žádné z uvedených forem, a to přečin § 176 omezování svobody vyznání a zvlášť závažné zločiny § 309 vlastizrady, § 311 teroristického útoku a § 312 teroru.²¹

Nedostatkem trestního zákoníku není pouze již zmíněná absence samostatné hlavy upravující trestné činy z nenávisti, ale také nedostatečné vymezení chráněných skupin osob, chybí zde výslovná ochrana osob, které se staly terčem útoku kvůli odlišné sexuální orientaci, zdravotnímu stavu a věku, na což odborníci a neziskové organizace již několik let poukazují.²² Je tedy žádoucí, aby zákonodárce skutkové podstaty trestných činů rozšířil o ochranu těchto skupin osob. Trestní zákoník sice v některých skutkových podstatách trestných činů uvádí ochranu „jiné skupiny osob“ (např. § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, § 400 genocidium), pod níž by bylo možné je zařadit, nicméně ne všechny skutkové podstaty jsou takto vymezeny (např. § 352 odst. 2 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob), což je problematické, neboť to způsobuje nejednotnost právní úpravy.

²⁰ HOLÁ, A.; JIRÁSKOVÁ, V.; KADLECOVÁ, Š.; et. al. *Já a oni jsme my: Předsudky, stereotypy, násilí z nenávisti a aktivní svědek* [online]. Praha: In IUSTITIA, o.s., 2012. s. 18. ISBN 978-80-260-3742-2. [cit. 2016-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/ja-a-oni-jsme-my/ja-a-oni-jsme-my-mkv.pdf>>

²¹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. 1. 2009, trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-464, ve znění pozdějších předpisů.

²² Viz. např. KALIBOVÁ, K., DVORÁKOVÁ, M. *Zpráva o násilí z nenávisti v České republice za rok 2011* [online]. Praha: In IUSTITIA, o. s., 2012. s. 10. ISBN 978-80-260-2573-3. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/zprava-o-nzn2011/report-web.pdf>>; MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime*, c. d. (pozn. 2), s. 34.

2.2. Právní úprava trestných činů z nenávisti ve vybraných státech

2.2.1. Spojené státy americké (USA)

Spojené státy americké jsou prvním státem, kde byla nenávistná pohnutka ke spáchání trestného činu zohledněna v právní úpravě, která rozeznává samostatnou kategorii trestných činů z nenávisti. Zákonné vymezení pojmu „hate crime“ nalezneme v zákoně o boji proti násilné kriminalitě a o prosazování práva z roku 1994, který trestný čin z nenávisti definuje jako „*trestný čin, při němž si útočník záměrně vybere oběť nebo v případě majetkové trestné činnosti majetek, který je předmětem trestného činu z důvodu skutečné či domnělé rasy, barvy pleti, náboženství, národnostního či etnického původu, pohlaví, sexuální orientace či postižení.*“²³ Následující zákony tvoří pilíře federální ochrany před nenávistnou kriminalitou:

Zákon o lidských právech (Civil Rights Act of 1968). Jde o první zákon poskytující ochranu před trestnými činy z nenávisti. Tento předpis zakotvuje možnost federálního stíhání kohokoliv, kdo násilím nebo pohrůzkou násilí úmyslně zraní, zastrašuje nebo obtěžuje, popřípadě má v úmyslu zranit, zastrašovat nebo obtěžovat jakoukoliv osobu kvůli její rase, barvě pleti, náboženskému vyznání či národnosti. Tato ochrana je dle zákona poskytována jen při výkonu určitých práv, kterými jsou: právo na vzdělání, využívání sociálních dávek, programů a zařízení, právo zasedat v porotě soudu, právo na práci, právo vycestovat za hranice státu a právo užívat různé služby.²⁴

Zákon o statistickém vykazování trestných činů z nenávisti (Hate Crime Statistics Act of 1990). Tento zákon stanovil povinnost generálního prokurátora každoročně získávat data o trestných činech, které vykazují znaky předsudku na základě rasy, pohlaví, genderové identity, náboženského vyznání, postižení, sexuální orientace nebo etnické příslušnosti. Povinnost shromažďování dat se týká trestných činů vraždy, úmyslného zabití, znásilnění, napadení, zastrašování, žhářství, ničení majetku a jeho poškozování a vandalismu. Zákon také uložil generálnímu prokurátorovi vypracovat

²³ „‘Hate crime’ means a crime in which the defendant intentionally selects a victim, or in the case of a property crime, the property that is the object of the crime, because of the actual or perceived race, color, religion, national origin, ethnicity, gender, disability, or sexual orientation of any person.“ Violent Crime Control and Enforcement Act of 1994. In: HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*, c. d. (pozn. 11), s. 186. Dostupné také z WWW: <<https://www.congress.gov/bill/103rd-congress/house-bill/3355/text>>

²⁴ 18 U.S.C § 245 Civil Rights Act of 1968 [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/245>>

pokyny pro sběr těchto dat.²⁵ Ten povinnosti související s jejich sběrem delegoval na Federal Bureau of Investigation (FBI), který vytvořil systém jednotného sběru dat za součinnosti a asistence dalších místních a státních donucovacích orgánů. Od roku 1992 jsou data o trestných činech z nenávisti pravidelně zveřejňována.²⁶

Zákon o boji proti násilné kriminalitě a o prosazování práva (Violent Crime Control and Enforcement Act of 1994). Nejobsáhlejší trestní zákon v dějinách Spojených států amerických je z hlediska trestných činů z nenávisti důležitý, jelikož v jeho rámci byl přijat Zákon o násilí páchaném na ženách (Violence Against Women Act of 1994), který klade důraz na ochranu obětí násilí z důvodu pohlaví,²⁷ a Zákon o zpřísnění postihu zločinů z nenávisti (Hate Crimes Sentencing Enhancement Act of 1994), požadující zvýšení trestu u trestných činů, kdy oběť byla napadena kvůli své skutečné nebo domnělé rase, barvě pleti, náboženskému vyznání, národnosti, etnicitě, pohlaví, postižení či sexuální orientaci.²⁸

Zákon o prevenci zločinů z nenávisti (Matthew Shepard and James Byrd, Jr. Hate Crime Prevention Act of 2009). Přijetí tohoto zákona trvalo téměř deset let. Jde o reakci na případy dvou brutálních vražd, kde pohnutkou ke spáchání byla nesnášenlivost vůči oběti. Předpis na federální úrovni rozšiřuje ochranu před trestnými činy z nenávisti, u nichž byla pohnutkou skutečná nebo domnělá sexuální orientace, pohlaví, genderová identita nebo postižení a doplňuje ochranu poskytovanou zákonem o lidských právech z roku 1968, který umožňoval zapojení federálních orgánů do vyšetřování nenávistného trestného činu jen v případě, že napadená oběť vykonávala některé z federálně chráněných práv. Dle nového zákona je zapojení federálních orgánů možné i mimo toto vymezení.²⁹

Kromě úpravy problematiky na úrovni federace, existuje též bohatá legislativa jednotlivých států. Naprostá většina z nich upravuje ve svých zákonech oblast trestných

²⁵ 28 U.S.C. § 534 Hate Crime Statistics Act of 1990. Dostupné z WWW:
<<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/534>>

²⁶ FBI. *About Hate Crime Statistics* [online]. 2010 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW:
<<https://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/hate-crime/2010/resources/hate-crime-2010-about-hate-crime>>

²⁷ H.R. 3355 Title IV, sec. 40001-40703 Violent Crime Control and Enforcement Act of 1994. [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW:
<<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-103hr3355enr/pdf/BILLS-103hr3355enr.pdf>>

²⁸ 28 U.S.C. § 994 Hate Crime Statistics Act of 1990 [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW:
<<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/994>>

²⁹ 18 U.S.C. § 249 Civil Rights Act [online]. [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW:
<<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/249>>

činů z nenávisti, výjimku tvoří Georgie, Indiana, Jižní Karolína a Wyoming.³⁰ Minimální standard státních zákonů představuje ochrana proti trestným činům spáchaným kvůli rase, náboženskému vyznání a etnicitě oběti. Další rozsah ochrany se ale v jednotlivých státech různí, a to díky značné autonomii ve sféře přijímání legislativy na úrovni států. Proto je v některých státech okruh kategorií předsudků, kvůli nimž se trestný čin kvalifikuje jako nenávistný, širší než v jiných. Rovněž přísnost postihu za tyto trestné činy se liší, v některých státech jsou postihovány jako méně závažná kriminalita, v dalších se naopak uplatňuje zvýšená trestní sazba.³¹

2.2.2. Velká Británie (VB)

Na rozdíl od legislativy Spojených států amerických ta britská trestné činy z nenávisti jako samostatnou kategorii nerozeznává, přesto v souladu s principem, že trestné činy páchané kvůli odlišné rase, etnicitě, sexuální orientaci či třeba náboženské víře musí být posuzovány odlišně než ostatní kriminalita, jsou v řadě zákonů obsažena ustanovení týkající se trestných činů motivovaných nenávistí.

Zákon o kriminalitě a rušení veřejného pořádku (Crime and Disorder Act 1998). Jde o předpis tvořící základ ochrany před trestnými činy motivovanými nesnášenlivostí, který v § 28 až § 32 upravuje ochranu osob před určitými trestnými činy, páchanými kvůli skutečné nebo domnělé rase nebo náboženskému vyznání oběti. V původně přijatém znění zákona se ochrana na nábožensky orientované trestné činy nevztahovala, změna nastala až s přijetím zákona o boji proti terorismu, kriminalitě a o bezpečnosti (Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001), jehož § 39 rozšířil ochranu právě o náboženské vyznání. Účelem § 28 až § 32 je možnost zvýšení trestní sazby za trestné činy již upravené v jiných zákonných předpisech, spáchané z rasových a náboženských pohnutek. Těmito trestnými činy jsou: napadení podle zákona o trestných činech vůči jednotlivci (Offences Against the Person Act 1861), obtěžování podle zákona o ochraně proti obtěžování (Protection from Harassment Act 1997), poškození a ničení majetku podle zákona o trestném poškození majetku (Criminal Damage Act 1971) a rušení veřejného pořádku podle zákona o veřejném pořádku (Public Order Act 1986). Mimo tyto trestné činy zákon o kriminalitě a rušení veřejného pořádku v § 82 ukládá soudům,

³⁰ Viz: <<http://www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/ADL-updated-2016-Excel-State-Hate-Crime-Statutes.pdf>>

³¹ HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*, c. d. (pozn. 11), s. 194.

aby v případě, kdy byl trestný čin, jiný než uvedený v § 29 až § 32, spáchán s rasovou pohnutkou, k tomuto přihlédl jako k přitěžující okolnosti.³²

Zákon o pravomoci trestních soudů (Powers of Criminal Courts Act 2000). Procesní předpis, který ukládá soudům povinnost považovat rasovou motivaci spáchaného trestného činu za přitěžující okolnost u jakéhokoliv trestného činu.³³

Zákon o trestním soudnictví (Criminal Justice Act 2003). Tento zákon zmocňuje soudy ke zvýšení trestu za trestné činy motivované sexuální orientací oběti nebo jejím postižením.³⁴

Ve VB má dlouhou tradici také ochrana osob před podněcováním k nenávisti. Prvním zákonem upravujícím problematiku podněcování k rasové nenávisti byl zákon o rasových vztazích (Race Relations Act of 1965 and 1976) a následně již zmiňovaný zákon o veřejném pořádku, jehož § 17 vymezuje rasovou nenávist jako nenávist proti skupině osob kvůli jejich barvě pleti, rase, národnosti včetně občanství, etnicitě nebo národnostnímu původu. V § 18 je následně stanoveno, že trestného činu se dopustí každý, kdo užije výhrůžných, hanlivých či urážejících slov nebo chování, popřípadě uveřejní jakýkoliv písemný materiál se stejnými vlastnostmi, pokud tím hodlá vzbudit rasovou nenávist nebo vzhledem ke všem okolnostem je pravděpodobné, že dojde ke vzbuzení rasové nenávisti.³⁵ V roce 2006 zákon o rasové a náboženské nenávisti (Racial and Religious Hatred Act 2006), doplněním zákona o veřejném pořádku, rozšířil stávající ochranu též na podněcování k náboženské nenávisti. Nově tak byly zakázány výhrůžné výroky nebo chování, jehož účelem je podněcování nenávisti vůči osobám pro jejich víru. Ochrany proti podněcování k nenávisti se dočkali i homosexuálové, v roce 2008 byl přijat zákon o trestním soudnictví a imigraci (Criminal Justice and Immigration Act 2008), který rovněž novelizoval zákon o veřejném pořádku a rozšířil ochranu i na tuto ohroženou skupinu.³⁶

³² 1998 c. 37 Part II Crime and Disorder Act 1998 [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/part/II>>

³³ 2000 c. 6 § 153 Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/6/section/153>>

³⁴ 2003 c. 44 § 146 Criminal Justice Act 2003 [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/section/146>>

³⁵ 1986 c. 64 Part III Public Order Act 1986 [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64>>

³⁶ 1986 c. 64 Part 3A Public Order Act 1986 [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64>>

2.2.3. Spolková republika Německo (SRN)

Německá právní úprava vychází od 1. ledna 2001 z konceptu politicky motivované kriminality (Politisch motivierte Kriminalität). Za politicky motivovaný je označován trestný čin, který byl spáchán na jiném kvůli jeho politickému smýšlení, národnosti, státní příslušnosti, rase, barvě pleti, náboženskému vyznání, světovému názoru, sexuální orientaci, původu, postižení, vzhledu či společenskému statusu.³⁷ Tyto trestné činy jsou, podobně jako v ČR, obsaženy v jediném kodexu trestního práva hmotného - trestním zákoně SRN.

Trestní zákon SRN (Strafgesetzbuch – StGB). Trestnými činy spadajícími do konceptu politicky motivované kriminality jsou z velké části ty útočící proti demokratickým principům a státnímu zřízení. StGB obsahuje celou řadu těchto deliktů: např. § 81 a § 82 velezrada, § 94 vlastizrada, § 129a vytvoření teroristického sdružení, § 234a zavlečení, § 241a politické podezření apod.

Zvláštní skupinu představují ustanovení, která se týkají trestných činů spjatých s protiústavními politickými stranami a organizacemi. Řeč je o některých trestných činech hlavy první zvláštní části StGB: § 84 pokračování v činnosti politické strany, která byla prohlášena za neústavní, § 85 porušování zákazu spolčování, § 86 rozšiřování propagačních prostředků protiústavních organizací a § 86a používání označení protiústavních organizací.

Dalším významným trestným činem je štvání proti lidu (Volksverhetzung) podle § 130, patřící mezi trestné činy proti veřejnému pořádku, které jsou součástí hlavy druhé dílu sedmého zvláštní části StGB.

Podle § 130 odst. 1 je stíhán každý, kdo podněcuje nenávist vůči skupině osob odlišné národnosti, rasy, etnicity nebo odlišného náboženského vyznání či vůči části obyvatelstva příslušícímu k některé z uvedených skupin nebo vyzývá k násilí či zvlí vůči těmto osobám. Stejně tak je stíhán každý, kdo útočí na lidskou důstojnost druhých nadávkami, zlomyslnými pomluvami příslušníků těchto skupin, části populace nebo jednotlivců kvůli jejich příslušnosti k těmto skupinám nebo tyto osoby hanobí.

Dle odst. 2 § 130 StGB se trestného činu štvání lidu dopustí rovněž každý, kdo rozšiřuje materiály podněcující nenávist a vyzývající k dalším činnostem uvedeným v odst. 1 proti osobám a skupinám osob tam uvedených.

³⁷ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 12), s. 242.

V odst. 3 a 4 § 130 StGB zákonodárce postihuje popírání holocaustu. Podle odst. 3 se trestného činu štvání lidu dopustí ten, kdo veřejně nebo na shromáždění schvaluje, popírá nebo bagatelizuje genocidu spáchanou během nacistické nadvlády způsobem, kterým může být narušen veřejný pořádek. Následující odstavec se pak vztahuje na toho, kdo veřejně nebo na shromáždění ruší veřejný pořádek způsobem urážejícím důstojnost obětí, a to schvalováním, vychvalováním nebo ospravedlňováním nacistické despotické nadvlády.

Mimo protistátních deliktů se mezi politicky motivovanou kriminalitu řadí také případy běžných trestných činů obsažených v StGB, avšak pouze v případě, že pohnutka pachatele ke spáchání trestných činů: § 211 a § 212 vražda, § 223 a § 224 ublížení na zdraví, § 239 zbavení osobní svobody, § 303 poškozování cizí věci, § 306 a § 306a zhárství a další, spočívá ve snaze narušit politické utváření vůle, demokratický ústavní pořádek, zahraniční zájmy SRN, ohrožit bezpečnost či existenci státu nebo spolkové země nebo útočit proti osobě kvůli její národnosti, státní příslušnosti, rase, barvě pleti, sexuální orientaci, jejímu politickému přesvědčení, náboženskému vyznání, světovému názoru, původu, společenskému statusu nebo postižení.³⁸ Tato motivace je pak v souladu s § 46 předmětem posuzování ze strany soudu při ukládání trestu společně s ostatními přitěžujícími a polehčujícími okolnostmi případu.³⁹

2.2.4. Srovnání zahraničních úprav trestných činů z nenávisti s ČR

Podíváme-li se na všechny výše uvedené právní úpravy nenávistné kriminality, tak první výrazné specifikum nalezneme v právní úpravě USA, která na rozdíl od ostatních rozeznává samostatnou kategorii trestných činů z nenávisti a obsahuje zvláštní zákony k jejich potírání a statistickému vykazování. Mimo to je v USA nenávistná motivace považována také za přitěžující okolnost. Navíc jsou trestné činy z nenávisti upravovány i v zákonech jednotlivých států federace. V britské právní úpravě samostatné zákony upravující tuto problematiku obsaženy nejsou. Místo toho je nenávistný motiv postihován jako přitěžující okolnost v rámci předpisů věnujících se jiným kategoriím trestných činů. Německá právní úprava, stejně jako ta česká, obsahuje trestné činy s nenávistnou motivací v jediném kodexu. V obou případech není

³⁸ MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime*, c. d. (pozn. 2), s. 17.

³⁹ Viz. příslušná ustanovení StGB. Angl. verze dostupná z WWW: <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb>

trestným činům z nenávisti v rámci kodexu věnována vlastní hlava a jsou rozptýleny po celé zvláštní části jak StGB, tak TZ. Kromě samostatných skutkových podstat trestných činů obsažených v obou kodexech, je dle StGB možné považovat nenávistnou pohnutku za přitěžující okolnost při posuzování případu soudem. Podle TZ je nenávistná pohnutka mimo obecné přitěžující okolnosti také kvalifikovanou skutkovou podstatou některých trestných činů.

Dalším rozdílem napříč legislativami je rozsah ochrany poskytovaný ohroženým skupinám. V této oblasti je nejpokročilejší federální legislativa USA poskytující nejširší rozsah ochrany ohrožených skupin, včetně výslovně uvedené ochrany na základě pohlaví, postižení či odlišné sexuální orientace. VB ve svých zákonech akcentuje nenávist rasovou, náboženskou a z důvodu odlišné sexuální orientace. Právní úpravu SRN lze díky obecně formulované přitěžující okolnosti v § 46 StGB vztáhnout na všechny ohrožené skupiny, jinak ale zákon postrádá přímé vymezení chráněných skupin mimo osoby odlišné národnosti, rasy, etnicity a víry, požívající ochrany dle § 130. O nedostatecích právní úpravy ČR jsem již hovořil, z hlediska vymezení ochrany TZ postrádá ve výčtu předsudků v kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činů výslovné uvedení sexuální orientace, věku a zdravotního postižení. Podobně jako u StGB lze skupiny s těmito znaky subsumovat alespoň pod ochranu obecné přitěžující okolnosti podle § 42 písm. b).

3. Extremismus

3.1. Pojem extremismus a jeho definice

Předešlá kapitola byla zaměřena na právní úpravu trestných činů z nenávisti. S tímto druhem trestné činnosti úzce souvisí extremismus, pojem v současnosti často užívaný, a to nejen odborníky, ale také laickou veřejností, do jejíhož povědomí se dostal díky masmédiím, která jej zpopularizovala. Definování tohoto pojmu, majícího kořeny v latinském slově „extremus“,⁴⁰ není jednoduchou záležitostí. Extremismus je fenomén, kterým se zabývá velké množství vědních disciplín a každá jej definuje s ohledem na vlastní obor zájmu. I přes tento fakt lze v nejobecnější rovině říci, že extremismem je „výrazné odchýlení se od obecně uznávaných a v aktuální době přijímaných norem.“⁴¹

Extremismus však není zkoumán pouze vědními disciplínami, v praxi se jedná o reálnou hrozbu, která svými projevy ohrožuje společnost. Ústředním správním orgánem ČR, do jehož kompetence spadá problematika extremismu, je Ministerstvo vnitra. Úkolem ministerstva je analyzovat vývoj a projevy extremismu na území ČR, zahraniční vlivy působící na českou extremistickou scénu, navrhnout možnosti řešení a prevence a následně své závěry zveřejnit. Pro účely této činnosti ministerstva jsou extremismem „vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“⁴²

Odlišnou definici používá pro své aktivity v oblasti extremismu Policie ČR, která extremismus definuje jako „verbální, grafické, fyzické a jiné aktivity spojené zpravidla s vyhraněným ideologickým nebo jiným kontextem, které vyvíjejí jednotlivci nebo skupiny osob s názory výrazně vybočujícími z všeobecně uznávaných společenských norem, se zřetelnými prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské nebo

⁴⁰ Nejkrajnější, nejzazší či nejvzdálenější. PRAŽÁK, J. NOVOTNÝ M., F., SEDLÁČEK. J. *Latinsko-český slovník A-K*. Vyd. 17. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1955. s. 526.

⁴¹ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. s. 7. ISBN 80-7201-265-7.

⁴² MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002* [online]. Praha, 2002. s. 1. [cit. 2015-11-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-kriminalita-zpravy-oextremismu.aspx>>

*jiné obdobné nesnášenlivosti, a které útočí proti demokratickým principům, společenskému uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejnému pořádku.*⁴³

Ačkoliv jsou uvedené definice odlišné, obě popisují extremismus jako jev negativní, v občanské společnosti velmi nežádoucí pro svou nebezpečnost, spočívající ve snaze narušit a v konečném důsledku zlikvidovat demokratické principy společnosti.

Vzhledem k různým formám a projevům, v nichž se extremismus ve společnosti vyskytuje, je žádoucí jej nějakým způsobem dále rozdělit. Přestože neexistuje univerzální dělení extremismu, na němž by se shodli všichni odborníci zabývající se tímto jevem, zažitým a často užívaným je dělení extremismu na politický, náboženský, národnostní a ekologický.⁴⁴

3.2. Politický extremismus

Tato forma extremismu je vůbec tou nejznámější, je však často chybně zaměňována s politickým radikalismem. Čím se tedy odlišují?

V rámci politického radikalismu jsou „*zastávány postoje a názory, které jsou velmi kritické k formě demokratického uspořádání. Nedochozí však k paušálnímu zavržení demokracie a jejích základních principů a hodnot, ale v dílčích aspektech jsou tyto principy a hodnoty zpochybňovány.*“⁴⁵ Politický radikál tedy k prosazení svých cílů využívá všech dostupných legálních prostředků včetně těch, které se nachází na hranici zákonnosti, tu však nepřekračuje.

Na druhou stranu pojmem politický extremismus lze označit „*jakékoliv aktivity směřující proti stávajícímu systému s cílem nahradit tento systém zcela odlišným.*“⁴⁶ Systém, o jehož nastolení se pokouší, vykazuje prvky diktatury, totalitního režimu, popřípadě anarchie. K dosažení tohoto cíle jsou používány nejen legální prostředky, ale také prostředky nezákonné, a to včetně násilí. Mezi další znaky politického extremismu patří víra v existenci absolutní pravdy, nereálné hodnocení politické situace, neschopnost kompromisu, nesnášenlivost vůči odlišným názorům

⁴³ Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 6. června 2002, č 100/2002, kterým se upravuje činnost příslušníků Policie České republiky na úseku boje proti extremistické kriminalitě. In. HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*, c. d. (pozn. 11). s. 14.

⁴⁴ VEGRICHTOVÁ, B. *Extremismus a společnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 15. ISBN 978-80-7380-427-5.

⁴⁵ DANICS, Š. *Extremismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. s. 17. ISBN 80-7254-454-3.

⁴⁶ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. s. 19. ISBN 978-80-7367-098-6.

a dogmatismus, odmítání plurality politického systému, využívání populismu a vytváření konspirativních teorií.⁴⁷ Politický extremismus se dále dělí na pravicový a levicový.

3.2.1. Pravicový extremismus

Základní tezí pravicového extremismu je popírání rovnosti lidí. Tento názor vychází z pseudovědeckých rasových teorií druhé poloviny 19. a počátku 20. století, jež pravicový extremismus propojují s rasismem a antisemitismem. K prosazení zájmů vlastního národa a rasové hierarchizace ve společnosti by mělo dojít prostřednictvím potlačení demokratických principů a nastolení autoritářského režimu. Dalšími ideovými východisky pravicových extremistů, hlásajících nadřazenost vlastního národa a nesnášenlivost vůči osobám jiné rasy, etnika, národnosti, sexuální orientace či politického názoru a netolerantních k jiným ideologiím, jsou nacionalismus, xenofobie, antikomunismus, neofašismus a neonacismus. Využíván je také pravicový politický populismus, jehož vzestup souvisí s globalizací světové ekonomiky a politiky. „Pravicově populistické strany dovedně využívají značně rozšířených pocitů ztráty identity, úzkosti a rozčarování z moderní společnosti.“⁴⁸ Typickým populistickým přístupem je pak nabízení zdánlivě jednoduchých řešení složitých problémů. Neonacistická hnutí, pokračující v tradici původního nacismu a jeho ideologie, zasazené do kontextu současné doby, se při své činnosti snaží ospravedlnovat, zlehčovat a popírat vinu nacionálního socialismu na rozpoutání války a válečných zločinech, kterých se nacisté dopustili (historický revisionismus). Kromě neonacistů lze k pravicovým extremistům zařadit také nacionalisty, neofašisty, příslušníky pravicových odnoží hnutí skinheads a subkultury fotbalových chuligánů (Hooligans).

3.2.1.1. Současný pravicový extremismus v ČR

Pravicový extremismus na území ČR se již delší dobu potýká s názorovými rozepřemi a značnou fragmentací. Orientace pravicových extremistů je dlouhodobě zaměřena na soužití majoritní části obyvatelstva s etnickými menšinami. V minulosti

⁴⁷ DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 20. ISBN 80-7251-204-8.

⁴⁸ KOPEČEK, P. *Problematika politického extremismu ve výchově k občanství*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. s. 29. ISBN 978-80-7464-062-9.

byli touto etnickou menšinou Romové. Řadu let se extremisté snažili využít romské téma ke sjednocení a mobilizaci stejně smýšlejících jedinců, za tímto účelem pořádali množství protestních akcí a demonstrací. Fungovalo to však jen omezeně, v místech kde došlo k incidentům mezi romským etnikem a ostatním obyvatelstvem.

V roce 2014 se pravicoví extremisté v důsledku vývoje bezpečnostní situace na Blízkém východě a následnou migrační krizí, začali orientovat na muslimskou menšinu žijící na našem území.⁴⁹ Vzrůstajících protimuslimských nálad ve společnosti se pravicoví extremisté pokusili využít k získání většího počtu příznivců a tuto strategii neopouštěli ani v následujícím roce. Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) například po teroristickém útoku na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo v Paříži, spáchaném začátkem roku 2015, požadovala zrušení muslimských organizací a uspořádala demonstrace proti islamizaci.⁵⁰ Přejít od anticikánismu k islamofobní rétorice však nepřinesl kýžené výsledky v podobě nárůstu podpory veřejnosti. Příčinou neúspěchu těchto subjektů bylo etablování zcela nových populistických uskupení, která jsou pro veřejnost přijatelnější, neboť se od pravicového extremismu distancují (Blok proti islámu).

Pravicoví extremisté jsou činní také v oblasti hudební produkce, a to jako pořadatelé komerčních koncertů pro širší publikum a koncertů White Power Music, které jsou pouze pro omezený okruh zvaných příznivců,⁵¹ avšak i zde nastal ve druhé polovině roku 2015 útlum.⁵² Rovněž se angažují jako organizátoři veřejných akcí při příležitostech státních svátků nebo výročí úmrtí významných osobností pravicové extremistické scény a nemalou aktivitu vyvíjejí prostřednictvím internetových stránek a sociálních sítí, které užívají jak ke koordinaci mezi sebou, tak k propagaci a náboru

⁴⁹ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o projevech extremismu na území ČR v roce 2014* [online]. Praha, 2015. s. 12 n. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

⁵⁰ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky v prvním čtvrtletí 2015* [online]. Praha 2015. s. 3. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

⁵¹ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve druhém čtvrtletí 2015* [online]. Praha 2015. s. 4. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

⁵² MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve třetím čtvrtletí 2015* [online]. Praha 2015. s. 4. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

nových členů. Co se týče zahraničních kontaktů, udržuje česká pravicová extremistická scéna blízké vztahy hlavně s extremisty ze zemí Německa, Polska a Slovenska.⁵³

Mezi nejznámější pravicové extremistické subjekty v ČR patří: politické strany DSSS a Národní demokracie, dále pak Dělnická mládež (DM), což je mládežnická organizace DSSS, Hooligans a v současnosti již nečinné organizace jako Národní (Svobodný) odpor (NO), který provozuje již jen internetové stránky,⁵⁴ Blood and Honour Division Bohemia a její militantní křídlo Combat 18, jež přestaly vyvíjet činnost po žhářském útoku v Aši v roce 2012⁵⁵ a následném zásahu policie, Autonomní nacionalisté a Čeští Lvi, kteří se začlenili do DSSS.

3.2.2. Levicový extremismus

Základním znakem levicového extremismu je důraz kladený na rovnost lidí ve společnosti, který však v konečném důsledku může znamenat zánik svobody jedince. Ideově vychází levicový extremismus z anarchismu, ortodoxního komunismu a komunistických odnoží.⁵⁶ „Levicoví extremisté usilují o „revoluční“, tzn. zásadní převrat existujícího sociálně-politického řádu.“⁵⁷ Dosažení tohoto cíle je podle nich možné pouze cestou revoluce, v případě nutnosti i násilné.

Mezi levicové extremisty se tedy řadí anarchisté, prosazující společnost oproštěnou od státu, vlády, zákonů a pravidel, která by omezovala přirozenou svobodu jedince, ortodoxní komunisté (neobolševici), pro něž je typická snaha o znovuzavedení socialismu ve formě, v jaké se vyskytoval v zemích východní Evropy před rozpadem Sovětského svazu, což pro ně představuje jedinou možnost jak dosáhnout skutečné rovnosti všech, dále přívrženci komunistických odnoží, jako například trockisté nebo

⁵³ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o projevech extremismu na území ČR v roce 2013* [online]. Praha 2014. s. 18. [cit. 2015-11-23] Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

⁵⁴ *Svobodný odpor* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnyodpor.info>>

⁵⁵ Za tento útok byli oba dva útočníci odsouzeni k trestu odnětí svobody v délce šesti let a devíti měsíců ve věznici s ostrahou. Spolu s nimi bylo souzeno dalších 7 osob za trestný čin založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Mezi souzenými byl také vůdce B&H a Combat 18 Jan Balík, jemuž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody ve výši tří let a osmi měsíců ve věznici s dozorem. *Za útok na romskou ubytovnu dostali žháři přes šest let vězení* [online]. Zveřejněno dne 14. 12. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z WWW: <http://plzen.idnes.cz/soud-uznal-vinnymi-zhare-z-ase-dew-/plzen-zpravy.aspx?c=A151214_085859_plzen-zpravy_kol>

⁵⁶ DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, c. d. (pozn. 47), s. 23.

⁵⁷ tamtéž s. 23

stalinisté, pak také squatteré,⁵⁸ některá ekologická hnutí a levicově orientované odnože hnutí Skinheads – umírněnější Sharpskins, z nichž jen určitá část napojená na anarchisty se považuje za levicové extremisty a Redskins, kteří jsou naopak považováni za odnož nejradikálnější, často se uchylující k násilnostem, zvláště vůči pravicovým extremistům.

3.2.2.1. Současný levicový extremismus v ČR

Současná levicová extremistická scéna v ČR se dlouhodobě potýká s úbytkem sympatizantů a podobně jako pravicoví extremisté s vnitřními ideologickými a názorovými spory, vedoucími ke štěpení na různá nepříliš početná hnutí. Důsledkem této situace je menší aktivita levicových extremistů. V ČR existují dva základní proudy levicového extremismu – anarchoautonomní, zastoupený příznivci anarchismu a antifašismu, a marxisticko-leninský, k němuž se hlásí příznivci marxismu-leninismu⁵⁹ a trockismu.⁶⁰ Zatímco anarchistické části levicové extremistické scény se podařilo postupně aktivizovat a reagovat na problematiku migrační krize pořádáním veřejných shromáždění na podporu migrantů a radikální anarchisté se pak kromě tradičního boje proti pravicovým extremistům zaměřili na přímé akce namířené proti státu, zvláště proti složkám policie, jejichž majetek se v roce 2014 a 2015 stal cílem série žhářských útoků, činnost marxisticko-leninské části spektra nadále spíše stagnuje a omezuje se na internetovou publikační činnost a účast na shromážděních tematicky zaměřených na jejich oblast zájmu.⁶¹

Za nejznámější levicové extremistické subjekty anarchoautonomního proudu se v ČR považují: Československá anarchistická federace bojující za sociálně spravedlivou společnost bez státu, Antifašistická akce (Antifa) zaměřující se na boj proti pravicovým extremistům a Asociace Alerta, jejímž cílem je zrušení kapitalismu,

⁵⁸ Squatting je neoprávněné obsazování prázdných domů a jejich využívání pro kulturní akce. Squateři chápou obsazování domů jako alternativní způsob života a jistou formu společenského protestu (např. proti spekulacím s nemovitostmi nebo chátrání opuštěných budov).

⁵⁹ Marxismus-leninismus byl oficiální ideologií SSSR a KSSS a dlouhou dobu i ostatních komunistických stran ve světě, které se od této ideologie začaly odvracet až v 60. letech 20. století. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, c. d. (pozn. 46), s. 95.

⁶⁰ Trockismus je komunistickou odnoží, vzniknuvší jako protiváha stalinismu, která se vyznačuje požadavkem trvalé socialistické revoluce. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, c. d. (pozn. 46), s. 100.

⁶¹ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o projevech extremismu na území ČR v roce 2014*. c. d. (pozn. 49), s. 14-19.

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve druhém čtvrtletí 2015*, c. d. (pozn. 51), s. 5.

třídního systému a státního zřízení. Marxisticko-leninský proud reprezentují: Socialistická solidarita a Levá prosperita, což jsou subjekty brojící proti pravicovému extremismu, a dále také mládežnické organizace Komunistický svaz Mládeže a Svaz mladých komunistů Československa, které jsou aktivní při veřejných akcích s komunistickou tematikou.

3.2.3. Islamofobní extremismus

Tento nový extremistický proud, akcentující xenofobii a nacionalismus, má svou rétorikou velice blízko k pravicovému extremismu. Zformoval se v reakci na migrační krizi, která zaplavila Evropu více než milionem uprchlíků ze států, na jejichž území probíhá nebo probíhala válka proti teroristické organizaci Islámský stát. Islamofobní extremistické subjekty jsou aktivní při pořádání demonstrací proti islamizaci a přijetí uprchlíků do ČR. V této oblasti, jak již bylo uvedeno výše, úspěšně konkurují pravicovým extremistickým subjektům, neboť se jim daří pomocí populistických výroků zaujmout větší množství příznivců.

Nejvýraznějším subjektem této extremistické scény je Blok proti islámu (BPI), spolek s politickými ambicemi vzniklý přeměnou extremistické platformy s názvem Islám v České republice nechceme (IVČRN). BPI vyvíjí činnost zaměřující se na kritiku islámu a současné vládní migrační politiky. Za tímto účelem pořádá demonstrace a je také velice aktivní prostřednictvím sociálních sítí a vlastních internetových stránek.⁶² Předseda BPI byl za své islamofobní výroky na sociálních sítích policií obviněn z trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 TZ. Na počátku roku 2016 vyústila vzájemná spolupráce BPI a parlamentní strany Úsvit - Národní koalice v úzkou spolupráci subjektů pod společným názvem Úsvit s Blokem proti islámu, pod nímž budou kandidovat v krajských a senátních volbách.⁶³

⁶² *Blok proti islámu* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.blokprotiislamu.cz/>>;

Islám v České republice nechceme [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.ivcrn.cz/>>

⁶³ *Úsvit stvrdil spojení s Konvičkovým blokem, změnil jméno* [online]. Zveřejněno dne 20. 2. 2016. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: WWW: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/usvit-stvrdil-spojeni-s-konvickovym-blokem-zmenil-jmeno-1272884>>

3.3. Náboženský extremismus

Jde o formu extremismu zneužívající náboženství k ovládnutí jeho stoupenců prostřednictvím víry, ať už v rámci malých uskupení (náboženských extremistických sekt a kultů) nebo extremisticky vyhraněných proudů světových náboženství (např. islámský extremismus), které pomocí účelového výkladu převrací a zneužívají učení legitimního náboženství k nastolení teokracie jako vládního systému ve státě, k náboženské nesnášenlivosti a potlačování lidských práv a svobod. Podle Chmelíka lze náboženský extremismus definovat jako „*jednání členů nebo příznivců skupiny (zejména sekt), případně náboženských hnutí, ovlivněné náboženským zaměřením, které se projevuje zejména v psychické manipulaci s lidmi, psychickým násilím nebo jinou formou násilí či jiným závažnějším porušováním právního řádu či jednáním, označovaným za sociálně patologické nebo sociálně nežádoucí.*“⁶⁴ Touto definicí však nejsou postiženy všechny formy náboženského extremismu. Opomíjet nelze ani náboženský fundamentalismus. Termín „fundamentalismus“ označuje „*styl myšlení, kdy určité principy se považují za zcela zásadní „pravdy“, jejichž autorita je bez ohledu na jejich obsah nezpochybnitelná a nade vše povýšená.*“⁶⁵ Ve spojení s náboženstvím představuje fundamentalismus víru v doslovnou pravdivost posvátných textů, jež je třeba za každou cenu dodržovat.

V České republice se i přes události posledních zhruba 15 let (teroristické útoky v USA a hlavních městech několika evropských zemí, migrační krize) častěji setkáme s činností náboženských sekt, než s projevy extrémních proudů světových náboženství.

Náboženskou sektu lze definovat jako organizovanou skupinu nábožensky zaměřených lidí s nekonvenčními dogmatickými názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, pramenící z učení sekty. Jejimi charakteristickými znaky jsou: kult osobnosti, již zmiňované dogmatické učení, výrazná psychická manipulace osobnosti člena sekty, jejímž cílem je zbavení schopnosti samostatného rozhodování a vytvoření pocitu naprosté duševní i ekonomické závislosti na sektě a jejím vůdci, který je považován za vyvoleného a neomylného.⁶⁶

⁶⁴ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, c. d. (pozn. 41), s. 8.

⁶⁵ HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Vyd. 4. Přel. Zdeněk Masopust. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 304. ISBN 978-80-7380-137-3.

⁶⁶ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, c. d. (pozn. 41), s. 41.

Členy sekty se nejčastěji stávají mladí lidé, drogově závislí, jedinci mající strach z vlastní svobody a odpovědnosti plynoucí z rozhodování nebo osoby nacházející se v krizové životní situaci (např. neschopnost vyrovnat se se smrtí potomka). Největší hrozbu pro tyto osoby, jejichž společným znakem je snadná ovladatelnost, představuje již zmíněná psychická manipulace. Členové sekty většinou ani netuší, že jsou postupně zbavováni své individuality a svobody rozhodování a vedeni k absolutní poslušnosti. K této manipulaci přispívá izolace členů od reálného světa přísnou cenzurou sdělovaných informací a vyvolávání pocitu sounáležitosti a výjimečnosti z privilegia členství v sektě. V případě neposlušnosti jsou však členové sekty buďto okamžitě exkomunikováni nebo je jim vyloučením vyhrožováno, a tím je na ně vyvíjen psychický tlak. Nejnebezpečnějším druhem sekt jsou ty, jejichž učení hlásá spásu skrze spáchání hromadné sebevraždy, a ty zaměřené na páčání násilí, nejextrémnější se mohou uchýlit až k terorismu.

Na českém území zatím bylo zaznamenáno jen velmi málo případů souvisejících se sektářstvím, tím snad nejznámějším byla tzv. Kuřimská kauza.⁶⁷ Důvodem nízkého počtu známých případů je pravděpodobně značná latence způsobená tím, že členové sekty mají zakázáno na veřejnosti hovořit o vnitřních poměrech společenství. Aby tento zákaz byl skutečně dodržován, je členům vyhrožováno exkomunikací nebo násilím vůči nim samotným a jejich rodinným příslušníkům. Přesto je známo, že zde působí řada náboženských hnutí, jejichž charakter se dá označit za extremistický; převážně se jedná o odnože zahraničních náboženských hnutí, jako jsou Scientologická církev, Hnutí Haré Krišna, Církev sjednocení – Moonovo hnutí nebo Děti boží. Do tohoto výčtu by bylo možné zařadit také Náboženskou společnost Svědků Jehovových pro jejich odmítání krevní transfúze, což může být potenciálně velmi nebezpečné zvláště u malých dětí. Ryze českou sektou byli v 90. letech 20. století Imanuelité,

K sektářství neodmyslitelně patří také satanismus. V případě náboženského satanismu tento kult charakterizuje uctívání Satana jako protikladu boha. Satanismus není jednotným uskupením, nemá jednotnou organizační strukturu, společného vůdce nebo svatou knihu. Naopak existuje několik myšlenkových směrů a typická je

⁶⁷ K tomuto případu blíže viz. MAREŠ, M. Extremismus v ČR: Náboženský extremismus. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Zveřejněno dne 11. 9. 2014. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/19119/EXTREMISMUS-V-CR-NABOZENSKY-EXTREMISMUS.html>>

roztříštěnost satanistů do menších skupin, které se od sebe v mnoha ohledech liší. Jedno ale mají společné všechny satanistická uskupení - pořádání rituálů a obřadů, při nichž může docházet k široké škále trestné činnosti.⁶⁸

3.4. Národnostní extremismus

Národnostní, jinak také etnický, nacionální nebo regionální extremismus je ideologický směr, jehož základem je přesvědčení o výjimečnosti vlastního etnika nebo regionu před ostatními. Toto upřednostňování se projevuje převážně v politické a kulturní oblasti.⁶⁹ „*Etnocentrický pohled se potom stává východiskem pro asimilační politiku, která požaduje úplné zařazení cizích etnických skupin a menšin do určitého homogenního etnického národa. Kultura „vyvoleného“ národa je totiž hodnocena pouze pozitivně, připisují se jí nejlepší vlastnosti i tělesné přednosti.*“⁷⁰ Důsledkem je porušování základních lidských práv, které může vyústit až v přímé útoky proti příslušníkům jiných etnických skupin. Průvodními jevy národnostního extremismu jsou xenofobie, nacionalismus a patriotismus. Možná je také souvislost se separatistickými snahami a terorismem. Nejznámějšími zahraničními uskupeními, bojující za osamostatnění svého národa, jsou Prozatímní irská republikánská armáda, která se považuje za organizaci navazující na Irskou republikánskou armádu aktivní ve 20. letech 20. století a separatistická organizace Euskadi Ta Askatasuna – v překladu Baskicko a jeho svoboda, která v roce 2011 oznámila ukončení své činnosti. V České republice byly koncem minulého tisíciletí aktivní militantní skupiny moravistů. Uskupení známé jako Moravská zemská či osvobozenecká armáda rozesílalo mezi lety 1993 až 2001 dopisy, v nichž hrozilo teroristickými útoky v případě neosamostatnění Moravy.⁷¹ V současné době se tento druh extremismu v ČR téměř nevyskytuje.

3.5. Ekologický extremismus

Ekologický extremismus, někdy nazývaný jako environmentalismus, lze definovat jako „*vyhrocené jednání jednotlivců či skupin vedené ekologickými pohnutkami,*

⁶⁸ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, c. d. (pozn. 41), s. 46-51.

⁶⁹ DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, c. d. (pozn. 47), s. 32.

⁷⁰ tamtéž s. 32

⁷¹ MINISTERSTVO VNITRA. *Obor bezpečnostní politiky. Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002*, c. d. (pozn. 42), s. 2. [cit. 2015-11-28].

*kdy se tyto osoby dopouštějí trestné činnosti, zejména tím, že poškozují majetkové hodnoty a snaží se zabránit některým legálním činnostem škodícím, dle jejich subjektivního hodnocení, životnímu prostředí, které je pro ně nejdůležitější hodnotou.*⁷² Jde o fenomén posledních desetiletí, kdy se ochrana životního prostředí dostala do popředí společenského zájmu. Souvisí také s globalizací ekonomiky, využíváním atomové energie nebo pokusy na zvířatech. Některé aktivity extrémních ekologických hnutí mohou dosahovat až intenzity ekoterorismu, což jsou případy, kdy se subjekty uchýlí k násilí za účelem ochrany životního prostředí. Ačkoliv se tato hnutí považují za apolitická, jejich postoje mají blízko k levicovému politickému extremismu, kam je ve svých výročních zprávách o extremismu zařazuje také Ministerstvo vnitra. Cílem extrémních ekologů je společenská změna, která by znamenala podřízení současného způsobu života té nejvyšší hodnotě - zdravému životnímu prostředí. Toho lze, dle jejich názoru, dosáhnout zavedením autoritářského režimu potlačujícího základní lidská práva a demokratické svobody, neboť tyto vnímají (obzvláště svobody v ekonomické oblasti) jako hlavní příčinu škod páchaných na životním prostředí. Na území ČR jsou nejznámějšími extrémními ekologickými organizacemi odnože zahraničních Animal Liberation Front⁷³ a Earth First!⁷⁴

3.6. Pojmy související s extremismem

3.6.1. Rasismus

Rasismus je nevědecká teorie, založená na tvrzení, že v lidské společnosti existuje rasová nerovnost podmíněná biologickými a kulturními rozdíly jednotlivých ras. Z hodnocení těchto rozdílů pak dovozuje nadřazenost jedné rasy nad ostatními.

⁷² ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 39. ISBN 80-86861-86-4.

⁷³ „A.L.F. – Animal Liberation Front je hnutí radikálních ochránců zvířat zabývající se přímými akcemi, které mají za cíl zabránit a nebo alespoň snížit týrání či zneužívání zvířat. V první řadě přímým osvobozením zvířat ze zařízení, kde dochází k jejich zabíjení a zneužívání (kožešínové a hospodářské farmy, laboratoře a firmy chovající zvířata pro laboratorní pokusy). Součástí akcí je také získávat fotografická a filmová svědectví o praktikách a způsobech zacházení se zvířaty. Dalším krokem je způsobování finančních a hmotných ztrát těm, kteří zvířata zabíjejí, týrají a nebo na nich profitují.“ Převzato z WWW: <<http://www.differentlife.cz/alf.htm>>

⁷⁴ „Earth First! užívá různých taktik k ochraně životního prostředí a všeho živého na planetě, od legálních procesů a kampaní vedených ve spolupráci s ostatními skupinami a Nevládními neziskovými organizacemi, přes občanskou neposlušnost v podobě demonstrací happeningů a streetparties, až po v krajních případech možné přímé akce proti majetku. NIKDY se však nedopouštíme násilí na zvířatech či lidech.“ Převzato z WWW: <<http://zemepredevsim.ecn.cz>>

Rasismus je následkem rozpínavých snah v podobě dobovačných válek, objevných plaveb a kolonialismu. Společně s antisemitismem hrál významnou roli také v politice Adolfa Hitlera, jehož ovlivnili pseudovědecké závěry Arthura de Gobineaua a především jeho pokračovatelů Houstona Stewarda Chamberlaina a Alfreda Rosenberga,⁷⁵ kteří ve svých dílech zdůrazňovali nadřazenost tzv. árijské rasy a neblahý vliv míšení příslušníků různých etnik na rasovou čistotu.

Původní pojetí rasismu, odvolávající se na biologické odlišnosti jednotlivých ras, jako je různá velikost a tvar lebky, barva pleti a rozdílné hodnoty IQ, bylo v Evropě po druhé světové válce natolik zdiskreditováno, že došlo k jeho částečnému nahrazení rasismem kulturním, zaměřujícím se na rozdíly ras v oblasti kultury a jejich vzájemné neslučitelnosti, čímž byla ospravedlňována rasová nesnášenlivost bez poukazování na biologické rozdíly. Další změnu představuje přechod od vnímání rasismu jako individuálních postojů a názorů jednotlivců a skupin k institucionální koncepci, zaměřující se na analýzu činnosti institucí. Na rasismus je tak nahlíženo jako na nežádoucí důsledek zdánlivě objektivní činnosti společenských struktur a institucí, při níž však dochází k znevýhodňování příslušníků některých podřízených skupin.⁷⁶ Tento posun umožňuje dosažení vyšší účinnosti přijímaných preventivních opatření proti rasismu.

Ačkoliv se v průběhu historie objevila řada rasistických teorií, všechny se pokoušejí zdůvodnit a ospravedlnit zneužívání určitých skupin lidí na základě rasové odlišnosti („méněcennosti“). Jejich společným jmenovatelem je tedy diskriminace.⁷⁷

V současnosti je rasismus jedním ze základních prvků pravicového extremismu,

3.6.2. Antisemitismus

Antisemitismus je pojem označující rasovou, náboženskou a nacionální (národnostní) nesnášenlivost k Židům. Nenávistné projevy vůči Židům mají hlubokou historickou tradici. Nejdříve se stali Židé terčem předsudků a nenávisti kvůli svému náboženství - judaismu. Tento druh antisemitismu je označován jako náboženský jinak také antijudaismus. V době polyteistických náboženství byla židovská víra v jednoho

⁷⁵ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, c. d. (pozn. 46), s. 57.

⁷⁶ DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, c. d. (pozn. 47), s. 80-81.

⁷⁷ SMOLÍK, J. Rasismus: pohled do historie [online]. *Rexter – časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu*. 2006, roč. 4, č. 2. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.rexter.cz/rasismus-pohled-do-historie/2006/11/01/>>

boha neobvyklá a nesetkala se s pochopením – tato etapa je známá jako pohanský antijudaismus. Po rozmachu křesťanství byli v období středověku Židé pronásledováni a diskriminováni kvůli umučení Ježíše Nazaretského. V mnoha evropských zemích byly výsledkem téhle stigmatizace diskriminační zákony, které omezovaly možnosti obživy Židů jen na určitá povolání (např. bankovníctví), zakazovaly jim vlastnit půdu a žít se zemědělstvím a řemeslem, přikazovaly nošení označení odlišující je od ostatních osob nebo vynucovaly konvertování ke křesťanství. S tímto obdobím tzv. křesťanského antisemitismu souvisí také různé předsudky a konspirační teorie obviňující Židy z pořádání tajemných rituálů a vražd.

V 19. století se začíná prosazovat antisemitismus rasový, navazující na soudobé rasové teorie, který chápe příslušníky židovstva jako samostatné etnikum, odlišnou rasu. Že jsou Židé stále objektem nesmyslných předsudků, dokazují dva známé případy z přelomu 19. a 20. století - Dreyfusova aféra a Hilsneriáda. Pro tyto kauzy je společné, že bez přesvědčivých důkazů, pouze na základě příslušnosti k židovskému etniku a pověstem, které o Židech kolovaly, došlo k uvěznění nevinných osob. Nejtemnější kapitolou v historii Židů v Evropě bylo období let 1933 až 1945. V době kdy nacistické Německo vedl Adolf Hitler, byly nejdříve v roce 1935 přijaty nechvalně proslulé Norimberské zákony, na jejichž základě docházelo k diskriminaci Židů ve všech oblastech života, poté byli uzavíráni v ghettech a byly proti nim pořádány pogromy a nakonec přišlo na řadu „konečné řešení židovské otázky“, tedy úplná likvidace veškerého židovstva na území ovládaném Třetí říší a jejími spojenci. Výsledkem bylo, podle odborných odhadů, pět až šest milionů zavražděných Židů.

Po válce se objevily dvě formy tzv. nového (politického) antisemitismu, nahrazující ten rasový. Nejprve se začal rozvíjet antisemitismus ve formě popírání holocaustu, jenž byl a stále je popírači zlehčován nebo označován za židovskou lež, sloužící ke zdiskreditování německého národa a záminku pro vznik státu Izrael. Zlehčována je rovněž úloha předních nacistických osobností na židovském genocidiu.⁷⁸ Popírání holocaustu je v České republice trestným činem popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 TZ, za nějž hrozí trest odnětí svobody od šesti měsíců do tří let. Druhá podoba poválečného antisemitismu - antisionismus - je spjata

⁷⁸ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, c. d. (pozn. 46), s. 44-48.

s kritikou státu Izrael, obviňovaného ze způsobení krize na Blízkém východě. Tito antisemité za rádoby politickou kritiku ukrývají své antisemitské názory.

Antisemitismus, stejně jako rasismus patří k ideovým východiskům ultrapravicových hnutí.

3.6.3. Terorismus

Jde o krajní projev násilného extremismu. Teror, jehož se v různých formách nátlaku, psychického a fyzického násilí při teroristických útocích užívá, slouží jako prostředek dosažení požadovaných cílů. O definici terorismu se v posledních desetiletích pokusila řada institucí v mnoha státech světa, včetně mezinárodních organizací, avšak žádná nepostihuje tento fenomén úplně. Dle mého názoru vhodně vystihuje jeho aspekty definice publikovaná na území Spojených států amerických v roce 1980: „*Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti neúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.*“⁷⁹ Z této definice vyplývá, že k terorismu je přistupováno z různých pohnutek politických, ideologických nebo ekonomických a metody spáchání útoku jsou rovněž různé. V současnosti jsou nejčastěji teroristické útoky páčány z náboženské a kulturní nesnášenlivosti, s důrazem na zasažení co největšího počtu obětí. K tomuto účelu jsou využívány únosy, braní rukojmí, nástražné výbušniny a výbušniny umístěné na tělech sebevražděných atentátníků, útoky střelnou zbraní, únosy dopravních prostředků, otravné plyny.

V českém právním řádu je úprava terorismu obsažena v § 311 – § 313 TZ. Tato ustanovení obsahují trestný čin teroristického útoku a teroru a ochranu vztahující se i na cizí státy. K zapracování do právního řádu došlo v reakci na teroristické útoky z 11. září 2001 a následnou mezinárodní situaci, která se projevila v rámci Evropské Unie přijetím Společného postoje Rady o uplatnění zvláštních opatření pro boj

⁷⁹ Citováno dle BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Vyd. 1. Praha: Police History, 1999. s. 11. ISBN 80-902670-1-7.

s terorismem 2001/931/SZBP a následného Rámcového rozhodnutí Rady o boji proti terorismu 2002/475/SVV, jež § 311 TZ reflektuje.⁸⁰

3.6.4. Nacionalismus

Nacionalismus je ideologie a politický princip upřednostňující vlastní národ⁸¹ před všemi ostatními. Nacionalismus ve své moderní podobě vznikl v 19. století a má hned několik forem. V liberální podobě působí pozitivně, neboť podporuje národní uvědomění, které přispělo k budování národních států, a také soutěživost, tolik potřebnou na poli sportu. Na druhou stranu byl ale nacionalismus zneužit jako omluva pro expanzivní politiku a kolonialismus a následně tvořil základ totalitní ideologie Hitlerovy Třetí říše. V současnosti je nacionalismus jednou ze základních ideologií pravicového extremismu.

3.6.5. Xenofobie

Tento pojem označuje obavy ze všeho cizího, odlišného, neznámého, které se projevují odporem, nesnášenlivostí, nepřátelstvím. Konkrétně se xenofobie projevuje ve vztahu k osobám jiné národnosti, barvy pleti, etnika, náboženství nebo jazyka. Hlavními příčinami xenofobie je nedostatek osobních zkušeností a objektivních informací, jež se člověku dostává. Živnou půdou xenofobních postojů tvoří rovněž různé předsudky, zkreslující pohled jedince na subjekt jeho obav a podporující jeho strach. Xenofobní projevy jsou ve společnosti běžné, v současnosti je lze pozorovat v evropských zemích v souvislosti s uprchlickou krizí.

⁸⁰ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Definice pojmu terorismus* [online]. 2009. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>

⁸¹ Početné společenství lidí spojených společným jazykem, historií, kulturou, pobytem na konkrétním území či vztahem k tomuto území v případě pobytu mimo něj. DRAŠTÍK, A, et. al. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 854. ISBN 978-80-7478-790-4.

4. Trestné činy z nenávisti - kriminologické hledisko

Tato kapitola je zaměřena na téma tvořící těžiště celé diplomové práce, tedy na trestné činy z nenávisti z pohledu kriminologie. Nejprve je však na místě zaměřit se na definici samotné kriminologie jako vědního oboru. Novotný se Zapletalem uvádějí, že „*kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole.*“⁸² Pro poznávání jakéhokoliv druhu kriminality, včetně té z nenávisti, existují v rámci kriminologie dva základní přístupy zkoumání: kriminální fenomenologie (kriminografie) a kriminální etiologie. Tyto dva základní kriminologické přístupy doplňuje zkoumání kontroly kriminality, která se zaměřuje na represii a prevenci kriminality.

4.1. Fenomenologie trestných činů z nenávisti

Kriminální fenomenologie se zaměřuje na zkoumání forem páchaní kriminality, její stav, strukturu a dynamiku a dále na její subjekty - pachatele a oběť.

4.1.1. Formy spáchání nenávistné trestné činnosti

Trestné činy z nenávisti se projevují v několika formách, a tak není možné je zcela podřadit pod určitý druh páchané kriminality. V minulosti na ně bylo nahlíženo jako na trestné činy ryze násilné povahy, postupem času však byl tento přístup překonán a rozšířen o další formy páchaní. Ačkoliv někteří autoři uvádějí odlišná členění,⁸³ nejčastěji se v současnosti hovoří o třech formách, kterými dochází k páchaní tohoto druhu kriminality – verbální útoky, grafické projevy a útoky násilné (brachiální).

4.1.1.1. Verbální projevy

Verbální nenávistné projevy sice nepředstavují tak závažnou formu trestné činnosti z nenávisti jako násilné útoky, neboť na oběť není přímo fyzicky působeno a nedojde tak ke zranění na těle, avšak tyto projevy mohou velmi negativně působit na psychickou

⁸² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. s. 15. ISBN 978-80-7357-377-5.

⁸³ Např. Andrew Hiller a Nick Gambo rozlišují šest forem nenávistné kriminality: fyzické útoky, poškození majetku, šikanu, obtěžování, verbální nadávky a útočné graffiti a dopisy. Viz. HILLER, A.; GAMBO, N. *Hate Crimes Legislation*, In: MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime*, c. d. (pozn. 2), s. 5.

stránku oběti, a proto je potřeba je kriminalizovat. K jejich vyčlenění jako zvláštní formy trestné činnosti z nenávisti došlo ve Spojených státech amerických, kde se pod termínem „hate speech“ rozumí projev směřující nebo odrážející nenávist vůči jednotlivci či skupině, založenou na rase, etnicitě, sexuální orientaci, pohlaví, postižení, národnostním původu nebo jiných individualitách.⁸⁴ Způsobů, kterými lze verbálně útočit na příslušníky odlišných skupin obyvatelstva, je celá řada. Nejčastěji se tak děje přímými slovními výpady, které mají podobu zastrašování, vyhrožování, nadávek a urážek, v nichž je zdůrazněna odlišnost dané osoby nebo skupiny. Dalšími způsoby jsou pronášení nenávistných projevů při veřejných shromážděních a pro pravicové extremisty typické provolávání nenávistných hesel, sloužících jako vyjádření podpory a propagace ideologií totalitních režimů první poloviny dvacátého století a ideologií na ně navazujících. Mezi nejznámější nenávistná hesla patří např. „Sieg Heil“ a „Heil Hitler“. Provolávání nenávistných hesel je také obvykle spjato s hromadnými akcemi, jako jsou koncerty extremistických hudebních skupin, jejichž texty písní často obsahují rasistická, antisemitská a xenofobní hesla.

4.1.1.2. Grafické projevy

Grafickým projevem se rozumí jakýkoliv psaný text, ať již v tištěné (knihy, časopisy) nebo elektronické podobě (internet), materiál zachycený pomocí kresby, fotografie či filmu a rovněž vizuální znázornění formou graffiti.⁸⁵ Právě sprejování nenávistných hesel a symbolů, jež se vážou k nějaké extremistické skupině nebo nenávistné ideologii, je společně s činností na internetu, který slouží jako nejvhodnější prostor k propagaci extremistických hnutí, prezentaci nenávistných myšlenek a publikaci článků, textů a dalších projevů intolerance, nejčastější formou vyjádření grafické podoby trestné činnosti z nenávisti. Pro extremisty jsou grafické projevy v podobě symbolů důležité nejen z hlediska poselství, jež nesou, plní totiž také funkci

⁸⁴ „speech directing or reflecting hatred toward an individual or group based upon race, ethnicity, sexual orientation, gender, disability, national origin or, other identities“. ARRIGO, B. A. *Encyclopedia of criminal justice ethics* [online]. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2014, s. 417. ISBN 978-1-4522-7411-9. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW:

<https://books.google.cz/books?id=8_cOBAAAQBAJ&pg=PA417#v=onepage&q&f=false>

⁸⁵ Graffiti, v podobě nápisů vyrytých do zdi, mají svůj původ již ve starověku. Vznik současné podoby graffiti, většinou neautorizovaných maleb a nápisů vyvedených pomocí spreje na místech veřejně přístupných, se datuje do přelomu 60. a 70. let minulého století v USA. V této formě se jedná o aktivitu nelegální, poškozující cizí majetek, a proto je postížena podle zákona. ČERMÁK, J. *Nové universum A-Ž: všeobecná encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2003. s. 313. ISBN 80-242-1069-X.

identifikační. Jednotlivá extremistická uskupení se pomocí různých symbolů vzájemně odlišují. Jejich členové vyjadřují svou příslušnost vytvářením graffiti symbolů charakteristických pro danou skupinu nebo třeba vylepováním plakátů a nálepek. Velmi oblíbené jsou mezi extremisty také nášivky s hesly a symboly, které nosí na oblečení.

4.1.1.3. Brachiální útoky

Násilné útoky proti osobám s odlišnou národností, etnickou příslušností, barvou pleti, náboženským vyznáním, sexuální orientací či postižením a proti jejich majetku, tvoří nejnebezpečnější formu trestné činnosti z nenávisti. Čírtková k těmto agresivním výpadům uvádí, že jsou obvykle velmi brutální a necitlivé a pachatelé jsou zaslepeni intenzivními pocity nenávisti, a proto nejsou schopni jakéhokoliv soucitu či empatie s obětí.⁸⁶ Právě kvůli značné agresivnosti a brutalitě, se zdraví obětí a jejich majetek ocitají ve značném nebezpečí. Mnohdy jsou brachiální útoky až posledním stupněm projevu nenávisti vůči dané osobě nebo skupině, jemuž předchází jak verbální, tak grafické projevy nesnášenlivosti, které však nemusely dle útočníků vést k požadovanému výsledku, jejich averze tak ještě více vygradovala a přistoupili k násilí.

Fyzické násilí však není jediným způsobem provedení brachiálních útoků, lze se setkat také s násilím psychickým, kdy je příslušníkům minorit vyhrožováno fyzickou likvidací nebo jinými perzekucemi. K těmto výhrůžkám dochází nejčastěji při davových shromážděních, jako jsou pochody extremistů.⁸⁷ Jejich cílem je demonstrace síly a vyvolání strachu v osobách příslušných k menšinové skupině obyvatel.

Pro výše uvedené způsoby spáchání trestných činů z nenávisti platí, že většina z provedených útoků není nijak plánována, ale vyplývá z bezprostředně nastalé situace, fáze přípravy je u tohoto typu trestné činnosti spíše výjimkou. Nejedná se však o výpady iracionální, páchané v afektu, pachatelé si uvědomují závažnost svého počínání, o čemž svědčí také fakt, že ačkoliv jsou útoky povětšinou neplánované, útočníci se jich dopouští, jen pokud jsou dány vhodné podmínky. Z tohoto pohledu je pro pachatele nejdůležitější, aby se jimi vyhlídnutá oběť nedokázala účinně bránit a aby byla minimalizována možnost jejich přistižení.⁸⁸ To značí, že pachatelé situaci

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 15), s. 161.

⁸⁷ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, c. d. (pozn. 41), s. 60.

⁸⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 15), s. 161.

racionálně posuzují a hodnotí z hlediska nebezpečí, které jim při případném útoku hrozí jak ze strany oběti, tak také okolí, zvláště pak bezpečnostních složek státu.

Dále je potřeba uvést, že páchaní nenávistné trestné činnosti je ze své podstaty důsledkem konfliktů odlišných sociálních skupin. V těchto konfliktech hraje důležitou roli skupinová identita členů, neboť pouze skupiny se silnou skupinovou identitou se pouštějí do konfliktů.⁸⁹ V extrémních případech mohou konflikty vyústit v nenávistné verbální, grafické a násilné výpady členů jedné sociální skupiny, kteří se pokouší získat dominantní postavení a zároveň bránit vlastní životní prostor, pravidla a tradice v tomto prostoru zavedená, vůči členům sociální skupiny druhé. Znáмым fenoménem, který může pachatele ovlivňovat, a to zvláště při brachiálních útocích, je davový efekt. Tento pojem označuje jev, kdy se útočník pod vlivem ostatních pachatelů nechá strhnout k jednání, jehož by sám nebyl schopen ať již z morálních důvodů, nebo protože by k němu neměl odvalu. Jelikož však na něj působí jednání ostatních osob, dochází k potlačení jeho individuality a odpovědnosti za páchané skutky.⁹⁰ Davový efekt, společně s konzumací alkoholu a drog, která je rovněž u pachatelů běžná, ovlivňuje způsob, jakým jsou útoky páchany, zvyšuje jejich brutalitu a bezohlednost.

4.1.2. Aktuální stav, dynamika a struktura nenávistné trestné činnosti v ČR

Zkoumání stavu, dynamiky a struktury kriminality je jednou z oblastí, jíž se zabývá kriminální fenomenologie. Tyto údaje se zjišťují z kriminality registrované (zjevné), tedy kriminality, která vyšla najevo a byla evidována v oficiálních statistikách zpracovávaných orgány činnými v trestním řízení. Opakem kriminality registrované je kriminalita latentní (skrytá), ta se ve statistikách neobjevuje, neboť jde o kriminalitu nezjištěnou, neohlášenou.⁹¹ Míra latence je u jednotlivých trestných činů různá, ovlivňuje ji především závažnost spáchaného trestného činu – čím je závažnější, tím se míra latence snižuje.⁹² Registrovaná a latentní kriminalita tvoří dohromady kriminalitu skutečnou. Pro nenávistnou trestnou činnost je vysoká míra latence typická, což znamená, že registrovaná trestná činnost z nenávisti tvoří jen malou část skutečné

⁸⁹ NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. s. 77. ISBN 978-80-247-2957-2.

⁹⁰ HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti: právní monografie*, c. d. (pozn. 12), s. 153.

⁹¹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005. s. 125. ISBN 80-7179-813-4.

⁹² KAISER, G. *Kriminologie: Úvod do základů*. Vyd. 1. Přel. Helena Válková. Praha: C.H. Beck, 1994. s. 155. ISBN 80-7179-002-8.

kriminality. Příčiny vysoké latence tohoto druhu trestné činnosti lze spatřovat ve značné frustraci oběti z napadení, která o prožitém utrpení nechce hovořit, nedůvěře v možnost domoci se spravedlnosti, obavě z pomsty pachatele nebo neinformovanosti o tom, kam se obrátit s žádostí o pomoc.⁹³

Evidence trestné činnosti z nenávisti není jednotná. Stejně jako všechny ostatní trestné činy jsou zaneseny v policejních statistikách, statistikách soudních a statistikách Nejvyššího státního zastupitelství. Mimo to je tento druh trestné činnosti monitorován také neziskovými organizacemi jako In IUSTITIA nebo ROMEA.

Při zjišťování aktuálního stavu jakéhokoliv druhu kriminality je nutné zjistit její rozsah, tedy počet trestných činů spáchaných na vymezeném území v určitém čase. Policejní statistiky za rok 2015 evidují 247 628 trestných činů spáchaných na území ČR.⁹⁴ Podíl trestných činů z nenávisti na tomto počtu je nepatrný, zjištěno jich bylo 175. Ve srovnání s rokem 2014, kdy bylo zjištěno 201 trestných činů z nenávisti, tak došlo k poklesu této registrované trestné činnosti o 26 skutků (-12,9 %). Vyjádření podílu nenávistné trestné činnosti za rok 2015 na celkovém počtu evidovaných trestných činů v procentech odpovídá pouze 0,07 %. V předešlých letech byla situace velmi podobná. V roce 2014 to bylo rovněž 0,07 % (201 trestných činů), v roce 2013 0,06 % (211 trestných činů) a v letech 2010, 2011 a 2012 se podíl rovnal 0,08 % (252 trestných činů), 0,08 % (238 trestných činů) a 0,06 % (173 trestných činů). Z těchto údajů vyplývá, že podíl nenávistné trestné činnosti se každoročně rovná pouhým několika setinám procenta z celkového počtu všech spáchaných trestných činů. Důvody proč tomu tak je lze spatřovat právě ve vysoké míře latence a v problematickém prokazování nenávistné motivace pachatelů. Míra objasněnosti se dle statistik z posledních šesti let pohybuje mezi 65-70 %, ⁹⁵ v letech 2000 a 2001 však byla téměř 90 %.

Statistiky Policie ČR evidují kriminalitu také demograficky, podle jednotlivých krajů. Z tohoto hlediska bylo nejvíce trestných činů z nenávisti zjištěno v kraji Moravskoslezském (26; 14,9 %) následovaném Hlavním městem Praha (24; 13,7 %), krajem Středočeským (20; 11,4 %) a Ústeckým (18; 10,3 %). Naopak nejlépe na tom

⁹³ In IUSTITIA. *Zpráva o násilí z nenávisti v České republice 2014* [online]. Vyd. 1. Praha: In IUSTITIA, o.p.s., 2015. ISBN 978-80-906203-0-8. s. 53. [cit. 2016-02-05] Dostupné z: WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/znz2015/znn2014cz.pdf>>

⁹⁴ POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2015* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>>

⁹⁵ Viz. graf v příloze č. 1.

byl Pardubický kraj, kde policie nezaregistrovala žádný trestný čin z nenávisti a Karlovarský kraj s jedním trestným činem z nenávisti (0,6 %). Oproti roku 2014 tedy došlo k několika změnám. V roce 2014 bylo nejvíce trestných činů z nenávisti evidováno v Hlavním městě Praha (40; 19,1 %), následovaném Moravskoslezským krajem (37; 17,2 %) a Ústeckým krajem (28; 16,6 %). V několika krajích byl v roce 2015 zjištěn stejný počet trestných činů z nenávisti jako v předešlém roce- Středočeský kraj (20), Královéhradecký kraj (10), Plzeňský kraj (7). Značný nárůst nenávistné kriminality byl pak zaznamenán ve Zlínském kraji, kde bylo v roce 2014 podle statistik registrováno pět trestných činů z nenávisti, o rok později jejich počet stoupl na 17. V ostatních krajích zůstala situace zhruba na stejné úrovni.⁹⁶

Četnost spáchání jednotlivých trestných činů utváří strukturu kriminality.⁹⁷ U trestných činů z nenávisti jsou dle statistik nejčastěji páchany trestné činy obsažené v TZ pod § 403 založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a § 405 popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Dohromady bylo těchto trestných činů v roce 2015 zjištěno 85, což představuje podíl 48,6 % na celkově registrované kriminalitě z nenávisti. Z tohoto počtu se podařilo objasnit 57 incidentů (67,1 %) a v souvislosti s jejich spácháním bylo stíháno 70 pachatelů. V roce 2014 bylo zjištěno 101 uvedených trestných činů, tvořících podíl 48,8 % z celku. Objasněno bylo 73 trestných činů (72,3 %) a stíháno bylo 82 osob. Také statistiky z let 2013 a 2012 shodně uvádějí nejvyšší počet evidovaných trestných činů podle § 403, § 404 a § 405 a to 79 a 78 s objasněností 67,1 % a 64,1 %. Dalším nejčastěji páchaným trestným činem v roce 2015 byl, s výrazně nižším počtem 18 zaznamenaných případů (podíl 10,2 %) oproti výše zmíněným trestným činům, přečin výtržnictví podle § 358, jehož se pachatelé dopouštěli na sportovních a veřejných akcích. Objasněno bylo všech 18 případů a stíháno bylo 18 pachatelů. V roce 2014 nebyl tento trestný čin ve statistice obsažen a v letech 2013 a 2012 byl vykazován společně s přečinem § 359 hanobení lidských ostatků s minimálním počtem případů. Vyšší počet registrovaných incidentů za rok 2015 byl zaznamenán také u trestných činů: § 352 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zjištěno 17, objasněno 12, stíháno 20 osob), § 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (zjištěno

⁹⁶ Viz. tabulka v příloze č. 4 a graf v příloze č. 5

⁹⁷ Viz. tabulka v příloze č. 2 a graf v příloze č. 6

16, objasněno 12, stíháno 18 osob) a § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (zjištěno 13, objasněno 5, stíháno 8 osob). V roce 2014 se razantně snížil počet trestných činů úmyslného ublížení na zdraví podle § 146 odst. 2 písm. e) a § 145 odst. 2 písm. f), které jsou vykazovány společně v jedné kategorii. Zatímco v roce 2013 byly tyto trestné činy evidovány v 19 případech, z nichž 13 bylo objasněno (68,4 %), o rok později jich bylo již jen 7 (4 objasněny; 57,1 %) a v roce 2015 rovněž 7. Objasnit se ovšem podařilo jen 2 případy (28,6 %).⁹⁸

4.1.3. Pachatelé trestných činů z nenávisti

4.1.3.1. Pojem pachatele trestného činu

Zákonná úprava pachatele trestného činu fyzické osoby je obsažena v § 22 TZ, který stanoví:

„(1) Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.

(2) Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.“

Ustanovení § 113 TZ pak rozšiřuje pojem pachatele, když k němu uvádí:

⁹⁸ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve 4. čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2016;
MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014* [online]. Praha, 2015;
MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013* [online]. Praha, 2014;
MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2012* [online]. Praha, 2013;
MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu a projevech rasismu a xenofobie na území České republiky v roce 2011, vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2011 a koncepce boje proti extremismu pro rok 2012* [online]. Praha, 2012;
MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2010, vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2010 a koncepce boje proti extremismu pro rok 2011* [online]. Praha, 2011. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

„Pachatelem se rozumí, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného, i spolupachatel a účastník.“⁹⁹

Český právní řád přiznává trestní odpovědnost také osobám právnickým, a to i v oblasti trestných činů z nenávisti.¹⁰⁰

Kriminologie pachatele trestného činu chápe v širším smyslu, než jak je uveden v zákonech, tedy nejen jako osoby, které se dopustily jednání označeného zákonem jako trestný čin, ale i některé osoby, jež orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají, jako jsou mladiství nebo osoby nepřičetné. Dále se kriminologie zabývá také osobami, které si již trest udělený za spáchaný trestný čin odpykaly, potenciálními pachateli trestných činů a jedinci, charakteristickými sociálněpatologickým chováním - narkomany, prostitutkami, extremisty a jejich sympatizanty, chorobnými hráči a dalšími osobami.¹⁰¹

Těžištěm kriminologického výzkumu pachatele je jeho osobnost, která je, jak v rámci kriminologie tak psychologie, nejčastěji chápána jako *„organizovaný, dynamický a interindividuálně odlišný celek psychofyzických dispozic, determinujících průběh a projevy psychických procesů (reakcí)“*.¹⁰² Pachatelova osobnost je studována jako psychické specifikum určitého jedince a dále je poměřována s osobnostmi jiných jedinců a jejich skupin. Účelem tohoto zkoumání je zjistit odlišné a shodné znaky osobnosti pachatele a osobností ostatních porovnávaných osob. Poznání osobnosti pachatele je klíčové pro pochopení a vysvětlení jeho kriminálního jednání, a také pro volbu následného přístupu k jeho osobě. Cílem je vyloučení dalšího porušování zákona ze strany pachatele a volba vhodných preventivních opatření proti kriminalitě a zvýšení jejich efektivity.¹⁰³

4.1.3.2. Typologie pachatelů trestných činů z nenávisti

Typologie je metoda vědeckého zkoumání založená na rozčlenění určité soustavy objektů nebo jevů prostřednictvím typu jako zobecnělého a individualizovaného modelu.¹⁰⁴ Tato metoda při aplikaci v rámci kriminologie umožňuje rozčlenit osoby

⁹⁹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. 1. 2009, trestní zákoník, c. d. (pozn. 21).

¹⁰⁰ Česko. Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011, Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 9. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 146, s. 5444.

¹⁰¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 82), s. 119.

¹⁰² NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1993. s. 12. ISBN 80-85603-34-9.

¹⁰³ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 3), s. 87.

¹⁰⁴ ŘÍMAN, J. *Malá československá encyklopedie*. VI. svazek. 1. vyd. Praha: Academia, 1987. s. 347

pachatelů trestných činů do skupin na základě daných kritérií, znaků nebo jejich souboru a každou takovou skupinu pak charakterizovat pomocí určitého modelu, typu či prototypu. Nejčastější dělení typologií pachatelů, kterých existuje značné množství, je podle toho, jakým vlivům, působícím na osobnost pachatele, dávají jednotliví kriminologové přednost. Takto lze typologie rozdělit do tří hlavních skupin podle toho, zda je největší vliv připisován biologickým či psychickým dispozicím nebo vlivům sociálního prostředí.¹⁰⁵

Typologie pachatelů trestných činů z nenávisti vycházejí z psychických dispozic působících na jejich osobnost, proto jsou velmi závislé na poznacích z psychologie. Ta poskytuje jedno z možných členění pachatelů. Přichází totiž s pojmem politického pachatele.

Politického pachatele lze charakterizovat jako osobu, která se za zločince nepovažuje, ba právě naopak, nechce být s obyčejným kriminálníkem vůbec srovnávána, vidí totiž sebe samého jako idealistu, který nejedná pouze ve svém vlastním zájmu, ale hlavně pro dobro jiných. Z tohoto důvodu své činy považuje za správné. Psychologie rozlišuje dva typy politického pachatele – pachatele z přesvědčení a pachatele z pseudopřesvědčení.

Na pachatele z přesvědčení lze vztáhnout základní charakteristiku politického pachatele, protože jej k činům vedou nesobecké motivy, své jednání považuje za přínosné pro společnost nebo přinejmenším ospravedlnitelné. Není ničím ojedinělým, že pachatel dokonce předpokládá, že společnost s jeho činy souhlasí a pouze to nedává najevo. Jeho motivací je dosažení určitého ideálu, jemuž je naprosto oddán. Je lhostejný k utrpení způsobenému svým obětím, ty pro něj představují pouhé symboly nenávisti, ztělesňují ohrožení jeho ideálů, které je potřeba eliminovat. Zároveň však proklamuje, že proti nim nechová žádnou osobní zášť, ale jednoduše nemá na výběr, ublížit jim musí, aby tak svůj ideál ochránil. Podobně smýšlející jedinci se běžně sdružují v tzv. „ideologických“ skupinách, jež se pak svou činností přímo či nepřímo podílí na trestné činnosti. Typickým příkladem pachatele z přesvědčení je Robert Lewis Dear Jr., který 27. listopadu 2015 zaútočil se střelnou zbraní na kliniku plánovaného rodičovství v americkém Colorado Springs. Tento útok si vyžádal životy tří lidí a dalších devět bylo

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 82), s. 121-128.

zraněno, než se pachatel policii vzdal. Sám Dear se u soudu označil jako „bojovník za miminka“,¹⁰⁶ což dokazuje, že jeho motivem byl nesouhlas s prováděním interrupcí.

Pachatel z pseudopřesvědčení naopak základním charakteristickým rysům politického pachatele neodpovídá, protože svou politickou motivaci pouze předstírá, jeho skutečné motivy jsou ryze sobeckého rázu. Svými činy sleduje dosažení osobních cílů, jakými jsou moc, kariérní postup nebo ukojení touhy po dobrodružství a senzaci. Neosobní politické cíle využívá jako ideální prostředek k jejich dosažení. Pachatel z pseudopřesvědčení je velmi nebezpečný, jeho pravý kriminální potenciál se totiž skrývá za rádozy vznešenými cíli idealisty.¹⁰⁷

Další, odborníky obecně uznávaná typologie pachatelů trestných činů z nenávisti, rozlišuje čtyři druhy jejich motivace, na základě kterých rozeznává tomu odpovídající čtyři hlavní typy pachatelů – ideologicky motivovaného pachatele, xenofobního pachatele, ekonomicky a sociálně motivovaného pachatele a kriminálního pachatele.

Ideologicky motivovaný pachatel je často členem extremistické organizace. Násilné činy páchá ve jménu ideologie, kterou organizace vyznává, čímž jsou tyto skutky ospravedlňovány. Podle toho, o jakou ideologii se jedná, jsou útoky cíleny na určitou skupinu obětí. Sociální statut tohoto pachatele se neliší od běžné populace, jsou to většinou jedinci vzdělaní, se stálou prací.

Xenofobní pachatel pociťuje nenávist vůči komukoliv, kdo se odlišuje barvou pleti nebo původem. Takové osoby v něm vyvolávají obavy, cítí se jimi ohrožen, a proto jim věnuje zvýšenou pozornost. Tyto negativní pocity dosahují takové intenzity, že je pachatel ventiluje vyvoláváním konfliktních situací. Přes svůj xenofobní postoj se však nijak neangažuje v extremistických organizacích. Zpravidla jde o jedince s nízkou úrovní vzdělání, který zakusil ekonomický nedostatek.

Třetí typ představuje ekonomicky a sociálně motivovaný pachatel, který je nespokojen s vlastní ekonomickou situací a se stavem státní politiky v oblasti sociální

¹⁰⁶ „warrior for the babies“. *The Planned Parenthood shooting in Colorado Springs, explained* [online]. Zveřejněno dne 9. 12. 2015. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.vox.com/explainers/2015/12/1/9828590/planned-parenthood-colorado-springs-abortion-mass-shooting>>

¹⁰⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické aspekty motivace k extremismu*. In: PLECITÝ, V., DANICS, Š. *Extremismus, jeho kořeny, projevy a východiska řešení: (Sborník mezinárodní konference konané na Policejní akademii ČR v Praze ve dnech 26. - 28. 11. 2001)*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. s. 23-24. ISBN 80-7251-088-6.

a migrační. Jako původce svých problémů vidí přistěhovalce, kterým dává za vinu nedostatek ekonomických prostředků a obviňuje je ze zabírání pracovních míst domácímu obyvatelstvu, dále také příslušníky romského etnika, jež vnímá jako vetřelce zneužívající sociální systém státu. Svou frustraci vyjadřuje pachatel prostřednictvím útoků namířených proti těmto osobám; zvláště útoky proti romskému obyvatelstvu byly na území ČR ještě nedávno nemalým společenským problémem. Trestná činnost delikventa je většinou impulzivní, vyplývající z nastalé situace, k jejímuž vyhocení napomáhá rovněž přítomnost alkoholu nebo drog v krvi pachatele.

Posledním typem je pachatel kriminální, což je člověk charakteristický svou agresivní povahou, podpořenou špatným sociálním zázemím a velmi nízkou úrovní vzdělání. Jde o jedince vnímajícího násilí jako běžný způsob chování a řešení problémů, což jej odlišuje od předešlých tří typů pachatele. Jelikož je pro něj naprosto normální užívat násilí vůči komukoliv, jeho oběti se nikterak neliší od ostatního obyvatelstva, jedná se o zcela náhodnou osobu. Podle psychologických výzkumů je právě tento typ pachatele nejčastěji postižen nějakým druhem patologického narušení.¹⁰⁸

4.1.3.3. Skladba pachatelů trestných činů z nenávisti na území ČR

Pro vytváření statistik pachatelů nenávistné trestné činnosti vychází Policie ČR z různých znaků, jakými jsou vzdělání, věk, pohlaví, trestní minulost, státní příslušnost a zaměstnání. Tyto statistiky následně využívá také Ministerstvo vnitra ve svých výročních zprávách o extremismu.

V roce 2014¹⁰⁹ bylo Policií ČR zjištěno 201 trestných činů s extremistickým podtextem, což představuje pokles o 10 trestných činů oproti roku 2013. V souvislosti s těmito trestnými činy bylo stíháno 157 osob. Z těchto osob byly následně vytvořeny statistiky pachatelů podle výše uvedených sledovaných znaků.

Prvním sledovaným znakem je pachatelovo vzdělání. Tady se skladba dlouhodobě příliš nemění, převažují absolventi základních škol s výučním listem. Jejich podíl na celkovém počtu pachatelů se v roce 2014 mírně zvýšil. Zatímco v roce 2013 se jednalo o 66 osob, které tvořily 33,5 % z celkového počtu pachatelů, v roce 2014 byli

¹⁰⁸ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 13), s. 243-244.

¹⁰⁹ V době psaní této práce nebyla Ministerstvem vnitra zveřejněna Zpráva o extremismu na území ČR za rok 2015, což znemožnilo užití statistik pachatelů podle sledovaných znaků za rok 2015. Souhrnná situační zpráva za 4. čtvrtletí roku 2015 uvádí pouze, že za 175 registrovaných trestných činů z nenávisti bylo stíháno 154 pachatelů a za jaké trestné činy byli konkrétně stíháni.

absolventi základních škol s výučním listem zastoupeni 62 osobami, což je 39,5 %. Na druhém místě se 46 osobami (29,3 %) byli absolventi základních škol bez kvalifikace (v roce 2013 to bylo 60 osob, 30,5 %). Osob se středoškolským vzděláním policie evidovala 27 (17,2 %) a osob se vzděláním vysokoškolským bylo zjištěno pět (3 %). U 16 pachatelů (10,2 %) se jednalo o dítě, cizince nebo nebylo zjištěno jejich vzdělání a jedna osoba byla bez kvalifikace se vzděláním ze zvláštní školy.¹¹⁰

Členění podle věkových skupin představuje další možnost kategorizace pachatelů. Rovněž zde nedošlo ke větším změnám oproti minulým rokům. Nejvíce pachatelů spadá do věkové skupiny mezi 21 a 29 lety, zastoupené 53 osobami, což činí 33,8 % podíl na celkovém počtu pachatelů, který se ale v této věkové kategorii v posledních několika letech stále snižuje. V roce 2013 do této kategorie spadalo 77 osob (39,1 %) z celkového počtu 198 osob stíhaných za trestné činy s extremistickým podtextem a v roce 2012 to bylo osob 93 (44,7 %) z 208 stíhaných. Druhou nejpočetnější skupinou jsou pachatelé mezi 30 a 39 lety, osob v tomto věkovém rozmezí bylo stíháno 41 (26,1 %). Dále bylo stíháno 21 osob ve věkové skupině od 18 do 20 let (13,4 %), 17 ve věku mezi 40 a 49 lety (10,8 %), 12 mladistvých ve věku od 15 do 17 let (7,6 %), 9 osob v kategorii mezi 50 a 59 lety (5,7 %) a čtyři jedinci, jejichž věk byl 60 let a více (2, 5 %).

Co se týče pohlaví pachatelů, velmi výrazně převažují muži. Osob mužského pohlaví bylo v roce 2014 stíháno 144 (91,7 %), zatímco žen pouze 13 (8,3 %). Podíl žen se oproti předchozím letům výrazně snížil – v roce 2012 bylo ženské pohlaví zastoupeno 35 osobami (16,8 %) a o rok později, šlo o 28 žen (14,2 %).

Při kategorizaci pachatelů podle trestní minulosti bylo 78 osob - téměř celých 50 % - recidivisty, což představuje nárůst v porovnání s rokem 2013, kdy bylo stíháno o 41 osob více, ale recidivistů bylo zaznamenáno méně než v roce 2014 (75). Další kategorií jsou osoby v minulosti již vyšetřované, ve které je za rok 2014 zaznamenáno 14 osob (9 %), tedy jen nepatrný rozdíl vůči 16 osobám (8,1 %) v roce 2013. Zbýlých 65 osob (41 %) pak nespadá do žádné ze dvou výše uvedených kategorií, o rok dříve bylo do této zbytkové skupiny zařazeno 107 osob (53,8 %).

Z hlediska státní příslušnosti bylo zjištěno, že mezi 157 osobami stíhanými pro trestný čin s extremistickým podtextem v roce 2014 bylo 9 cizinců (5,7 %), z nichž

¹¹⁰ Viz. graf v příloze č. 3.

byli tři Slováci, dva Ukrajinci a jeden Němec, Rakušan a Egyptan. Podíl cizinců na zaevidované trestné činnosti se tak po nárůstu v roce 2013 (13 osob, 6,6 %) opět snížil, ačkoliv je stále vyšší než v letech 2011 (9 osob, 3,6 %) a 2012 (7 osob, 3,4 %).

Posledním znakem, sledovaným u pachatelů pro statistické účely, je jejich zaměstnání. Tradičně vysoký počet pachatelů byl v roce 2014 zaregistrován mezi osobami nezaměstnanými (23 osob), bez pracovního zařazení (21 osob), výrobními dělníky (18 osob) a podnikateli, živnostníky, osobami samostatně výdělečně činnými a ostatními (16 osob). Naopak ke značnému poklesu v počtu pachatelů došlo mezi studenty středních a odborných škol, kterých bylo v roce 2014 pouze pět, kdežto v předcházejících letech se jejich počet pohyboval okolo 15 osob a v roce 2013 se zvýšil až na 19 pachatelů.

Shrnutím a zobecněním uvedených statistických údajů lze říci, že skladba pachatelů nenávisné trestné činnosti se až na několik výkyvů dlouhodobě příliš nemění. Pachatelem je nejčastěji muž mezi 20 a 30 lety, s nízkou úrovní vzdělání, trpící nedostatkem finančních prostředků z důvodu své nezaměstnanosti nebo nedostatečně placeného povolání. Podíl mezi recidivisty a prvopachateli je vcelku vyrovnaný. Cizinci jako pachatelé trestných činů z nenávisti jsou pouze ojedinělým úkazem.¹¹¹

4.1.4. Oběť trestné činnosti z nenávisti

4.1.4.1. Legální vymezení pojmu „oběť trestného činu“

Pojem „oběť trestného činu“ byl do českého právního řádu zaveden zákonem č. 209/1997 Sb., o peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů¹¹² z důvodu identifikace osoby, již má být dle zákona poskytnuta peněžitá pomoc ze strany státu.

Tento předpis byl nahrazen zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (ZOTČ). Důvodová zpráva k návrhu tohoto zákona uvádí, že jedním z cílů přijetí zákona je rozšíření práv obětí a pomoci, která se jim

¹¹¹ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014*, c. d. (pozn. 49), s. 22n. [cit. 2016-02-10].

¹¹² Česko. Zákon č. 209 ze dne 31. července 1997, o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, § 2 odst. 1, 2. *In Sbirka zákonů, Česká republika. 1997, částka 74, s. 4478.*

poskytuje.¹¹³ V § 2 odst. 2 ZOTČ je stanoveno následující: „*Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“

V § 2 odst. 3 ZOTČ se uvádí, že „*byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich*“.

Tímto odstavcem dal zákonodárce najevo, že za oběť považuje rovněž osoby pozůstalé, což je logické vzhledem k faktu, že pociťují újmu ze ztráty blízké osoby.

Pro oblast trestných činů z nenávisti je důležité zakotvení specifického subjektu „zvlášť zranitelné oběti“ v § 2 odst. 4 ZOTČ. Zvláště zranitelnou obětí se podle písm. d) tohoto odstavce rozumí: „*oběť...trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost,...*“ Na kategorii zvlášť zranitelných obětí se vážou některá práva, či jejich rozsah, jako např. právo na bezplatnou pomoc nebo opatření k zamezení druhotné újmy.¹¹⁴ Pro úplnost ještě uvádím, že druhotná újma je v ZOTČ vymezena v § 2 odst. 5 jako „*újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.*“¹¹⁵

V trestním řízení se i nadále pracuje s institutem poškozeného. Tím je dle § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (TrŘ) „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo*

¹¹³ Viz. důvodová zpráva k návrhu zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 617/0 [online]. s. 38. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW:

<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0#prilohy>>

¹¹⁴ tamtéž s. 50-51

¹¹⁵ Česko. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna. 2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2013, částka 20, s. 322, ve znění pozdějších předpisů.

ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“.¹¹⁶ Ačkoliv mají pojmy oběť a poškozený řadu společných rysů, je mezi nimi několik podstatných odlišností. Tím hlavním je jejich postavení. Na rozdíl od oběti je poškozený stranou trestního řízení a z tohoto titulu mu plynou procesní práva a povinnosti. Dále je tu otázka, kdo může být obětí a kdo poškozeným. Zákon o obětech trestných činů výslovně stanoví, že obětí může být pouze fyzická osoba, trestní řád takové omezení neobsahuje, proto může mít postavení poškozeného v trestním řízení osoba fyzická, právnická, stát nebo jeho organizační složka. Důvod, proč se za oběť považuje pouze osoba fyzická je prostý, jen ta je totiž schopna subjektivně vnímat způsobenou újmu. K okruhu osob, jež lze považovat za poškozené dle trestního řádu, zákon uvádí, že poškozeným je pouze ten, jemuž byla újma trestným činem přímo způsobena. Zákon o obětech trestných činů za oběť považuje nejen osoby, vůči nimž byl trestný čin dokonán, ale také ty, na něž byl spáchán pokus trestného činu nebo jeho příprava.

4.1.4.2. Oběť trestného činu z nenávisti pohledem viktimologie

„Viktimologie je součástí kriminologické vědy, zabývající se obětí trestného činu, její rolí v genezi a průběhu trestného činu a při jeho odhalování a objasňování, způsoby pomoci oběti po trestném činu a způsoby, jak zabránit viktimizaci potenciálních obětí.“¹¹⁷

Současná česká viktimologie považuje za oběť, stejně jako ZOTČ, pouze fyzickou osobu. Nicméně stále jsou vedeny debaty ohledně toho, zda by se viktimologie měla věnovat pouze bezprostředním obětem trestných činů nebo by měl být okruh rozšířen i o ty, jichž se trestný čin dotýká zprostředkovaně, tedy osoby blízké, které utrpěly psychickou újmu následkem smrti rodinného příslušníka či se zhoršila jejich finanční situace vinou ztráty živitele. Z metodologického hlediska je vhodnější, aby byla za oběť považována pouze osoba přímo dotčena trestným činem s tím, že některé viktimologické poznatky lze aplikovat také na další osoby.¹¹⁸

¹¹⁶ Československo. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, částka 66, s. 520., ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 82), s. 152.

¹¹⁸ GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 3), s. 113.

4.1.4.3. Viktimizace a reviktimizace

„Viktimizace je proces, ve kterém se člověk stává obětí kriminality.“¹¹⁹

Viktimologie rozlišuje viktimizaci primární, což je proces, při němž vzniká oběti újma v přímé souvislosti s jednáním pachatele a viktimizaci sekundární, kdy je újma následkem působení negativních důsledků spojených s již spáchaným a ukončeným kriminálním jednáním.¹²⁰ Zdrojů sekundární viktimizace může být několik. Tak zaprvé může být původcem sám pachatel v případech, kdy oběti vyhrožuje, zastrašuje ji nebo na ni jinak působí, aby trestný čin neoznámila. Dalším zdrojem bývá sociální prostředí, v němž oběť žije. Újma oběti vzniká důsledkem medializace trestného činu, přístupu rodiny, která oběti vyčítá nedostatečnou opatrnost, nebo posměchu ze strany vrstevníků ve škole. Třetím původcem sekundární viktimizace jsou orgány činné v trestním řízení způsobující oběti újmu svým nešetrným postupem při výkonu svých povinností. Sekundární viktimizace může mít na oběť dokonce horší dopad než samotný trestný čin.¹²¹ Psychika oběti je po prožitém traumatu velmi zranitelná a vyžaduje šetrný přístup, aby měla oběť možnost se plně zotavit, v opačném případě hrozí dlouhodobé nebo dokonce trvalé následky.

Ve vztahu k procesu viktimizace je vhodné vymezit pojem viktimnost, který vyjadřuje míru rizika, že se určitá osoba stane obětí trestného činu. Toto riziko vychází z psychologických vlastností, chování, profese, věku a dalších sociálních charakteristik, jako je příslušnost jedince k minoritní skupině. Možnost, že se osoba příslušící k národnostní, etnické nebo náboženské menšině, či osoba se zdravotním postižením nebo odlišnou sexuální orientací, stane obětí trestného činu, je podstatně vyšší než u jedince bez těchto charakteristických znaků.

Důvody, proč se osoba stane obětí nenávislné trestné činnosti a symbolický charakter tohoto druhu kriminality jsem již popisoval na začátku práce,¹²² její dynamiku pak v části věnující se formám spáchání trestných činů z nenávisti.¹²³ O čem však dosud řeč nebyla, je problematika opakované viktimizace (reviktimizace). Je-li viktimizace procesem, v němž se osoba z potenciální oběti trestného činu stává obětí reálnou,¹²⁴ pak

¹¹⁹ HOLCR, K. *Kriminologie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. s. 96. ISBN 978-80-87212-27-1.

¹²⁰ tamtéž s. 97

¹²¹ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 3), s. 120.

¹²² Viz. podkapitola 1.1. Pojem a charakteristické znaky trestných činů z nenávisti

¹²³ Viz. podkapitola 4.1.1. Formy spáchání nenávislné trestné činnosti

¹²⁴ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 3), s. 116.

reviktimizace je procesem, kdy se osoba, která se již v minulosti stala obětí trestného činu, stává obětí mnohočetnou. V minulosti panovaly v otázce reviktimizace dva názory. Jeden vycházel z předpokladu, že jde pouze o nešťastnou shodu náhod. Druhý názor byl postaven na předpokladu existence predestinované (předurčené) oběti, dle něhož se člověk stává opakovaně obětí trestného činu vlivem svých osobních charakteristik a ne pouhou náhodou. Jedním z druhů kriminality se značným výskytem opakované viktimizace, ne-li výskytem nejvyšším, jsou trestné činy z nenávisti.¹²⁵

Hlavní příčinu reviktimizace obětí nenávistné kriminality tvoří trvalé a nezměnitelné charakteristické znaky, kvůli nimž se osoba liší od převážné většiny zbytku obyvatelstva. Skutečnost, že se již dříve staly cílem trestné činnosti, která je pokládána za stěžejní faktor zvyšující pravděpodobnost opětovného poškození u ostatních druhů kriminality, tak v případě nenávistné trestné činnosti není tou nejdůležitější okolností. V ČR jsou skupinou osob s největšími zkušenostmi s opakovanými útoky z nenávisti Romové – až jedna třetina Romů, žijících na našem území se setkala s fyzickým útokem nebo výhrůzkami takovým útokem z důvodu své národnosti.¹²⁶ Právě Romové se musí nejčastěji potýkat s důsledky reviktimizace, jakými jsou psychické problémy, strach a nedůvěra v okolí. Tyto potíže se u oběti s každou další viktimizací prohlubují, navíc se snižuje její ochota trestný čin oznámit, protože také víra v pomoc ze strany policie je oslabována s každým dalším útokem.¹²⁷ Kromě osob romské národnosti jsou možností opětovné viktimizace ohroženi např. Židé, ti však v menší míře, neboť antisemitské útoky nejsou v ČR příliš časté, dále homosexuálové a také muslimové.

Způsob jak předcházet opětovné viktimizaci tkví v odborné pomoci oběti s překonáním pocitů zranitelnosti, slabosti a beznaděje, které oběť společně s šokem z napadení po útoku pociťuje. Dle mého názoru však taková pomoc u obětí trestných činů z nenávisti plní svůj preventivní účel ve vztahu k reviktimizaci pouze částečně. Je pravdou, že může oběti pomoci překonat strach a psychické problémy, zajistit, že osoba nebude působit zranitelně, což jistě mnoho potenciálních útočníků odradí, přesto se může stát pachatelovým cílem znovu, protože ten si ji apriorně vybírá kvůli její

¹²⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 15), s. 119.

¹²⁶ KALIBOVÁ, K. Násilí z nenávisti a romové. *ROMEA*, o. s. [online]. Zveřejněno dne 3. 7. 2014. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW:

<<http://www.romea.cz/cz/romano-vodi/klara-kalinova-nasili-z-nenavisti-a-romove>>

¹²⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*, c. d. (pozn. 15), s. 120.

odlišnosti, stejně jako pachatel při prvním útoku a tehdy oběť také nemusela působit obzvláště zranitelně.

Evidenci případů opětovné viktimizace určitých skupin osob (osoby se sníženou možností obrany, prostitutky, homosexuálové, nedospělé osoby, atd.) provádí Policie ČR, ne však pro účely následné práce s obětí trestného činu a zvýšení její ochrany, ale pro efektivnější vyhledávání a postih pachatelů. Údaje o reviktimizaci nejsou zohledňovány ani v ročních policejních výkazech celkového počtu evidovaných obětí kriminality.¹²⁸

4.1.4.4. Skladba obětí kriminality z nenávisti

Policie ČR sestavuje statistiky obětí trestných činů (ve formuláři o trestném činu jsou uváděni jako „objekty napadení – osoby“) podle pohlaví, věku, taktického a sociálního hlediska, následku, který oběť utrpěla, jejího vztahu k pachateli. Zvlášť jsou pak registrovány napadené skupiny osob.¹²⁹ Ze statistik však nelze vyčíst údaje, týkající se obětí trestných činů z nenávisti, protože statistiky nerozlišují etnicitu nebo národnost oběti. Lze vysledovat pouze to, zda byl obětí cizinec. Evidují se v nich však případy trestných činů motivovaných nesnášenlivostí k osobám odlišných národností. Zprávy Ministerstva vnitra o extremismu na území České republiky, které tyto statistické údaje obsahují, nejdříve uváděly jen trestnou činnost motivovanou nenávistí vůči Romům a Židům, v roce 2014 přibyly informace také o trestných činech namířených proti muslimům.

V tomtéž roce bylo registrováno celkem 201 trestných činů z nenávisti, z toho 53 trestných činů bylo namířených proti osobám romské národnosti, což znamená, že 26,3 % veškeré nenávistné kriminality bylo spácháno vůči Romům. Meziročně jde o nárůst o 26,2 %, neboť v roce 2013 bylo spácháno 42 trestných činů proti Romům.

Nejčastěji páchanými trestnými činy byly přečiny: § 404 projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka (17 případů), § 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (14 případů), § 356 podněcování k nenávisti vůči

¹²⁸ SCHEINOST, M et al. *Kriminalita očima kriminologů* [online]. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 111. ISBN 978-80-7338-096-0. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/371.pdf>>

¹²⁹ MAREŠOVÁ, A., BIEDERMANOVÁ, E., DIBLÍKOVÁ, S., et. al. *Analýza trendů kriminality v roce 2014* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 87. ISBN 978-80-7338-150-9. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/425.pdf>>

skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (9 případů) a § 352 odst. 2 TZ násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci.

Trestných činů s antisemitskou motivací bylo ve stejném období zaevidováno 45. V roce 2013 bylo toto číslo podstatně nižší, šlo o 15 trestných činů. Nárůst je tedy celých 200 %. Jelikož se ale ve statistikách evidují také všechna trestní oznámení a k některým trestným činům jich bylo podáno více, nereflktují tyto údaje reálnou situaci. Nejvíce trestných činů bylo v roce 2014 kvalifikováno jako přečin § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (35 případů), jejichž naprostá většina byla spáchána prostřednictvím internetu.

Poslední kategorií obětí, u níž je Ministerstvem vnitra ve Zprávě o extremismu na území ČR uváděn počet evidovaných trestných činů, jsou muslimové. V roce 2014 byly Policií ČR registrovány dva trestné činy motivované nenávistí k muslimské menšině, jeden byl kvalifikován jako přečin § 352 odst. 2 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci a druhý jako přečin § 356 podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod.¹³⁰

Sběrem údajů o obětech trestných činů se zabývá také Organizace In IUSTITIA, která za rok 2014 zaznamenala 10 incidentů z nenávisti proti muslimům a na konci září roku 2015 jich evidovala již 23. Zvýšený počet případů, v nichž jako oběť figurují muslimové, jen potvrzuje prohlubující se protimuslimské nálady ve společnosti. S příchodem nového roku se tento stav nezlepšil, což dokládá útok provedený dvěma muži 30. ledna 2016 v Praze, při němž byl cíleně napaden a pobodán muž islámského vyznání.¹³¹ Vedle útoků proti muslimům zaznamenala v roce 2014 organizace 3 útoky proti Židům a stejný počet evidovala i na konci září 2015.¹³²

Projevy antisemitismu eviduje rovněž Židovská obec v Praze (ŽOP), která ve Zprávě o projevech antisemitismu na území ČR za rok 2014 uvádí, že v tomto roce zaznamenala proti osobě jeden fyzický útok s antisemitským motivem, pět útoků vůči židovskému majetku a 37 případů obtěžování a vyhrožování. Přitom případů obtěžování

¹³⁰ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014*, c. d. (pozn. 49), s. 22; 40-41.

¹³¹ *Policisté vyšetřují pobodání muže. Útočili holohlaví, říká přítelkyně* [online]. Zveřejněno dne 31. 1. 2016. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pobodani-muze-v-praze-muslim-di0-krimi.aspx?c=A160131_174214_krimi_pku>

¹³² *V Česku roste počet incidentů z nenávisti proti muslimům* [online]. Zveřejněno dne 25. 9. 2015. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/381708-v-cesku-roste-pocet-incidentu-z-nenavisti-proti-muslimum.html>>

a vyhrožování bylo zaznamenáno čtyřnásobně více, než v roce 2013, kdy ŽOP evidovala celkem devět takových incidentů.¹³³

4.2. Etiologie trestných činů z nenávisti

Kriminální etiologie se zabývá příčinami trestné činnosti (kriminogenními faktory) a genezí trestné činnosti. Za kriminogenní faktory jsou označováni rizikovní činitelé vyvolávající, usnadňující nebo podporující páchaní trestné činnosti.¹³⁴ Zkoumání příčin kriminality, ať už jde o jakýkoliv její druh, je velice důležité, jelikož identifikování faktorů, působících jako spouštěče kriminálního jednání osob, a pochopení jejich vzájemných interakcí je nepostradatelnou součástí procesu hledání řešení jak tyto činitele omezovat a tím snižovat míru páchané kriminality. Toto řešení se následně promítne ve státní politice. Cílem kapitoly je přiblížit kriminogenní faktory, které ovlivňují míru páchané trestné činnosti z nenávisti.

4.2.1. Stereotypy a předsudky jako kriminogenní faktory

Trestné činy páchané z nenávisti jsou nejextrémnějším vyústěním meziskupinových konfliktů probíhajících ve společnosti. Motivace ke spáchání trestného činu vůči osobě patřící do odlišné skupiny vychází v mnoha případech ze stereotypů a předsudků, které působí jako zdroj nenávisti. V takovém případě jsou kriminogenními faktory vyvolávajícími nenávistnou kriminalitu.

Stereotyp lze definovat jako zjednodušenou, zkreslenou představu, mínění či domněnku, kterou si osoba vytváří nebo přebírá.¹³⁵ Přestože lze mít takovou představu prakticky o čemkoliv, nejčastěji se s ní setkáme ve spojení s postojem k nějakému jedinci potažmo skupině osob. Stereotypy mají několik typických znaků - generalizace, iracionalita, setrvačnost a konzervativnost. Generalizace je procesem zevšeobecnění, během něhož osoba úsudek o zástupci určité skupiny rozšíří na celou skupinu nebo její většinu. Iracionalita stereotypu spočívá ve stále stejném přístupu ke skupině osob

¹³³ ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE. *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2014* [online]. Praha, 2015. s. 6. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW:

<http://old.kehilaprag.cz/index.php?option=com_docman&Itemid=276&lang=cs>

¹³⁴ BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Predikce vývoje pachatele* [online]. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 10. ISBN 978-80-7338-075-5. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>>

¹³⁵ GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 453. ISBN 80-85605-28-7.

přesto, že tento přístup nevychází z reálné situace. Setrvačnost a konzervativnost znesnadňují případnou změnu stereotypu, ta se kvůli nim stává velice obtížnou, neboť jedinec má daný postoj již pevně zafixovaný a jeho přehodnocení je pro něj nesnadné.¹³⁶

Výše uvedené znaky se dají do značné míry aplikovat také na předsudek, termín, jímž je označován „*hanlivý postoj či soubor postojů ke všem nebo většině členů nějaké skupiny*.“¹³⁷ Předsudky jsou ve skutečnosti druhem stereotypu, vycházející z představ, které z převážné části nejsou založeny na osobní zkušenosti s osobou nebo skupinou, již je osoba členem. Jedinec k nim tedy přistupuje s již předem vytvořeným postojem, obsahujícím negativní hodnocení dané skupiny, bez toho, aby mezi nimi proběhla jakákoliv sociální interakce. Je ovšem také možné, že se již se členy skupiny dříve setkal, zkušenost s nimi nebyla dobrá, a tak posloužila jako základ pro vytvoření negativního náhledu vůči celé skupině. Ono negativní hodnocení různých skupin obyvatel vychází z odlišností mezi nimi; mohou spočívat v jiné rase, etnicitě, náboženských, či kulturních zvyklostech apod. Postoj, jenž si osoba vytvoří nebo jej přijme za svůj, považuje za pravdivý bez vlastního kritického zhodnocení a další verifikaci již nepovažuje za potřebnou. Běžné je přejímání předsudků ze sociálního prostředí, v němž jedinec žije, neboť je plně vlivů působících na utváření jeho postojů, ať už je ovlivňován rodiči, spolužáky ve škole, kolegy v zaměstnání nebo všudypřítomnými médii, která formují postoje celé společnosti.

Určitý problém nastává při snaze tyto předsudky vyvrátit, protože prostou argumentací lze člověka o jejich nepravdivosti přesvědčit jen stěží. Nejvhodnější metodu, jak toho docílit, spatřuji v získání vlastních zkušeností skrze kontakt s danou skupinou osob, což povede k nabytí dostatečného množství informací potřebných pro skutečně objektivní hodnocení. V sociální psychologii se tato metoda nazývá hypotéza kontaktu a vychází z premisy, že za vhodných podmínek (např. při spolupráci na stejném cíli) vede kontakt mezi různými skupinami k eliminaci předsudků a meziskupinového napětí.¹³⁸

¹³⁶ tamtéž s. 454

¹³⁷ HEWSTONE, M., STROEBE, W. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Přel. Dagmar Břejlová, Pavla Le Roch. Praha: Portál, 2006. s. 536. ISBN 80-7367-092-5.

¹³⁸ tamtéž s. 567

4.2.2. Kriminogenní faktory společensko-ekonomické

Významnou kategorií faktorů ovlivňujících míru nenávistné kriminality jsou faktory společensko-ekonomické. Ty lze dělit do tří stupňů podle toho, v jakém rozsahu mají na vývoj kriminality vliv.

4.2.2.1. Obecné kriminogenní faktory

První stupeň představují faktory obecné, které lze dále rozdělit na faktory globální a faktory celospolečenské. Mezi faktory globální se řadí stav světové ekonomiky, což se v minulých letech projevilo při ekonomické krizi, která postihla řadu států,¹³⁹ dále pak související problematika prohlubování sociálních rozdílů mezi bohatými a chudými, v současnosti pro Evropu velmi aktuální uprchlická krize, která, není-li problémem globálním, jistě je problémem kontinentálním. Dopad, jaký způsobuje střet rozdílných kultur, náboženství a tradic na náladu společnosti, je zcela zřejmý. Výsledkem je nárůst xenofobních, rasistických a nacionalistických postojů napříč evropskými státy. Tyto postoje pramení z pocitu ohrožení vnímaného obyvateli zemí, do nichž plynou zástupy migrantů. Mnoho lidí vidí v příchozích cizí element, proti kterému je třeba chránit vlastní životní prostor. Pocit ohrožení dále umocňuje nebezpečí teroristických útoků, jež se s příchodem tak značného počtu osob z území ovládaného teroristickou organizací podstatně zvýšilo. Podíváme-li se na celou situaci z ekonomického hlediska, mohou obyvatelé spatřovat v migrantech konkurenci na trhu práce, protože i oni budou chtít být ekonomicky aktivní a postarat se o vlastní obživu. Dokonce i v případě, kdy nebudou vyvíjet ekonomickou činnost, jsou zátěží pro státní rozpočty, neboť to znamená další výdaje ze systému sociálních dávek.

Faktory celospolečenskými rozumíme ty, které ovlivňují míru nenávistné kriminality v rámci jednoho státu. Jako příklad lze uvést náhlé společenské změny. Typickým příkladem je prudký nárůst kriminality z nenávisti po revoluci v roce 1989, kdy se po uvolnění politických poměrů začala projevovat nesnášenlivost vůči

¹³⁹ V ČR bylo téma ekonomické krize a obav z jejích ekonomických důsledků pro stát akcentováno jak pravicovou, tak levicovou extremistickou scénou. Viz. MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu a projevech rasismu a xenofobie na území České republiky v roce 2011, vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2011 a koncepce boje proti extremismu pro rok 2012* [online]. Praha, 2012. s. 8. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

menšinám, a vznikaly první pravicové extremistické subjekty.¹⁴⁰ V současnosti může míru kriminality z nenávisti ovlivnit vládní migrační politika. Další celospolečenský faktor by mohla představovat například série incidentů, kdy by docházelo k napadání osob české národnosti skupinou Romů; útoky by byly následně široce medializovány, což by zaktivizovalo nejen pravicové extremistické subjekty, ale mohlo by dojít k semknutí velké části společnosti proti romské menšině.

Velmi podstatným celospolečenským faktorem, který souvisí s výše uvedeným příkladem, jsou postoje české společnosti k minoritním skupinám obyvatelstva. Stav tolerance české společnosti zjišťuje pomocí sociologických výzkumů Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM), které je součástí Sociologického ústavu Akademie věd ČR. Z výzkumu, provedeného CVVM na počátku roku 2015, vyplynulo, že ve vztahu k národnostním menšinám jsou u Čechů nejlépe vnímání Slováci, jimž vyjádřilo sympatie 84 % dotázaných. Další jsou Poláci (54 %) následovaní Řeky (37 %). Židé obsadili šesté místo (31 %). Nejhůře hodnocení byli Albánci (6 %), Arabové (5 %) a Romové (4 %).¹⁴¹

Špatné vnímání romského obyvatelstva dokládá také další výzkum, týkající se soužití s touto minoritou, z něhož vyplynulo, že 83 % dotázaných hodnotí soužití negativně, z toho 36 % má soužití za „velmi špatné“ a 47 % za „spíše špatné“. Oproti tomu pouhých 13 % respondentů považuje soužití s Romy za „spíše dobré“ a pouze 1 % za „velmi dobré“.¹⁴²

Uvedené výzkumy tak ukazují, že česká společnost je velmi výrazně netolerantní vůči Romům a také Arabům. Negativní hodnocení romské menšiny není ničím překvapivým, jde o dlouhodobě nejhůře hodnocenou menšinou na našem území. Důvody jsou stále stejné - jejich neschopnost přizpůsobit se společenským podmínkám, tendence zneužívat systém sociálních dávek a neochota nalézt si zaměstnání. U Arabů

¹⁴⁰ KALIBOVÁ, K. *Rasové násilí a násilí páchané pravicovými extremisty – Situace v ČR po roce 1989*. In: BOHDÁLEK, M., BRINGT, F., HANNEFORTH, G. (eds.) *Nebezpečné známosti. Pravicový extremismus v malém příhraničním styku (SRN-ČR)* [online]. Dresden: Kulturbuero Sachsen. 2009. s. 102. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/nebezpecne-znamosti/nebezpecne-znamosti.pdf>>

¹⁴¹ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, AV ČR. *Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR* [online]. Praha, 2015. s. 1-2. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7352/f3/ov150306.pdf>

¹⁴² CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, AV ČR. *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti* [online]. Praha, 2015. s. 1-2. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7388/f3/ov150602.pdf>

lze příčinu negativního hodnocení spatřovat v odlišnosti jejich kultury, náboženství a také ve strachu veřejnosti z terorismu. Postoj k Židům se sice meziročně mírně zhoršil, změna ale není nikterak výrazná.

Při zkoumání tolerance české společnosti vůči homosexuálům v květnu 2015 zvolilo na otázku, zda přiznání k homosexualitě způsobí problémy v soužití s ostatními lidmi ve městě či obci, 15 % respondentů odpověď „určitě způsobí“, 36 % odpovědělo „spíše způsobí“, 32 % „spíše nezpůsobí“ a 8 % „určitě nezpůsobí“.¹⁴³ Z jiného výzkumu pak vyplynulo, že osobu s homosexuální orientací by za souseda nechtělo 23 % dotázaných.¹⁴⁴ V případě homosexuálů je tedy možné vypořádat rozdíl mezi domněnkami lidí o stavu společnosti, kdy více než polovina předpokládá, že případné přiznání k homosexualitě by mohlo dané osobě způsobit problémy v soužití s ostatními lidmi, ale jen necelá čtvrtina by nechtěla žít v sousedství homosexuála.

4.2.2.2. Skupinové a individuální kriminogenní faktory

Pro přiblížení rizikových faktorů skupinového a individuálního charakteru je nutné si nejprve připomenout, jaký jedinec je nejčastějším pachatelem nenávistné kriminality. Jak uvádím v podkapitole věnující se pachateli trestného činu z nenávisti, jde většinou o mladého muže mezi 20 a 30 lety, pocházejícího ze slabých sociálních poměrů, s nízkou úrovní vzdělání.

Je obecně známo, že nejčastějšími pachateli nenávistné trestné činnosti jsou mladí lidé a to kvůli nedokončenému vývoji osobnosti, jež se v mladém věku stále utváří. Typický je pro ně vzdor vůči autoritám, zjednodušené nahlížení na svět, touha po vzrušení a uznání, náchylnost k ovlivnění extrémními názory pro neschopnost podrobit je vlastnímu kritickému hodnocení a snaha být středem pozornosti. Tyto faktory, společně s přáním někam ve společnosti patřit, jsou rovněž hlavními příčinami toho, že většinu členů extremistických hnutí a subkultur tvoří věkově mladší osoby.

Mezi individuální rizikové faktory působící na jedince patří nízká inteligence, nevyzrálost, impulzivita, snížená schopnost sebeovládání, cholerické a agresivní sklony

¹⁴³ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, AV ČR. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů* [online]. Praha, 2015. s. 1-2. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7395/f3/ov150624.pdf>

¹⁴⁴ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, AV ČR. *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel* [online]. Praha, 2015. s. 2. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7358/f3/ov150316.pdf>

a samozřejmě také faktory rodinné, jako nezájem o dítě ze strany rodičů, zanedbaná výchova, kriminální minulost rodičů.¹⁴⁵ To vše má na jedince neblahý vliv a potenciálně jej to předurčuje k budoucí kariéře delikventa.

Závěrem bych rád poznamenal, že uvedené stupně faktorů a jednotlivé faktory jsou vzájemně provázány a žádný sám o sobě nelze pokládat za jednoznačnou příčinu vzniku nenávistné kriminality.

4.3. Kontrola trestných činů z nenávisti – represe a prevence

Kontrola kriminality je cílevědomá činnost státu a společnosti spočívající ve snaze omezit míru páchané kriminality na co nejnižší úroveň. K tomuto účelu jsou aplikovány dvě rozdílné strategie postihující trestnou činnost buď před jejím spácháním (prevence), nebo až následně po spáchání trestného činu (represe).

4.3.1. Represe

Represivní složka kontroly kriminality vychází z myšlenky, že porušení pravidel zasluhuje trest, z čehož plyne, že se užije vůči již spáchané trestné činnosti, kterou potlačuje. Uplatňuje se prostřednictvím trestního práva. Úprava trestných činů, druhů trestních sankcí¹⁴⁶ a jejich ukládání¹⁴⁷ podléhá důsledně zásadě zákonnosti, což platí také o důvodech a způsobu trestního stíhání.¹⁴⁸ Působnost v oblasti trestní represe vykonávají orgány činné v trestním řízení (policejní orgány, státní zastupitelství, soudy)¹⁴⁹ a vězeňská služba.

Pro efektivní snižování trestné činnosti prostřednictvím ukládání trestů za její páchaní je podstatná účinnost trestního stíhání pachatelů. Povinnost stíhání trestných činů vyplývá ze zásady legality obsažené v TrŘ,¹⁵⁰ ta však není bezesbytku dodržována, jelikož první, kdo se o potenciálním spáchání trestného činu dozvídá, bývají zpravidla policejní orgány, a ty na základě vlastního posouzení okolností případu z hlediska jeho

¹⁴⁵ BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Predikce vývoje pachatele*, c. d. (pozn. 134), s. 15.

¹⁴⁶ § 12 odst. 1 TZ: „Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.“

¹⁴⁷ § 37 odst. 1 TZ: „Trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona.“

¹⁴⁸ § 2 odst. 1 TrŘ: „Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“

¹⁴⁹ Viz. § 12 TrŘ

¹⁵⁰ § 2 odst. 3 TrŘ: „Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.“

závažnosti, možnosti vypátrání pachatele, momentální vytíženost či složitosti případu rozhodují, zda se nahlášeným činem budou zabývat či nikoliv (uplatňování selektivních postupů).¹⁵¹ Pro trestné činy z nenávisti je navíc typická vysoká latence a problematická prokazatelnost nenávistné pohnutky. Všechny uvedené skutečnosti ovlivňují míru odhalování tohoto druhu kriminality a postihování jejích pachatelů. Na druhou stranu vzhledem ke značné medializaci nenávistné kriminality je na policejní orgány vyvíjen tlak, aby dané problematice věnovali zvýšenou pozornost, a to se projevuje vyšší mírou objasněnosti tohoto druhu trestné činnosti oproti kriminalitě celkové.¹⁵² Řečeno v číslech to znamená, že z celkového počtu 247 628 trestných činů zjištěných v roce 2015 bylo pouze 175 kvalifikováno jako trestné činy s extremistickým podtextem, což jistě není počet skutečně spáchaných trestných činů tohoto druhu. Z toho se podařilo objasnit 114 trestných činů, tedy 65,1 %, ¹⁵³ přitom objasněnost celkové kriminality v ČR za rok 2015 činí 50,9 %.¹⁵⁴

Co se týká samotného ukládání trestů, rád bych poznamenal, že účel trestních sankcí se v průběhu dějin proměňoval a prošel značnou evolucí: Od Chammurapiho „oko za oko, zub za zub“ (teorie odplaty), přes neadekvátně přísné tresty, jejichž tvrdost působila jako odrazující element k páčání další trestné činnosti jak pro pachatele, tak také pro zbytek společnosti (teorie zastrašení), až k současnému uplatňování teorie smíšené, obsahující nejen prvky odplaty a zastrašení, ale také nápravy, vyloučení, kompenzace a obnovy. V posledních desetiletích byl do zákonné úpravy reflektován princip restorativní justice, který umožňuje při splnění zákonných podmínek uplatnění procesních odklonů a ukládání alternativních trestů, majících několik nepopíratelných výhod - menší obsazenost věznic, nižší náklady státu spojené s pobytem pachatele ve věznici, pachatel není vystaven kriminálním žvlům pobytem ve věznici a může se podílet na náhradě škody způsobené trestným činem.¹⁵⁵

Ukládání alternativních trestů se stalo běžnou praxí také v případě trestných činů z nenávisti. V roce 2014 bylo za trestné činy s rasovým podtextem pravomocně

¹⁵¹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 3), s. 172-173.

¹⁵² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 82), s. 225.

¹⁵³ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve čtvrtém čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2016. [2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

¹⁵⁴ POLICIE ČR. *Počet objasněných případů stoupá* [online]. Praha, 2016 [2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/pocet-objasnenych-pripadu-stoupa.aspx>>

¹⁵⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 82), s. 230-240.

odsouzeno 52 pachatelů, což představuje pokles oproti roku 2013 o 19 osob. Nejčastěji ukládanou sankcí byl trest odnětí svobody s podmíněným odkladem (36 osob), nepodmíněný trest odnětí svobody byl uložen sedmi pachatelům, z čehož tři byli označeni za recidivisty. Osm osob odešlo od soudu s trestem veřejně prospěšných prací.¹⁵⁶

4.3.2. Prevence

Na rozdíl od represivní složky kontroly kriminality je prevence složkou ofenzivní, obsahující širokou škálu činností, jejichž cílem je snížení míry páchané kriminality omezováním a eliminací kriminogenních faktorů působících na společnost. K naplnění tohoto cíle přispívají orgány státní správy, samosprávy, veřejně prospěšné organizace, zájmová sdružení občanů, církve a další, okruh zapojených subjektů je tak mnohem širší než v případě represe.

Orgánem státní správy, odpovědným za oblast prevence kriminality je Ministerstvo vnitra, jež odpovídá za fungování a rozvoj systému prevence kriminality na úrovni státu, jednotlivých krajů a na úrovni místní a také za zpracování národní strategie prevence kriminality. Dále navrhuje řešení bezpečnostních problémů, vytváří projekty prevence kriminality a odpovídá za plnění závazků mezinárodní spolupráce.¹⁵⁷

Vzhledem k rozsáhlosti problematiky se prevence podle obsahového zaměření rozděluje na sociální, situační a viktimizační.¹⁵⁸

4.3.2.1. Prevence sociální, situační a viktimizační (viktimologická)

Sociální prevence nenávislné trestné činnosti spočívá v aktivitách zaměřených na sociální kriminogenní faktory, o nichž jsem hovořil v předešlé kapitole. Nejefektivněji působí preventivní aktivity u kriminogenních faktorů skupinových a individuálních. Zde jsou uplatňovány postupy, zajišťující patřičnou úroveň vzdělání, informovanosti a socializace osob. Na celospolečenské úrovni plní nezastupitelnou

¹⁵⁶ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014*, c. d. (pozn. 42), s. 32-33.

¹⁵⁷ MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012-2015* [online]. Praha, 2011. s. 10. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>

¹⁵⁸ HOLCR, K. *Kriminologie*, c. d. (pozn. 119), s. 173-175.

preventivní úlohu právní řád státu, zvláště pak odvětví práva trestního a dále také tvorba vládní politiky v oblasti sociální, hospodářské, kulturní a vzdělávací.

„*Situační prevence vychází z toho, že určité druhy kriminality se objevují v určitém čase, na určitých místech a za určitých okolností.*“¹⁵⁹ Působí tedy vůči rizikovým situacím umožňujícím, usnadňujícím a podporujícím vznik trestné činnosti s cílem je eliminovat, k čemuž užívá systém různých druhů opatření (mechanické zábranné prostředky, technická, fyzická a režimová ochrana). Oproti sociální prevenci má řadu výhod, její zavedení je jednodušší, méně nákladné, efektivnější, výsledky se dostaví v kratším časovém intervalu a jsou lépe pozorovatelné, na druhou stranu ale omezují kriminalitu jen krátkodobě. Jako jediný ústřední správní úřad klade na oblast situační prevence důraz Ministerstvo vnitra.¹⁶⁰

Viktimitační prevence se zaměřuje na pomoc potenciálním a skutečným obětem. Tohoto účelu je dosahováno programy na podporu informovanosti osob, jejichž obsahem jsou tematické přednášky o tom jak se chovat v případě nebezpečí, jak předcházet rizikovým situacím a jakým způsobem minimalizovat vlastní viktimitu. Další možnost představují výcvikové kurzy sebeobrany a terapeutické léčebné postupy. V oblasti nenávislné kriminality jsou tyto činnosti podstatné pro předcházení možnosti reviktimitace oběti.

4.3.2.2. Prevence primární, sekundární a terciární

Jinou možnost, jak rozlišovat prevenci kriminality tvoří dělení podle adresátů preventivních opatření. Takto rozlišujeme prevenci primární, sekundární a terciární.¹⁶¹

Primární prevence kriminality se zaměřuje na co nejširší veřejnost, vůči níž působí plošně. Prvořadý cíl aktivit primární prevence spočívá v zajištění řádné výchovy a vzdělání dětí a mládeže, jelikož jejich věk, mentální nevyzrálost a nedostatečná vzdělanost je činí náchylnými k ovlivnění kriminogenními faktory. S tím související činnosti jako zajišťování vhodného sociálního prostředí pro nerušený vývoj dítěte, zabezpečení institucionálního vzdělávání a vytvoření nabídky volnočasových aktivit,

¹⁵⁹ tamtéž s. 174.

¹⁶⁰ MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012-2015*, c. d. (pozn. 157) s. 10.

¹⁶¹ MINISTERSTVO VNITRA. *Prevence kriminality – úroveň preventivních aktivit* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>

jsou svěřeny v první řadě rodině, školskému zařízení a obci. Mezi další aktivity, působící preventivně na celospolečenské úrovni, patří tvorba právního řádu zákonodárcem, poradenská činnost a zveřejňování podstatných informací o stavu kriminality subjekty podílejícími se na státní správě, samosprávě a také médií.

Informace o stavu nenávislné kriminality zpracovává ve Zprávě o extremismu na území ČR každoročně Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality Ministerstva vnitra, jehož úkolem je rovněž vytváření Koncepce boje proti extremismu a její následné vyhodnocení. Na vytváření zprávy se poskytováním potřebných údajů podílí Bezpečnostní informační služba, Policie ČR (ÚOOZ-SKPV), Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo obrany, Probační a mediační služba (PMS) a Nejvyšší státní zastupitelství.¹⁶²

Rizikové skupiny a jedinci, u nichž existuje zvýšené nebezpečí, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestného činu, sociálně patologické jevy a situace usnadňující kriminalitu, jsou předmětem zájmu sekundární prevence. Rizikovost osob vychází z jejich neměnných osobnostních charakteristik (členové národnostních, etnických a dalších menšin) nebo způsobu jejich života a s ním spojených negativních jevů (žebráci, bezdomovci, děti uchylující se k záškoláctví, chorobní hráči, dlouhodobě nezaměstnaní se sklony k povalečství, prostitutky, alkoholici, narkomani). Úloha sekundární prevence záleží ve vzdělávacích, osvětových, poradenských a dalších odborných aktivitách zaměřených na individuální pomoc daným osobám. Svou činností přispívají k prevenci v rámci svých resortů a podřízených subjektů Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo obrany.

V ochraně před extremismem naplňuje své motto „pomáhat a chránit“ také Policie ČR. Jedna z hlavních povinností policejních jednotek v této oblasti je, svou přítomností na hromadných akcích pořádaných extremisty, zabránit vyhrocení situace a propuknutí násilí, čehož dosahují dohlížením na průběh shromáždění a vyjednáváním specializovaných antikonfliktních týmů. V případě, že uvedené postupy selžou, jsou problémové osoby zadrženy ozbrojenými pořádkovými jednotkami.¹⁶³

¹⁶² MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014*, c. d. (pozn. 49), s. 4.

¹⁶³ POLICIE ČR. *Preventivní aktivity* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-aktivity.aspx>>

Mimo subjekty státu se v oblasti sekundární prevence angažuje rovněž řada neziskových organizací pomáhajících rizikovým osobám jak šířením osvěty a informací o preventivních opatřeních, tak také poradenskými a sociálními službami.

Terciární prevence zahrnuje aktivity zaměřené na pachatele a oběti trestného činu, tedy osoby mající zkušenost s kriminalitou, ať už z jedné či druhé strany. Vhodným působením na tyto osoby má být dosaženo vyloučení možnosti kriminální recidivy u pachatele a reviktimizace u oběti. U pachatele spočívají činnosti ve snaze o jeho znovuzařazení do společnosti a vštěpení morálních zásad, u oběti je prvořadá pomoc při vyrovnávání se s následky trestného činu.

Aby nedocházelo ke vzniku další újmy oběti při úředních postupech souvisejících s řešením trestného činu, stanoví ZOTČ orgánům činným v trestním řízení a dalším v zákoně vyjmenovaným subjektům povinnost zdvořilého a šetrného přístupu k oběti.¹⁶⁴ Zákon také upravuje právo oběti na odbornou pomoc, kterou je myšleno psychologické a sociální poradenství, poskytování právní pomoci a právních informací a restorativní programy. Tuto pomoc poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.¹⁶⁵

V oblasti terciární prevence je rovněž důležitá činnost PMS, která organizuje a zajišťuje řádný průběh výkonu alternativních trestů a opatření s ohledem na zájmy poškozených, s cílem působit pozitivně na pachatele a přispět k jeho resocializaci a nápravě. Dále se angažuje v pomoci obětem trestné činnosti.¹⁶⁶ Střediska PMS poskytují obětem pomoc dle ZOTČ a jsou v souladu s tímto zákonem zapisována do příslušného registru.¹⁶⁷ Mimo to PMS provádí např. vzdělávací a informační činnost a při výkonu svých povinností navazuje spolupráci se státními a nestátními organizacemi podobného zaměření a dalšími subjekty včetně zahraničních.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Česko. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna. 2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 3 odst. 2, c. d. (pozn. 115), s. 323.

¹⁶⁵ Česko. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna. 2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 4, c. d. (pozn. 115), s. 323.

¹⁶⁶ Česko. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000, o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), § 4. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 74, s. 3617.

¹⁶⁷ Česko. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna. 2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), § 48 odst. 1 písm. d), c. d. (pozn. 115), s. 335.

¹⁶⁸ Viz. čl. 3 Organizačního řádu Probační a mediační služby ČR. Dostupné z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_aktual_01022011.pdf>

5. Vybraná problematika – projevy nenávisti v internetovém prostředí

V dnešní době moderních informačních technologií a snadného přístupu k virtuálnímu prostoru internetu, který je každodenně využíván ke sdílení informací a komunikaci lidí mezi sebou, není ničím překvapivým, že našel své využití i pro zveřejňování a šíření nenávistných projevů. Takové projevy mohou mít různou intenzitu, jen část z nich je možné postihnout podle ustanovení TZ, většinou však jde o projevy, které sice překračují standardy slušného chování, ale nejsou postižitelné podle trestního práva, neboť nenaplní znaky skutkové podstaty trestného činu, přesto si pozornost zaslouží, protože mají potenciál nenávistnou trestnou činnost vyvolat. Téma jsem zvolil s ohledem na jeho aktuálnost, rostoucí množství projevů nesnášenlivosti na internetu a skutečnost, že se s takovým projevem může na internetu setkat každý.

5.1. Základní charakteristika nenávistného projevu na internetu

Jak již bylo řečeno výše, lze rozlišovat více forem nenávistných projevů, a to formu verbální, grafickou a brachiální. Budeme-li vycházet z tohoto dělení, můžeme konstatovat, že nenávistné projevy na internetu se řadí do grafické formy projevu nenávisti.¹⁶⁹ Podle základního dělení hate crime v USA, jsou pak tyto projevy nenávisti považovány za jednu z forem hate speech, jehož definici jsem rovněž uváděl výše.¹⁷⁰ V české odborné literatuře se pojmem hate speech zabývají Jäger a Molek, kteří jej definují jako projev, jehož cílem je urazit, ponížit, či vyvolat diskriminaci, nenávist nebo násilí proti jednotlivci nebo skupině osob na základě jejich osobních charakteristik, kterými jsou pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, víra a náboženství, politické či jiné smýšlení, národní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní nebo etnické menšině apod.¹⁷¹ Takto definovaný projev se pak v rámci internetového

¹⁶⁹ HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti: právní monografie*, c. d. (pozn. 12), s. 152.

¹⁷⁰ Viz. podkapitola 4.1.1. Formy spáchání nenávistné trestné činnosti.

¹⁷¹ JÄGER, P., MOLEK, P. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2007. s. 22. ISBN 978-80-903786-5-0.

prostředí může objevovat v podobě psaného textu, zvukové nahrávky, fotografie, kresby, videa či jiného vyobrazení.

5.2. Zdroje nenávistných projevů na internetu

Po terminologickém vymezení nenávistného projevu se nyní již zaměříme na samotné jádro tématu kapitoly, tedy nenávistné projevy v prostředí českého internetu.

Na webu existuje nepřehledné množství stránek různého druhu a s různým obsahem, tak kde tedy můžeme na projevy nenávisti narazit? Výborný ve své publikaci uvádí typologii internetových zdrojů, které rozděluje do devíti skupin. Rozlišuje:

- oficiální stránky politických stran a přidružených sdružení,
- mobilizační weby
- informační propagandistické servery
- sociální sítě
- portály zaměřené na reprodukci a sdílení hudebních souborů a videí
- internetové diskuze
- propagandu prostřednictvím mailové komunikace
- stránky umožňující prodej a nákup nenávistného zboží
- internetové počítačové hry

Přestože autor k této kategorizaci dodává, že nemusí být zcela přesná vzhledem ke specifickému charakteru některých serverů, jež je tak problematické bezezbytku subsumovat pod určitou kategorii,¹⁷² postihuje dle mého názoru vhodným způsobem členění zdrojů bez toho, aby se jednotlivé kategorie výrazněji překrývaly. Já se však dále zaměřím pouze na dvojici zdrojů v současné době nejvíce veřejností užívaných - sociální sítě a internetové diskuze.

5.2.1. Sociální sítě

Sociální sítě představují v dnešním digitalizovaném světě v prostředí internetu nejvíce využívaný prostředek komunikace. Obzvláště velké oblibě se těší u mladých

¹⁷² VÝBORNÝ, Š. *Nenávistný internet versus právo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. s. 23-24. ISBN 978-80-7357-766-7.

lidí. Důvody jsou prosté – snadná dostupnost a možnost okamžitého spojení s kýmkoliv. Těchto výhod hojně využívají také jednotlivci s extremistickými postoji a extremistická uskupení k šíření nesnášenlivosti. Největší popularitu má v ČR sociální síť Facebook (FB), na níž se prezentují a šíří své postoje snad všechny známé extremistické subjekty, které si na FB vytvářejí vlastní, uživatelům volně přístupné skupiny, v nichž zveřejňují své mnohdy rasistické, xenofobní, nacionalistické či jinak extrémní názory. Tímto způsobem mohou subjekty jednoduše oslovit mnohem širší okruh osob než by se jim to povedlo jinými způsoby (např. uspořádáním veřejného shromáždění, rozšiřováním letáků, atd.). Takovou skupinu na FB má např. BPI (včetně původní platformy IVČRN), Antifa, NO, DSSS, DM, Asociace Alerta a další. Kromě těchto veřejných skupin si zakládají také skupiny uzavřené, s přístupem omezeným jen pro členy nebo věrné sympatizanty, které se vyznačují ještě nenávislnějším obsahem.

FB samozřejmě není jedinou sociální sítí, podobně jako na FB lze šířit nenávist prostřednictvím Twitteru, Myspace, Google+, Tumblr či Lidé.cz.

Ve spojení s nárůstem nenávistných projevů na sociálních sítích je čím dál častěji diskutovaným tématem politika rozhodování provozovatelů sociálních sítí o tom, které příspěvky a uživatele budou ze sítě odstraňovat. Již několikrát byla například zrušena FB skupina Národního odporu a stejný osud potkal také skupinu IVČRN, subjekty však reagovali založením nových skupin, které dále fungují. Je tedy pravdou, že opatření spočívající ve zrušení uživatelského účtu potažmo skupiny postrádá dlouhodobý účinek a je proto nutné hledat účinnější opatření. Značnou kritiku sklízel FB za nedbalý přístup k ochraně před projevy nenávisti na své síti také u německých sousedů. Situace byla vyřešena tak, že k muslimským imigrantům, jichž se nenávistné příspěvky týkaly, bude nově přístupováno jako ke skupině, potřebující zvláštní ochranu, což se projeví ve zpřísněném hodnocení příspěvků vůči nim namířených. Tento přístup by se měl následně rozšířit také do ostatních zemí světa.¹⁷³

5.2.2. Internetové diskuze

Další velmi frekventovaný zdroj nenávistných výroků v kyberprostoru jsou internetové diskuze, tedy webové stránky, kam lidé píšou své názory na určité téma

¹⁷³ *Zuckerberg přiznal chyby při posuzování nenávistných příspěvků* [online]. Zveřejněno dne 26. 2. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/zuckerberg-priznal-chyby-pri-posuzovani-nenavistnych-prispevku>>

a ostatní na ně mohou reagovat. Oblibu si v posledních letech získaly hlavně diskuze pod články zpravodajských serverů. Běžnou praxí českých diskutérů je v příspěvcích filtrovat svou frustraci a nespokojenost s kde čím, vzájemně se urážet a svými výroky šířit nenávisť. Živnou půdou pro takové uživatele v současnosti představují diskuze pod články s tématem migrační krize, které jsou uveřejňovány denně. Množství nenávislných výroků lze nalézt také pod články týkající se homosexuálů či Romů. Pro představu uvádím pár příspěvků napsaných diskutujícími pod články, týkající problematiky uprchlíků, Romů a homosexuálů, které uveřejnili zpravodajské servery:

Pod článek s názvem „Řeckem putují desetitisíce uprchlíků, nocují v parcích i přístavech“ uveřejněného na zpravodajském portálu www.idnes.cz diskutující J. Zenkl napsal: „*Potápět a potápět a potápět. Má někdo jiné ÚČINNÉ řešení? Naše humanita = pro ně slabost.*“¹⁷⁴

Pod jiný článek, s názvem „K diskriminaci Romů nabádají i politici, vadí Spojeným státům“, zveřejněný na stejném serveru uvedl uživatel M. Zetek: „*hm, no u nás (na rozdíl od USA) minoritáci nefungují jako živé cíle pro policejní hlídky (bohužel)*“,¹⁷⁵ čímž odkazoval na několik incidentů, kdy došlo k zastřelení afroameričanů policisty.

Do třetice ještě příklad nenávislného příspěvku namířeného vůči homosexuálům. Diskutující E. Vodnaproti nešel pro vulgaritu daleko a k článku na portálu www.tyden.cz týkajícímu se pochodu hrdosti Prague Pride se vyjádřil takto: „*Buzerantské panoptikum odporosti. Co bude za pár let? Pochod pedofilů? To si pak potáhnou nahé děti na vodítkách a sluníčkáři jim budou nadšeně mávat?*“¹⁷⁶

Kromě diskuzí na zpravodajských serverech existují i další různé diskuzní místnosti a fóra. Také v rámci internetových stránek extremistických a radikálních subjektů bývají zřízeny sekce s diskuzními fóry, určenými pro členy a sympatizanty těchto

¹⁷⁴ *Na cestě Řeckem putují desetitisíce uprchlíků, nocují v parcích i přístavech* [online]. Zveřejněno dne 27. 2. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A150625_222113_zahranicni_aba&razeni=time>

¹⁷⁵ *K diskriminaci Romů v Česku nabádají i politici, vadí Spojeným státům* [online]. Zveřejněno dne 25. 6. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A150625_222113_zahranicni_aba>

¹⁷⁶ *Pochod hrdosti Prague Pride: Prahou prošlo přes deset tisíc lidí* [online]. Zveřejněno dne 15. 8. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/prague-pride-prahou-proslo-pres-deset-tisic-lidi_352181_diskuze.html#discussion-list>

uskupení, Vlastní diskuzní fórum provozují např. fotbaloví chuligáni¹⁷⁷ a zřízeno jej měla také DM, avšak internetová stránka, na níž fungovalo, již není přístupná.

5.3. Trestněprávní ochrana před projevem nenávisti na internetu

Většina nenávistných projevů na internetu nedosahuje takové společenské škodlivosti, aby bylo možné je kvalifikovat jako trestné činy, za splnění zákonných podmínek však mohou být postihnutelné dle přestupkového zákona¹⁷⁸ nebo předpisů práva soukromého. Ty nenávistné projevy, které naplňují znaky skutkové podstaty trestného činu, jsou kvalifikovány podle některého z následujících ustanovení TZ. Může se jednat o přečiny podle hlavy X: § 352 odst. 2 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, § 355 odst. 1, odst. 2 písm. b) hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 odst. 1, odst. 3 písm. a) podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod nebo o zvlášť závažný zločin hlavy XIII: § 403 odst. 1, odst. 2 písm. a) založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka či o přečiny: § 404 projev sympatií k hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a § 405 popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Kromě těchto ustanovení přichází do úvahy také přečiny: § 354 odst. 1 písm. c) nebezpečné pronásledování, § 364 podněcování k trestnému činu a § 365 schvalování trestného činu.

Vzhledem k tomu, že internet je veřejně přístupnou počítačovou sítí,¹⁷⁹ spáchání trestných činů dle § 355, § 356 a § 403 tímto prostředkem znamená splnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Za spáchání trestných činů podle § 364, § 365, § 404 a § 405 trestní zákoník nestanoví vyšší trestní sazbu, ale uvádí, že k naplnění základní skutkové podstaty je potřeba spáchat je veřejně, tedy za splnění podmínek stanovených v § 117 TZ, kde je uvedeno, že trestný čin je spáchán veřejně, jestliže je spáchán mimo jiné veřejně přístupnou počítačovou sítí.

¹⁷⁷ *Forum.hooligans.cz* [online]. Dostupné z WWW: <<http://forum.hooligans.cz>>

¹⁷⁸ Československo. Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990, o přestupcích. In *Sbírka zákonů, Česká a Slovenská federativní republika*. 1990, částka 35, s. 811-839.

¹⁷⁹ ŠÁMAL, P, et. al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 1301. ISBN 978-80-7400-428-5.

Od roku 2011, kdy se stal účinným ZTOPO, se v souladu s § 7 tohoto zákona vztahuje trestní odpovědnost za uvedené trestné činy, kromě § 365 a § 403 TZ, také na právnické osoby.

O hmotněprávní úpravě nenávistných projevů na internetu možno myslím konstatovat, že TZ poskytuje uspokojivou míru ochrany před tímto druhem kriminality. Za velmi důležitý krok považuji zakotvení šíření nenávisti prostřednictvím internetu v kvalifikovaných skutkových podstatách některých trestných činů, čímž zákonodárce jasně ukázal, že si je vědom zvýšené nebezpečnosti projevů nenávisti v kyberprostoru. Zvýšená nebezpečnost plyne z možnosti oslovit velké množství osob a rychlého šíření nenávisti skrze internet, což má vliv nejen na oslovené osoby, ale také na oběti nenávistných projevů.

Z procesního hlediska je však sankcionování pachatele problematické, a to nejen za nenávistné projevy, ale za kybernetickou kriminalitu obecně. Důvod spočívá v obtížnosti identifikace pachatele. Nejvyšší soud ČR v jednom ze svých rozsudků¹⁸⁰ uvedl, že pro nepochybnou identifikaci pachatele kybernetické kriminality je potřeba posudek znalce z oboru výpočetní techniky. Ovšem ani ten nemusí k identifikaci pachatele stačit, a pokud neexistují další přesvědčivé důkazy o vině obviněného, tak soud bude muset dát za pravdu obhajobě, která bude tvrdit, že obviněný není autorem příspěvku a počítač, jehož je obviněný uživatelem, byl zneužit někým jiným.

5.4. Aktuální stav a dynamika projevů nenávisti na internetu

Další problém nenávistné internetové kriminality spočívá ve skutečnosti, že není samostatně uváděna v policejních ani jiných oficiálních statistikách. Jedinými zdroji informací o aktuálním stavu a vývoji nenávistných projevů na internetu jsou tak neoficiální analýzy soukromoprávních subjektů, ty však v rámci monitoringu evidují veškeré nenávistné projevy na internetu bez rozlišení, zda jde o trestný čin či nikoliv.

Monitoringem sociálních sítí a internetových diskuzí z hlediska nenávistných příspěvků a komentářů se zabývá občanská iniciativa HateFree, která zjištěná data analyzuje a následně zveřejňuje na svých internetových stránkách.¹⁸¹ Její monitoring, soustřeďující se na projevy nenávisti vůči uprchlíkům, muslimům, Romům

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 265/2000 ze dne 16. ledna 2001

¹⁸¹ *HateFree* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz>>

a homosexuálům, je zaměřený na tzv. „internetový buzz“, tedy rozruch či ohlas, který určité téma na internetu vyvolá.

První analýza HateFree, o níž je potřeba se zmínit, se týkala problematiky běženců mířících do Evropy a sledovala období květen-červen 2015. Není bez zajímavosti, že počátkem května se v příspěvcích na internetu o uprchlících téměř nikdo nezmiňoval, ale již v půlce června počet uprchlických příspěvků vysoce převyšoval příspěvky o muslimech a Romech. Příčinou nárůstu byly v médiích zveřejněné zprávy o chystaných opatřeních Evropské unie ke zvládnutí uprchlické krize a dalších souvisejících tématech. Dle mého nejdůležitějším údajem, který analýza ukázala, je poměr pozitivních a negativních příspěvků na adresu uprchlíků. Ze všech monitorovaných příspěvků o uprchlících bylo totiž celých 75 % negativních. Přes toto zjištění však analýza dále uvádí, že nejvyšší míru negativních nálad ve sledovaném období stále vyvolávají Romové,¹⁸² jichž se ve společnosti málokdo zastane.¹⁸³

Z nejnovější analýzy zveřejněné 19. ledna 2016, která mapuje vývoj buzzu u stejných skupin za listopad 2015 v souvislosti s teroristickými útoky v Paříži, vyplývá, že muslimský buzz se po teroristických útocích prudce zvýšil, z původních přibližně 1 500 příspěvků denně se 14. listopadu dostal na úroveň přes 9 000 příspěvků. Uprchlický buzz se před pařížskými útoky pohyboval okolo 6 000 příspěvků denně a po nich narostl na úroveň srovnatelnou s tím muslimským. Vývoj obou hodnot se pak nějakou dobu dosti podobal, a to až do 25. listopadu, kdy se začaly rozcházet.¹⁸⁴ Romský buzz nebyl teroristickými útoky nijak zásadně ovlivněn a pohyboval se konstantně v rozmezí 900-1200 příspěvků denně.¹⁸⁵

Vnímání LGBT komunity bylo HateFree zanalyzováno v září 2015. Ve sledovaném období května až července toho roku bylo zjištěno, že homosexuální muži jsou ve společnosti hodnoceni ze 70 % negativně a pouhých 10 % je vnímá pozitivně, naopak homosexuální ženy jsou negativně hodnoceny „pouze“ v 35 %, pozitivních příspěvků na jejich adresu bylo zaznamenáno 25 %, zbytek příspěvků bylo neutrálních.

¹⁸² Viz. graf v příloze č. 7.

¹⁸³ ZAVORAL, P. *Analýza: Valí se na nás hordy verbeže, negrů a primitivů* [online]. Zveřejněno dne 29. 7. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1049-analyza-verbez>>

¹⁸⁴ Viz. graf v příloze č. 8.

¹⁸⁵ ZAVORAL, P. *Analýza: Pařížské události na českém internetu* [online]. Zveřejněno dne 19. 1. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1377-analyza-pariz>>

Rovněž bylo zjištěno, že naprostou většinu negativních příspěvků na adresu gayů mají na svědomí muži, a to z 85 %.¹⁸⁶

Projevy antisemitismu, jak jsem ostatně již uváděl, monitoruje ŽOP, která ve svých výročních zprávách o projevech antisemitismu na území ČR vyčleňuje samostatnou kategorii projevům antisemitismu v kyberprostoru.

Zpráva za rok 2014 uvádí, že v kategorii články, weby, obrázky a videa bylo v daném roce zaevidováno 191 projevů antisemitismu. Tento počet, jak zpráva přiznává, může být zkreslen vzhledem k možnosti umisťovat texty a vyobrazení na uzavřené weby, do zprávy navíc není zahrnut počet antisemitských projevů zaznamenaných na FB, a to vzhledem k omezeným možnostem monitoringu. Porovnání sledované kategorie s předchozími roky potvrzuje trend nárůstu antisemitismu v ČR. V roce 2011 bylo zaznamenáno pouze 26 textů a vyobrazení s antisemitským obsahem, v roce 2012 již bylo evidováno 82 článků, webů, obrázků a videí (zvýšení o více než 215 %) a v roce 2013 šlo o 169 antisemitských projevů (nárůst o dalších více než 100 %). Z uvedeného tedy vyplývá, že míra antisemitismu na internetu se od roku 2013 nezvýšila tak razantně jako v předchozích letech, přesto však k určitému navýšení došlo (o 22 %). Důvod proč tomu tak je, lze s největší pravděpodobností spatřovat v eskalaci konfliktu na Blízkém východě během roku 2014.

Hlavním zdrojem antisemitských příspěvků byly dle zprávy extremistické weby registrované v zahraničí a zbylá část se pak objevovala na internetových stránkách, které nemají extremistický charakter.¹⁸⁷

¹⁸⁶ ZAVORAL, P. *Analýza. Teplajzníci, bobroušci a mačoženy na českém webu* [online]. Zveřejněno dne 14. 9. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1130-analyza-lgbt>>

¹⁸⁷ ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE. *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2014*, c. d. (pozn. 133), s. 5n.

Závěr

V diplomové práci jsem se pokusil, uceleně přiblížit problematiku trestných činů z nenávisti. Nenávistná kriminalita se při pohledu do oficiálních statistických přehledů spáchané kriminality zdá být problémem okrajovým, ovšem takový dojem není správný. Pro tuto trestnou činnost je totiž typická vysoká míra latence, jejíž příčinou je neochota oběti incident nahlásit kvůli strachu z pomsty pachatele či nedůvěře ve schopnost státu zajistit nápravu. K tomu připočtíme možnost špatného posouzení útoku ze strany policejního orgánu a obtížnost dokazování pachatelovi pravé motivace a zjistíme, že trestné činy z nenávisti jsou problémem dosti závažným. Navíc řada nenávistných útoků nedosahuje svou společenskou škodlivostí intenzity trestného činu, příkladem budiž značná část internetových příspěvků.

Nenávistnou trestnou činností dlouho nejvíce ohroženou skupinou byli v ČR Romové, které naprostá většina obyvatelstva stále vnímá negativně. V současnosti se však pro českou populaci stali větší potenciální hrozbou migranti, projevy nenávisti se soustřeďují právě na ně a do budoucnosti se dá očekávat, že trestných činů z nenávisti bude vůči nim přibývat.

Jak tedy nenávistnou kriminalitu eliminovat? Zvýšit ochotu obětí nahlášovat nenávistnou trestnou činnost měl zákon o obětech trestných činů účinný od 1. srpna 2013, který stanovil orgánům činným v trestním řízení povinnost šetrného přístupu k obětem, aby nedocházelo k jejich další újmě. Ze Zprávy o extremismu na území ČR za rok 2014 a situačních zpráv o extremismu za jednotlivá čtvrtletí roku 2015 nicméně vyplývá, že tento zákon neměl na míru ohlášené nenávistné kriminality vliv. Jinou možností představuje např. odborný vzdělávací program pro příslušníky policie zaměřený na odhalování a správné posuzování nenávistné trestné činnosti.

Osobně se však domnívám, že řešení se ukrývá v prevenci příčin vzniku kriminality. Jako nejdůležitější preventivní činnost vnímám vzdělávání laické společnosti, a to jak vzdělávání dětí a mladistvých, jež tvoří z hlediska náchylnosti k trestné činnosti nejrizikovější část obyvatelstva, tak také osob dospělých, s cílem vést je k respektu a toleranci odlišných skupin osob. Toho lze dosáhnout zařazením různých osvětových a vzdělávacích programů a přednášek do výuky dětí ve školách, vysíláním pořadů se stejným obsahem v televizi a rozhlasu a zvýšením informovanosti obyvatelstva prostřednictvím objektivních zpráv podávaných médii.

Seznam zkratek

Antifa – Antifašistická akce

BPI – Blok proti islámu

CVVM – Centrum pro výzkum veřejného mínění

ČR – Česká republika

DM – Dělnická mládež

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

FB – Facebook

FBI – Federal Bureau of Investigation

IVČRN – Islám v České republice nechceme

LZPS – Listina základních práv a svobod

PMS – Probační a mediační služba

SRN – Spolková republika Německo

StGB – Německý trestní zákon (Strafgesetzbuch)

TrŘ – Trestní řád

TZ – Trestní zákoník

ÚOOZ-SKPV - Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování

USA – United states of America

VB – Velká Británie

ZOTČ – Zákon o obětech trestných činů

ZTOPO – Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

ŽOP – Židovská obec v Praze

Seznam použité literatury a pramenů

Knihy

BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Vyd. 1. Praha: Police History, 1999. 141 s. ISBN 8090267041.

ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 208 s. ISBN 80-86861-86-4.

ČERMÁK, J. *Nové universum A-Ž: všeobecná encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2003. 1303 s. ISBN 80-242-1069-X.

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické aspekty motivace k extremismu*. In: PLECITÝ, V., DANICS, Š., et. al. *Extremismus, jeho kořeny, projevy a východiska řešení: (Sborník mezinárodní konference konané na Policejní akademii ČR v Praze ve dnech 26. - 28. 11. 2001)*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-088-6.

DANICS, Š. *Extremismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. 62 s. ISBN 80-7254-454-3.

DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. 114 s. ISBN 80-7251-204-8.

DRAŠTÍK, A., et. al. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1490 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

ŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., et. al. *Kriminologie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.

HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisťi: právní monografie*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7357-311-9.

HEWSTONE, M., STROEBE, W. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Přel. Dagmar Břejlová, Pavla Le Roch. Praha: Portál, 2006. 769 s. ISBN 80-7367-092-5.

HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Vyd. 4. Přel. Zdeněk Masopust. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 362 s. ISBN 978-80-7380-137-3.

- HOLCR, K. *Kriminologie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-27-1.
- CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.
- CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. 172 s. ISBN 80-7201-265-7.
- JÄGER, P., MOLEK, P. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2007. 195 s. ISBN 978-80-903786-5-0.
- JELÍNEK, J. et. al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 4. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-044-4.
- KAISER, G. *Kriminologie: Úvod do základů*. Vyd. 1. Přel. Helena Válková. Praha: C.H. Beck, 1994. 264 s. ISBN 80-7179-002-8.
- KOPEČEK, P. *Problematika politického extremismu ve výchově k občanství*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. 73 s. ISBN 978-80-7464-062-9.
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
- MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1993. 232 s. ISBN 80-85603-34-9.
- NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 120 s. ISBN 978-80-247-2957-2.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
- PRAŽÁK, J., NOVOTNÝ M., F., SEDLÁČEK. J. *Latinsko-český slovník A-K*. Vyd. 17. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1955. 684 s.
- ŘÍMAN, J. *Malá československá encyklopedie*. VI. svazek. Vyd. 1. Praha: Academia, 1987. 928 s.
- ŠÁMAL, P. et. al. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 2. Praha: C. H. Beck, 2012. 3 614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- VEGRICHTOVÁ, B. *Extremismus a společnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 319 s. ISBN 978-80-7380-427-5.

VÝBORNÝ, Š. *Nenávistný internet versus právo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 164 s. ISBN 978-80-7357-766-7.

Elektronické knihy

BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Predikce vývoje pachatele*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 216 s. ISBN 978-80-7338-075-5. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>>

DANICS, Š. *Koncept „hate crimes“ – zločiny z nenávisti*. In: SVATOŠ, R., KRÍHA, J. (eds.) *II. kriminologické dny*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. s. 24-32. ISBN 978-80-87472-65-1. Dostupné z WWW: <<http://www.czkrim.cz/files/Svato%20R.,K%20ADha,J.-II.%20kriminologick%C3%A9%20dny.pdf>>

DRBOHLAV, A. *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti* [online]. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. 312 s. ISBN 978-80-247-5599-1. Dostupné z WWW: <<https://books.google.cz/books?id=SEqECwAAQBAJ&pg=PA197&lpg=PA197&dq=#v=onepage&q&f=false>>

HOLAS, J. *Extremismus, hate crime nebo obojí?* In: GOODEY, J., AROMAA, K. (eds.) *Trestné činy z nenávisti: příspěvky ze Stockholmského kriminologického symposia 2006 a 2007*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. 93 s. ISBN 978-80-7338-121-9. Dostupné z: WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/396.pdf>>

HOLÁ, A., JIRÁSKOVÁ, V., KADLECOVÁ, Š., et. al. *Já a oni jsme my: Předsudky, stereotypy, násilí z nenávisti a aktivní svědek*. Praha: In IUSTITIA, o.s., 2012. 42 s. ISBN 978-80-260-2. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/ja-a-oni-jsme-my/ja-a-oni-jsme-my-mkv.pdf>>

In IUSTITIA. *Zpráva o násilí z nenávisti v České republice 2014*. Vyd. 1. Praha: In IUSTITIA, o.p.s., 2015. 82 s. ISBN 978-80-906203-0-8. Dostupné z: WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/znz2015/znn2014cz.pdf>>

KALIBOVÁ, K. *Rasové násilí a násilí páchané pravicovými extremisty – Situace v ČR po roce 1989*. In: BOHDÁLEK, M., BRINGT, F., HANNEFORTH, G. (eds.) *Nebezpečné známosti. Pravicový extremismus v malém příhraničním styku (SRN-ČR)*. Dresden: Kulturbuero Sachsen. 2009. s. 103-112. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/nebezpecne-znamosti/nebezpecne-znamosti.pdf>>

KALIBOVÁ, K., DVOŘÁKOVÁ, M. *Zpráva o násilí z nenávisti v České republice za rok 2011*. Praha: In IUSTITIA, o. s., 2012. 44 s. ISBN 978-80-260-2573-3. Dostupné z WWW: <<http://www.in-ius.cz/dwn/zprava-o-nzn2011/report-web.pdf>>

MAREŠ, M. *Problematika Hate Crime: Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům - analýza pro Ministerstvo vnitra* [online]. Brno, 2011. 44 s. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hatecrimes.aspx>>

MAREŠOVÁ, A., BIEDERMANOVÁ, E., DIBLÍKOVÁ, S., et. al. *Analýza trendů kriminality v roce 2014*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 131 s. ISBN 978-80-7338-150-9. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/425.pdf>>

MARTÍNKOVÁ, M. *Oběti kriminality v aktuálních souvislostech*. In: SCHEINOST, M., et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 101-112. ISBN 978-80-7338-096-0. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/371.pdf>>

Elektronické články

KALIBOVÁ, K. *Násilí z nenávisti a romové*. *ROMEIA, o. s.* [online]. Zveřejněno dne 3. 7. 2014. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.romeia.cz/cz/romano-vodi/klara-kalinova-nasili-z-nenavisti-a-romove>>

MAREŠ, M. *Extremismus v ČR: Náboženský extremismus*. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Zveřejněno dne 11. 9. 2014. [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/19119/EXTREMISMUS-V-CR-NABOZENSKY-EXTREMISMUS.html>>

SMOLÍK, J. *Rasismus: pohled do historie*. *Rexter – časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu* [online]. 2006, roč. 4, č. 2. [cit. 2016-03-07]. ISSN 1214-7737. Dostupné z WWW: <<http://www.rexter.cz/rasismus-pohled-do-historie/2006/11/01/>>

Zahraniční elektronické knihy

LEVIN, J., McDEVITT, J. *Hate Crimes*. In: LESTER, K., TURPIN., J. *Encyclopedia of violence, peace & conflict*. San Diego: Academic Press, 1999. s. 89-102. ISBN 978-0-12-227010-9. Dostupné z WWW: <<https://books.google.cz/books?hl=cs&id=59tQBAAAQBAJ&q=levin#v=snippet&q=jack%20levin%20jack%20mcdevitt%20hate%20crime&f=false>>

ARRIGO, B. A. *Encyclopedia of criminal justice ethics*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2014, 1216 s. ISBN 978-1-4522-7411-9. Dostupné z WWW: <https://books.google.cz/books?id=8_cOBAAAQBAJ&pg=PA417#v=onepage&q&f=false>

Webové stránky

A.L.F. – Animal Liberation Front [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.differentlife.cz/alf.htm>>

Blok proti islámu [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.blokprotiislamu.cz>>

Earth First! [online]. Dostupné z WWW: <<http://zemepredevsim.ecn.cz>>

Forum.hooligans.cz [online]. Dostupné z WWW: <<http://forum.hooligans.cz>>

HateFree [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz>>

Islám v české republice nechceme [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.ivcrn.cz>>

Svobodný odpor [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.svobodnyodpor.info>>

ANTI DEFAMATION LEAGUE. *State Hate Crime Statutory Provisions* [online]. [cit. 2016-02-04] Dostupné z WWW: <<http://www.adl.org/assets/pdf/combating-hate/ADL-updated-2016-Excel-State-Hate-Crime-Statutes.pdf>>

FBI. *About Hate Crime Statistics* [online]. 2010 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z WWW: <<https://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/hate-crime/2010/resources/hate-crime-2010-about-hate-crime>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Definice pojmu terorismus* [online]. 2009. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA. *Prevence kriminality – úrovně preventivních aktivit* [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>

POLICIE ČR. *Preventivní aktivity* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-aktivity.aspx>>

POLICIE ČR. *Počet objasněných případů stoupá* [online]. Praha, 2016 [2016-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/pocet-objasnenych-pripadu-stoupa.aspx>>

UNITED NATIONS, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). *World Population Prospects: The 2015 Revision, Key Findings and Advance Tables* [online]. New York: United Nations. 2015. 55 s. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 25. 9. 2015. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/381708-v-cesku-roste-pocet-incidentu-z-nenavisti-proti-muslimum.html>>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 31. 1. 2016. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/pobodani-muze-v-praze-muslim-di0-krimi.aspx?c=A160131_174214_krimi_pku>

Zpravodajství [online]. [cit. 2016-02-08]. Zveřejněno dne 9. 12. 2015. Dostupné z WWW: <<http://www.vox.com/explainers/2015/12/1/9828590/planned-parenthood-colorado-springs-abortion-mass-shooting>>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 14. 12. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z WWW: <http://plzen.idnes.cz/soud-uznal-vinnymi-zhare-z-ase-dew-/plzen-zpravy.aspx?c=A151214_085859_plzen-zpravy_kol>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 20. 2. 2016. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/usvit-stvrdil-spojeni-s-konvickovym-blokem-zmenil-jmeno-1272884>>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 15. 8. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/prague-pride-prahou-proslo-pres-deset-tisic-lidi_352181_diskuze.html#discussion-list>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 25. 6. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A150625_222113_zahranicni_aba>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 27. 2. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A150625_222113_zahranicni_aba&razeni=time>

Zpravodajství [online]. Zveřejněno dne 26. 2. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/zuckerberg-priznal-chyby-pri-posuzovani-nenavistnych-prispevku>>

Ostatní

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR* [online]. Praha, 2015. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7352/f3/ov150306.pdf>

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti* [online]. Praha, 2015. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7388/f3/ov150602.pdf>

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů* [online]. Praha, 2015. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7395/f3/ov150624.pdf>

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, AV ČR. *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel* [online]. Praha, 2015. [cit. 2016-02-17]. Dostupné z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7358/f3/ov150316.pdf>

Důvodová zpráva k návrhu zákona o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 617/0 [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0#prilohy>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002* [online]. Praha, 2003. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2010, vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2010 a koncepce boje proti extremismu pro rok 2011* [online]. Praha, 2011. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu a projevech rasismu a xenofobie na území České republiky v roce 2011, vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2011 a koncepce boje proti extremismu pro rok 2012* [online]. Praha, 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2012* [online]. Praha, 2013. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o projevech extremismu na území České republiky v roce 2013* [online]. Praha, 2014. [cit. 2016-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014* [online]. Praha, 2015. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky v prvním čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2015. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletnizpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve druhém čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2015. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve třetím čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2015. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Problematika extremismu na území České republiky ve 4. čtvrtletí 2015* [online]. Praha, 2016. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012-2015* [online]. Praha, 2011 Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2014* [online]. Brno, 2015. [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>>

POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2015* [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2015.aspx>>

ZAVORAL, P. *Analýza: Pařížské události na českém internetu* [online]. Zveřejněno dne 19. 1. 2016. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1377-analyza-pariz>>

ZAVORAL, P. *Analýza. Teplajzníci, bobroušci a mačoženy na českém webu* [online]. Zveřejněno dne 14. 9. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1130-analyza-lgbt>>

ZAVORAL, P. *Analýza: Valí se na nás hordy verbeže, negrů a primitivů* [online]. Zveřejněno dne 29. 7. 2015. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1049-analyza-verbez>>

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE. *Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2014* [online]. Praha, 2015. Dostupné z WWW: <http://old.kehilaprag.cz/index.php?option=com_docman&Itemid=276&lang=cs>

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 45/2013 o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Organizační řád Probační a mediační služby

18 U.S.C. Civil Rights Act of 1968

28 U.S.C. Hate Crime Statistics Act of 1990

H.R. 3355 Violent Crime Control and Enforcement Act of 1994

1998 c. 37 Crime and Disorder Act 1998

2000 c. 6 Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000

2003 c. 44 Criminal Justice Act 2003

1986 c. 64 Public Order Act 1986

Strafgesetzbuch (StGB)

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 265/2000 ze dne 16. ledna 2001

Seznam příloh

Příloha č. 1: Zjištěná a objasněná trestná činnost z nenávisti v letech 2005 – 2015

Příloha č. 2: Přehled extremistických trestných činů, u nichž byl veden útok na národ, národnost nebo rasu či příslušnost k nim, anebo hlásáním národnosti nebo rasové zášti v letech 2010 – 2015 podle skutkových podstat (dle Evidenčně statistického systému kriminality Policejního prezidia ČR)

Příloha č. 3: Pachatelé trestných činů s extremistickým podtextem v roce 2014 dle dosaženého vzdělání

Příloha č. 4: Tabulka trestné činnosti s extremistickým podtextem v období 1. 1. 2015 – 31. 12. 2015 v jednotlivých krajích ČR

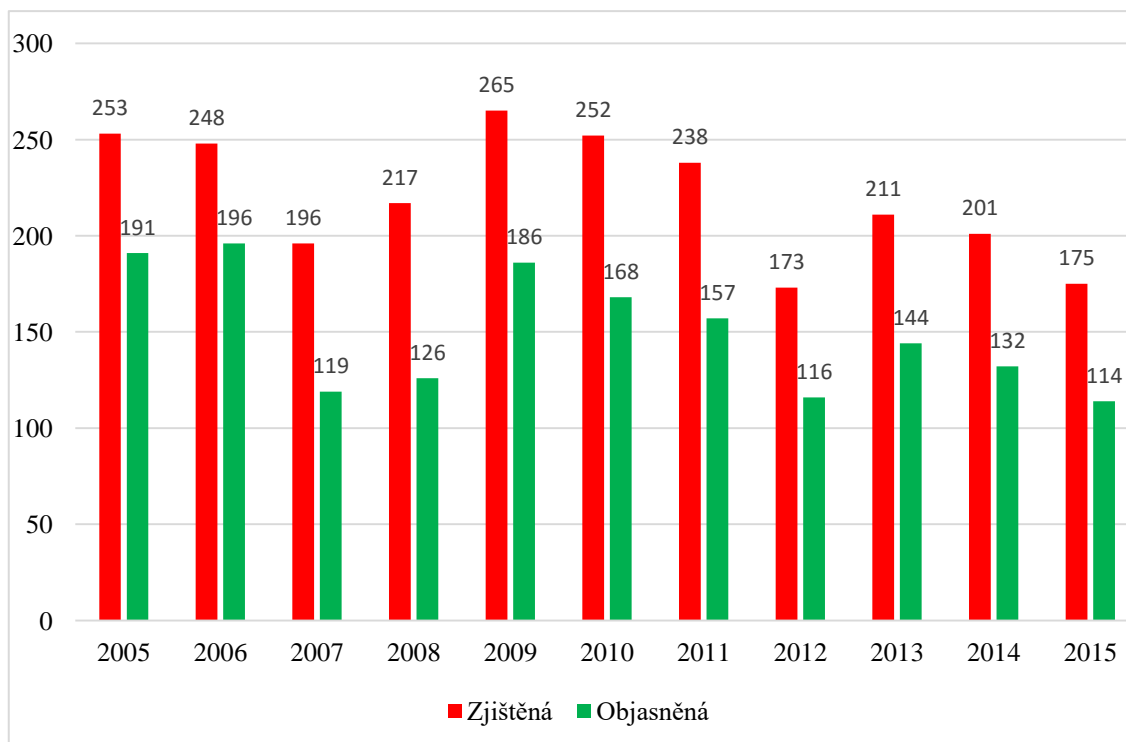
Příloha č. 5: Graf trestné činnosti s extremistickým podtextem v období 1. 1. 2015 – 31. 12. 2015 v jednotlivých krajích ČR

Příloha č. 6: Trestné činy z nenávisti v roce 2015 dle skutkových podstat

Příloha č. 7: Sentiment vybraných skupin osob dle internetového buzzu v období květen – červen 2015

Příloha č. 8: Dynamika internetového buzzu u sledovaných skupin obyvatelstva v listopadu 2015

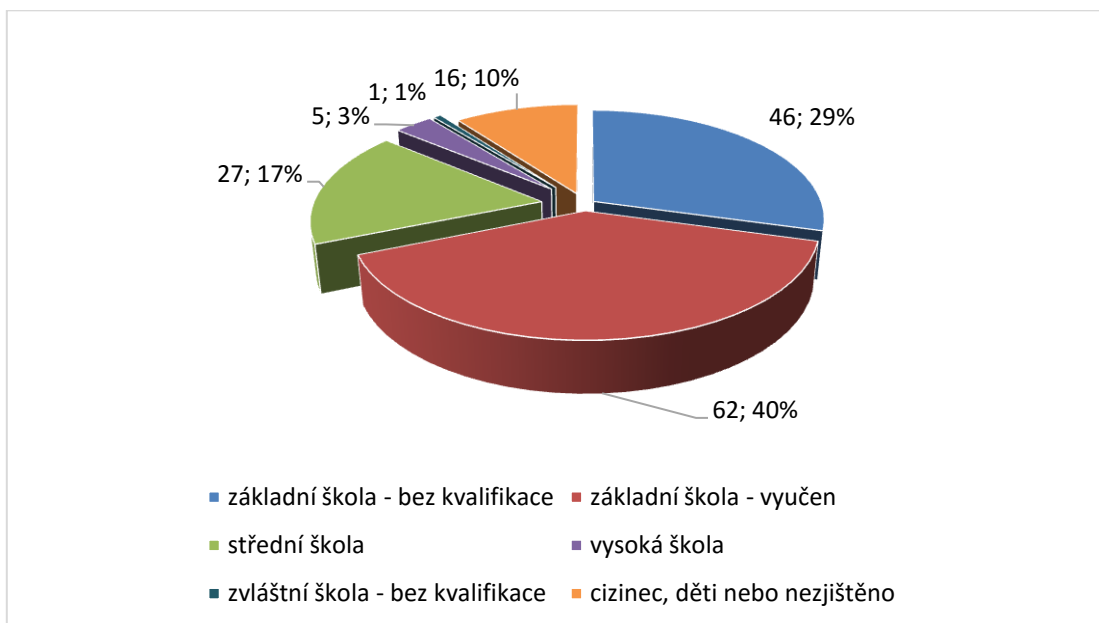
Příloha č. 1 - Zjištěná a objasněná trestná činnost z nenávisti v letech 2005 – 2015

Příloha č. 2 - Přehled extremistických trestných činů, u nichž byl veden útok na národ, národnost nebo rasu či příslušnost k nim, anebo hlásáním národnosti nebo rasové zášti v letech 2010 – 2015 podle skutkových podstat

rok	§ 352	§ 355	§ 356	§ 140 odst.3g	§ 145 odst. 2f, § 146 odst.2e	§ 175 odst.2f	§ 228 odst.3b	§ 403, § 404, § 405
2010	43	43	15	1	10	0	2	112
2011	40	33	15	0	17	0	7	97
2012	20	33	5	0	14	2	16	79
2013	19	37	13	0	19	0	3	80
2014	12	27	18	1	6	0	5	101
2015	17	16	13	0	7	1	3	85

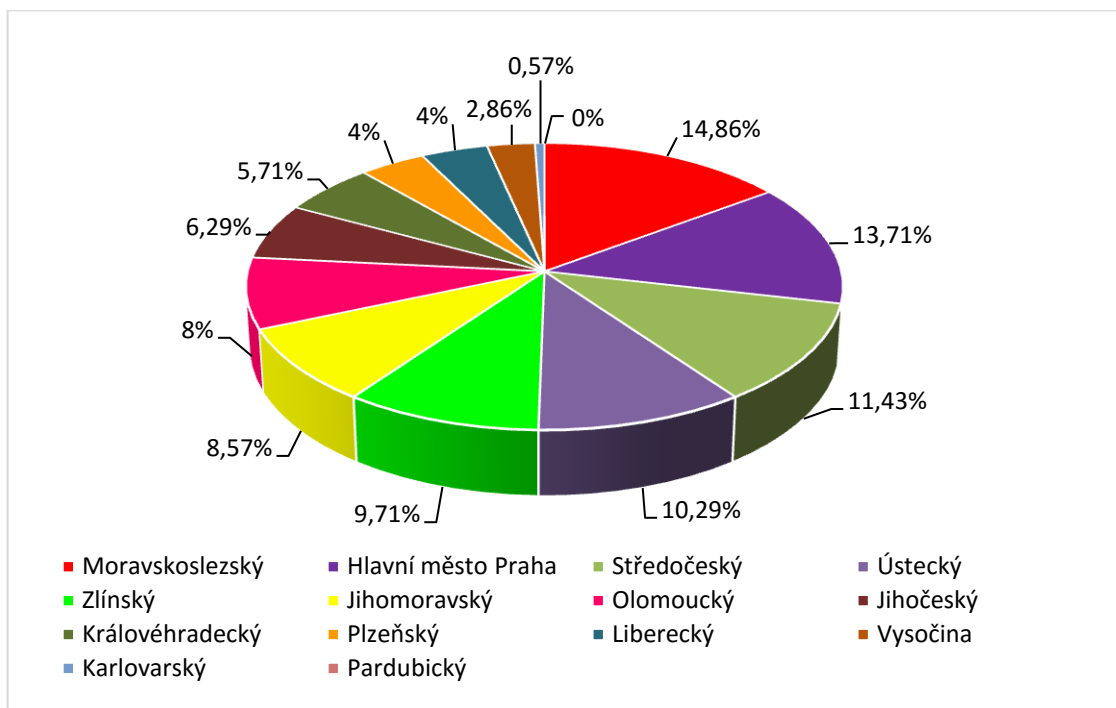
Příloha č. 3 - Pachatelé trestných činů s extremistickým podtextem v roce 2014 podle dosaženého vzdělání

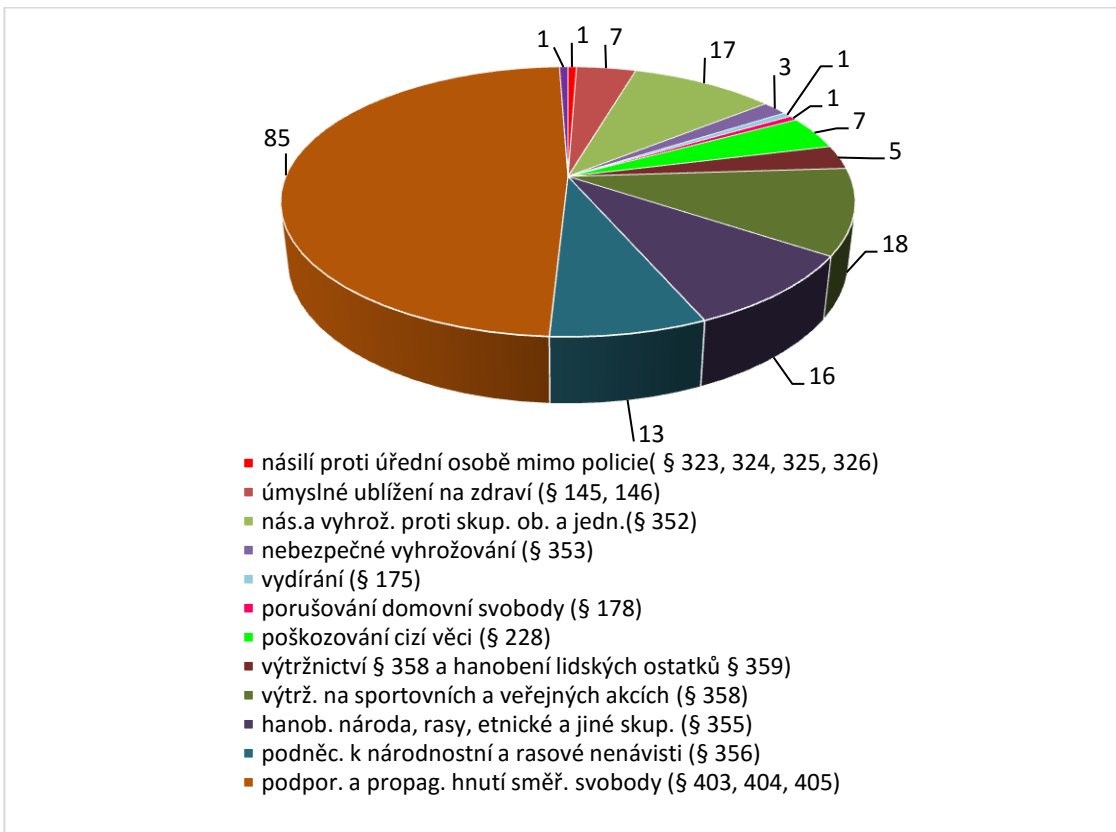
Příloha č. 4 - Tabulka trestné činnosti s extremistickým podtextem v období 1. 1. 2015 – 31. 12. 2015 v jednotlivých krajích ČR.

Kraj	Zjištěné TČ	Objasněné / % objasněnosti	Počet pachatelů / podíl z celku
Hlavní město Praha	24 / 13,7 %	11 / 45,8 %	19 / 12,3 %
Středočeský	20 / 11,4 %	14 / 70 %	15 / 9,7 %
Jihočeský	11 / 6,3 %	9 / 81,8 %	9 / 5,8 %
Plzeňský	7 / 4 %	2 / 28,6 %	2 / 1,3 %
Karlovarský	1 / 0,6 %	1 / 100 %	1 / 0,7 %
Ústecký	18 / 10,3 %	14 / 77,8 %	25 / 16,2
Liberecký	7 / 4 %	3 / 42,9 %	9 / 5,8 %
Královéhradecký	10 / 5,7 %	7 / 70 %	8 / 5,2 %
Pardubický	0	0	1 / 0,7 %
Vysočina	5 / 2,9 %	4 / 80 %	4 / 2,6 %
Jihomoravský	15 / 8,57 %	7 / 46,7 %	7 / 4,6 %
Olomoucký	14 / 8 %	5 / 35,7 %	7 / 4,6 %
Moravskoslezský	26 / 14,9 %	21 / 80,8 %	31 / 20,1 %
Zlínský	17 / 9,7 %	16 / 94,1 %	16 / 10,4 %
ČR	175	114 / 65,1 %	154

Příloha č. 5 - Graf trestné činnosti s extremistickým podtextem v období 1. 1. 2015 – 31. 12. 2015 v jednotlivých krajích ČR.

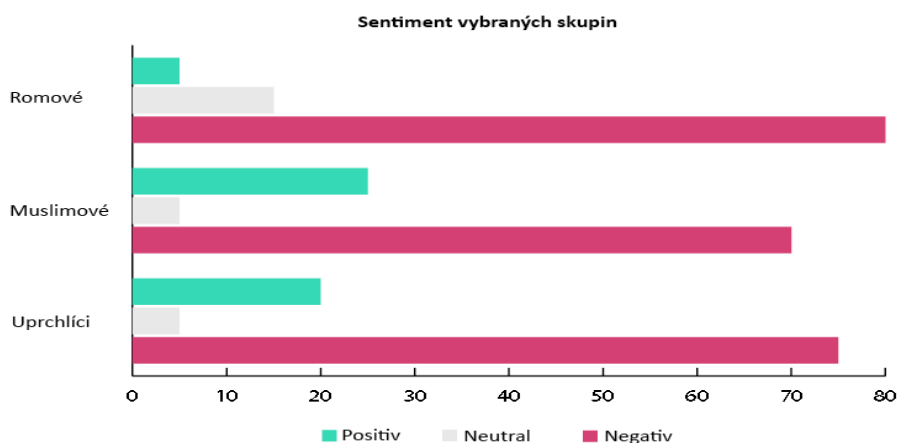

Příloha č. 6 - Trestné činy z nenávisti v roce 2015 dle skutkových podstat

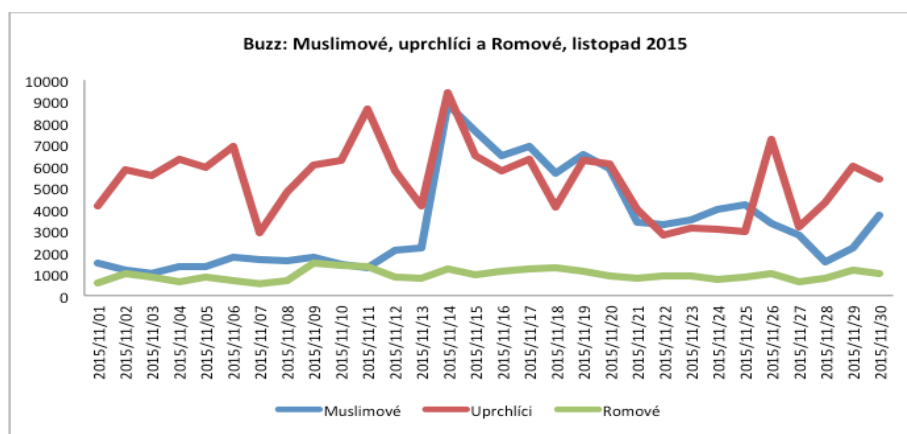

Ke zpracování příloh č. 1 až č. 6 byla využita data ze zpráv Ministerstva vnitra o extremismu na území ČR.¹⁸⁸

Příloha č. 7: Sentiment vybraných skupin osob dle internetového buzzu v období květen – červen 2015.¹⁸⁹

Příloha č. 8: Dynamika internetového buzzu u sledovaných skupin obyvatelstva v listopadu 2015¹⁹⁰

¹⁸⁸ MINISTERSTVO VNITRA, odbor bezpečnostní politiky. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014* [online]. Praha, 2015. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>;

Problematika extremismu na území České republiky ve čtvrtém čtvrtletí 2015 [online]. Praha, 2016. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>>

¹⁸⁹ Převzato z: ZAVORAL, P. *Analýza: Valí se na nás hordy verbeže, negrů a primitivů* [online]. Zveřejněno dne 29. 7. 2015. [cit. 2016-03-08] Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1049-analyza-verbez>>

¹⁹⁰ Převzato z: ZAVORAL, P. *Analýza: Pařížské události na českém internetu* [online]. Zveřejněno dne 19. 1. 2016. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.hatefree.cz/blo/analyzy/1377-analyza-pariz>>

Abstrakt

Cílem diplomové práce na téma Kriminologické aspekty trestných činů z nenávisti je nabídnout čtenáři ucelený pohled na tuto problematiku.

Práce je rozdělena do pěti samostatných kapitol. Kapitola úvodní se zaměřuje na pojmové vymezení trestných činů z nenávisti, charakteristické znaky tohoto druhu trestné činnosti, které je odlišují od jiných druhů kriminality a typologii nenávistné kriminality.

Druhá kapitola se v úvodu soustředí na českou hmotněprávní úpravu trestných činů z nenávisti a nastínění možných změn právní úpravy v budoucnu. Ve své další části pak přibližuje právní úpravu nenávistné trestné činnosti ve Spojených státech amerických, Velké Británii a Spolkové republice Německo. Všechny právní úpravy jsou v závěru kapitoly porovnávány z hlediska způsobu zakotvení nenávistné trestné činnosti v právním řádu a rozsahu poskytované ochrany.

Třetí kapitola obsahuje problematiku extremismu, Tento pojem je nejprve obecně definován a následně rozdělen na jednotlivé formy podle ideologických východisek a sledovaných cílů. Dále je pozornost soustředěna na aktuální stav extremistické scény v ČR, její aktivity a subjekty. Nakonec jsou vymezeny pojmy s extremismem úzce související – rasismus, antisemitismus, terorismus, nacionalismus a xenofobie.

Kriminologické hledisko trestných činů z nenávisti se nachází v kapitole čtvrté, která tvoří těžiště celé práce. Zkoumána je fenomenologie, etiologie a kontrola nenávistné kriminality. V rámci fenomenologie jsou přiblíženy možné formy spáchání trestných činů z nenávisti, aktuální stav, struktura a dynamika kriminality a také osoba pachatele a oběti. Etiologická část se věnuje příčinám (kriminogenním faktorům) vzniku nenávistné kriminality a její genezi. V závěru je prostor věnován represí a prevenci trestných činů z nenávisti.

Poslední kapitola se týká problematiky nenávistných projevů na internetu. Tento fenomén je zde nejdříve teoreticky vymezen a následně jsou popsány dva nejpoužívanější zdroje nenávistných projevů a trestněprávní ochrana před těmito projevy. Na konec byl zařazen aktuální stav a dynamika nenávistných projevů, které vychází z údajů z monitoringu prováděného soukromým sektorem.

Součástí práce tvoří také přílohy, obsahující grafy a tabulky, jež ilustrují statistická data, ze kterých bylo při psaní práce vycházeno.

Trestné činy z nenávisti jsou závažným druhem kriminality, která si i přes nízký počet zjištěných útoků jistě zaslouží pozornost, a to zvláště s ohledem na současnou situaci, v níž se evropské státy vlivem migrační krize nacházejí. Jejím průvodním jevem je navýšení xenofobních, rasistických a nacionalistických nálad ve společnosti, a tak lze téměř s jistotou říci, že nenávistná kriminalita bude v budoucnu častějším jevem, než tomu bylo v posledních letech.

Abstract

The aim of this thesis on the topic of the Criminological Aspects of Hate Crime is to offer comprehensive point of view on this issues to the reader.

The thesis is divided into five separate chapters. The first chapter is focused on definition of hate crime, specific characteristics of this criminality which distinguish it from other types of crime and also on typology of hate crime.

The second chapter is concentrated to the Czech substantive legal regulation of hate crime and its possible regulatory options for the future in a first place. In its other part is focused on legal regulation of hate crime in the United States of America, Great Britain and Germany. In the last part of the chapter, the regulations of all these states are compared in terms of method which they used for anchoring hate crime in the legal system and how large their protection of minority is.

The third chapter includes the issue of extremism which is defined at first and than divided into individual forms of extremism, based on their ideological bases and pursued aims, Furthermore, the attention is concentrated on the current state of the extremist scene in the Czech Republic, its activities and subjects. The final part of the chapter is devoted to concepts, closely related to extremism, like racism, anti-Semitism, terrorism, nationalism and xenophobia which are defined in there.

The criminological point of view on the topic of hate crime is contained in the fourth chapter which is the core of the thesis. In this chapter, phenomenology, etiology and control of hate crime are being examined. Within phenomenology, possible forms of committing hate crimes, current state, structure and dynamics of criminality and also perpetrator and victim of hate crime are being introduced. The etiological part is focused on causes of this type of criminality and its development. The end of the chapter is dedicated to the prevention and repression of hate crimes.

The last chapter of this thesis concerns the issue of hate speech on the Internet. This phenomenon is theoretically defined at first and than the two most commonly used sources of hate speech and legal protection against these manifestations are being introduced. Current state and dynamics of hate speech on the Internet which are based on analysis made by private entities were placed at the end of the chapter as the last topic to be included in the thesis.

This thesis also contains annexes, comprising of graphs and tables, which illustrate statistical data used for creation of the thesis.

Hate crimes are a serious kind of criminality which despite the low number of detected attacks deserves our attention especially with regard to the current situation, in which European states are now, due to the migration crisis. Its accompanying effect is the increase of xenophobic, racist and nationalist sentiments in the society and because of that we can say with certainty that hate crime will be more frequent in the future than it has been in the recent years.

Název práce v českém jazyce

Kriminologické aspekty trestných činů z nenávisti

Klíčová slova

Trestné činy z nenávisti, kriminologie, extremismus

Název práce v anglickém jazyce

Criminological Aspects of Hate Crime

Key words

hate crime, criminology, extremism